

LITERÁRNA JAR ONDREJA ČILIAKA

ANTOLÓGIA VÍŤAZNÝCH PRÁC 2025

LITERÁRNA JAR ONDREJA ČILIAKA

ANTOLÓGIA VÍTAZNÝCH PRÁC 2025

Hornonitrianska knižnica
v Prievidzi

Literárna jar Ondreja Čiliaka 2025. Antológia víťazných prác

Copyright © Kolektív autorov, 2025.
Všetky práva vyhradené.

Editor: Marek Mittaš
Titulka: Kristína Belovičová
Grafická úprava: Kristína Belovičová
Neprešlo jazykovou úpravou.

Vydala Hornonitrianska knižnica v Prievidzi

2025

Prievidza

REALIZOVANÉ S FINANČNOU PODPOROU MESTA PRIEVIDZA.

UMIESTNENIE

SENIORI

POÉZIA

1. Dušan Kliment
2. Jozef Kmeť
3. Milan Marko

PRÓZA

1. Jozef Schmiedl
2. Anna Václaviaková-Trgiňová
3. Mária Václavjaková-Pilková

DOSPELÍ

POÉZIA

1. Kristína Ďuricová
2. Oto Steinhübl
3. Soňa Tkáčiková

PRÓZA

1. Iveta Žabková
2. Juraj Medveď
3. Martin Mišún

DO 18 ROKOV

POÉZIA

1. Natália Hudáková
2. Tomáš Tínes
3. Sofia Ivanová

PRÓZA

1. Tamara Gardianová
2. Adela Bakošová
3. Tereza Gardianová

DO 12 ROKOV

POÉZIA

1. Alica Bartoš
2. Mateo Ďurina
3. Karolína Krivdová

PRÓZA

1. Daniel Gatíal
2. Zara Isabelle Haragová
3. Emma Oboňová
a Lea Rybárová

ÚVOD

Už 22 rokov je Literárna jar Ondreja Čiliaka synonymom tvorivosti a súťaže mladých talentov nielen z regiónu hornej Nitry, ale z celého Slovenska. V súčasnom ročníku prišli mnohé literárne diela, ktoré naznačujú, že nám ich poslali talentovaní ľudia, ktorých pri troche snahy a vytrvalosti čaká svetlá literárna budúcnosť. V tomto ročníku porota zaujali hlavne silné príbehy prózy detí do 12 rokov. Na tento vek mnohé v sebe niesli nečakanú hĺbkú, emotívne osudy, ale rovnako tak aj nepopierateľné znaky obrovského talentu.

Práve preto majú literárne súťaže svoj zmysel. Hoci nesúťažíme v tom, kto zo slov spojí najbrilantnejšiu vetu, alebo napíše najkrajšiu metaforu, či pripraví text bez jedinej gramatickej chyby. Literárna súťaž je vždy súťažou duší, príbehov, rôznych videní sveta a štartovacou čiarou pre autorov, ktorí odhalia svoj vnútorný svet a tým dajú svoje nápady na papier k dispozícii verejnosti.

O tom je aj tento zborník. O dielach, ktoré v tomto roku porota v zložení Henrich Fačkovec, Marek Mitaš a predsedníčka Tamara Šimončíková Heribanová vyhodnotili ako najlepšie.

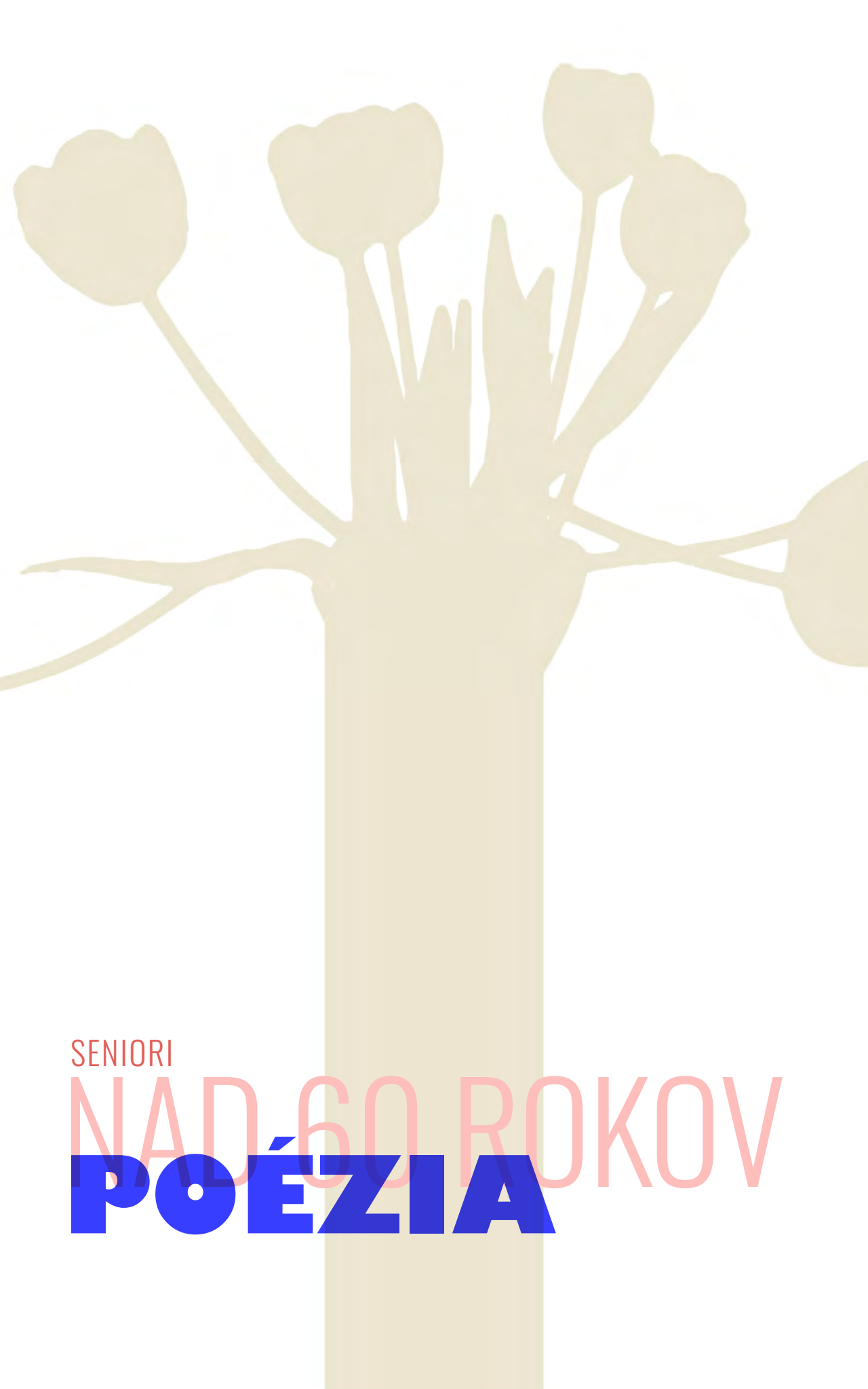
V tomto ročníku porota hodnotila 179 diel od 104 autorov a zborník ponúka diela troch víťazov v každej kategórii.

Prajeme vám príjemné čítanie a pookriatie nielen z literárnych diel, ale aj z radosti, koľko tvorivých a talentovaných ľudí máme medzi sebou.

OBSAH

UMIESTNENIE	5
ÚVOD	6
OBSAH	7
SENIORI	9
POÉZIA	9
Mamičkám	10
Mojim rovesníkom...	11
Návraty.	12
Raz	13
Depresia	15
Láska s podmienkami	16
PRÓZA	17
Úprimná viera	18
Príbeh menom Jana.	21
Trnitá cesta životom Vavrinca Benedikta z Nedožier	27
DOSPELÍ	34
POÉZIA	34
Pre Ježiša	35
Druhý nádych	36
Z druhého brehu	37
Je neskoro	38
Anjel nepokoja	39
Traja	40
PRÓZA	41
Karma	42
Čukríková dohoda	47
Keď príde nové ráno	53

ŠTUDENTI	62
POÉZIA	62
Bezfarebný pohľad do zrkadla	63
Sama v sebe	64
Za hranicami ticha	65
One sided love	68
Bez názvu	68
Oči.	69
Letný večer	70
Mamička, odpusť	71
Matematika	72
PRÓZA	73
Dýchaj!	74
Obyčajné ráno	77
GRANÁTové jablko	80
ŽIACI	84
POÉZIA	84
Huslistka	85
Nerozlučná dvojka	86
Môj brat	87
Splnil som si sen	88
Česko-slovenský slovník	90
Slovenčina naša rodná	91
Skúsme žiť bezodpadovo	92
PRÓZA	93
Silvarentil - Putovanie za priateľom	94
Dedko	101
Vražda na internátnej škole	104

SENIORI

NAD 60 ROKOV

POÉZIA

MAMIČKÁM

Básnici rok čo rok splietajú znova,
o žene, o matke najkrajšie slová,
kus srdca vkladajú do svojho spevu,
sochári kameňu, rezbári drevu.

Reč moja prostá je, na ódy neznalá,
vo víre života úspechy nežala,
ruky čo práca im mozole vryla,
nestvorila madonu, je v nich len sila.

Predsa však pre teba, vzácna to žena,
pre ktorú svet stvoril najkrajšie mená,
z tých našich krásnych hájov a lúk,
kyticu vložiť chcem do tvojich rúk.

Do rúk čo hladili, ako ten vánok,
do rúk čo strážili môj tichý spánok,
vedeli nasýtiť, uzdraviť dietky,
pre teba mamička sú tieto kvietky.

MOJIM ROVESNÍKOM...

Opäť je nám veľkou cťou byť za jedným stolom,
naplnený radosťou, no i svetobôľom,
o živote veľa vieme a už je nám známe,
že on nie je to čo chceme ale to čo máme.
Hoci sme už po záruke, odchovaní na azbuke,
nech to neznie ako gesto, že sme kvasom pre to cesto,
čo nám život prináša.

Keď máme to poslanie žiť na tejto planéte,
nestačí len poznanie, koľko pravdy znesiete,
rozum srdce nenahradí, ten nám v láske neporadí,
veď kto káže tomu kvetu, aby odkryl náruč svetu,
príroda tá nekazí, sme ohnivkom v reťazi,
potomkovia Jonáša.

Žili sme bez mobilov aj bez internetu,
viacej skutkov, menej slov, mali sme sa k svetu,
načo posmech, faloš, pýcha, každý z nás rovnako dýcha,
v maličkostiach radosť nájdeš, pomaly vždy ďalej zájdeš,
to nás k cieľu povznáša.

V každom veku kvitnú ruže, konaj ako srdce radí,
kto miluje veľa zmôže, peniaz lásku nenahradí.
Človek má byť ako vták, slobodný a veselý,
prečo čakať na zázrak, až motyka vystrelí.

NÁVRATY.

Zlákali ma sveta diale, opustil som rodný kút,
staré smútky, bôle, žiale, chcel som navždy zabudnúť.
Srdce láskou opradené, živým mi je kompasom,
nepoddá sa každej zmene, nečakaným otrasom.
Prechodil som mnohé kraje, spoznával ich úspechy,
tam kde iným šťastie praje nenašiel som útechy.
Duša v túžbe za domovom, v cudzom svete nesvoja,
naplnená Božím slovom, hľadá prístav pokoja.

Keď máš dušu znavenú a prežívaš muky,
vráť sa k svojmu prameňu a nespínaj ruky.
Keď ti srdce boľavie, hlava plná starosti,
pri prameni ozdravie, pominú sa ťažkosti.
Kráčaj hoc i proti prúdu, nepodliehaj mámeniu,
tí čo boli opäť budú, ak sa vrátiš k prameňu.
Tam sú tvoje korene, tvoji blížni, rodný kút,
znajú ťa tam po mene, nesmieš na nich zabudnúť..

Krásne je na svete žiť, keď máš v srdci radosť,
s úctou prijmaš čo má byť, ľuďom činiš zadosť.
Ochráni ťa pred búrkou, burácaním hromov,
s pochopením a bez slov: „Vzácný rodný domov.“

Dušan Kliment, 82 rokov, Handlová

RAZ

Raz možno budeš moja báseň
A ja ten popísaný hárok

Teraz to ešte neviem isto
Keď budíš ma v najlepšom sne
Robíš hluk po byte
A rozbehnutá ešte tápajúcemu
Dávaš mi zbierku prozaických úloh

Ale raz možno budeš moja báseň
Písaná o ráne všedného dňa

Som na pochybách aj vtedy
Keď upieraš mi dobroty
Kŕmiš ma zelenými fašírkami
Tekvicami voňajúcimi slaninou
A robíš mi prednášky o zdraví seniora

Snáď aj tak raz budeš mojou básňou
O zdravej chuti do života

Najviac sa teším na domov
A teplé privítanie po dlhej ceste
Už sa vyzúvam na schodoch
A bosý chcem vstúpiť kým neuvidím
Vrecká odpadu na vynesenie

No raz možno budeš práve báseň
O rozumnom delení času

Mätie ma aj tvoj neuveriteľný čuch
Zacítiť hoci najmenší dym zápach
Často však zachraňuje
Keď nedám pozor a dávno prihára mi
Lebo som nebol trpezlivý čakať

Nuž raz možno budeš moja báseň
O dare a výnimočnosti zmyslov

Zvlášť v chorobe a bolesti
Mrzia ma tvoje drsné výčitky
Že si za to môžem iba sám
Ale potom vždy pripravíš a prinesieš mi
To najlepšie čo pomôže

Pripúšťam raz možno budeš básňou
Aj o liečení chorôb

Tiež občas vyrušíš ma zo zaujatej práce
Upútaš pozornosť a obradne
Vyhrnieš si tričko aby som videl že si
Ale vzápätí zmizneš a nezaujímá ťa
Kde som prestal a čo ďalej

Možno raz budeš moja báseň zvlášť
O ženskosti a prekvapeniach

Rozum mi zastáva aký panický strach
Ťa pochyťí keď sa priblížime
K strmému zrúzu a odmietaš urobiť krok
Až po chvíli pochopím tvoju
Nekonečnú obavu o seba a tým aj o nás

Dôjde k tomu že raz budeš mojou básňou
O opatrnosti a ochrane rodiny

Často skúšaš moju biednu pamäť
Pripomínaš mi mená tváre mnohé skutky
Čo mne dávno už vyšli z hlavy
Ale možno si práve spomeniem
Aj na tie krásne slová ktoré mi treba

Tak raz neskôr
V rukách našich detí
Budeš mojou básňou o tom všetkom
A ja budem tým popísaným hárkom

DEPRESIA

Keď chmúrnosť hryzie
dušu do sýta,
jak hyena škvrnitá
krvou opitá,
keď bolesť bodá
do temena
a nie je chvíle
bez bremena,
keď smútok tancuje
na karnevale v Riu
a krvavé slzy sa
z prázdnych očí rinú,
keď ostne osudu
chystajú ražniči
z krutého žiaľu,
čo srdce poničí,
vtedy sa vzopriem
celému svetu,
nedám sa zničiť
nie teraz a nie tu.

LÁSKA S PODMIENKAMI

Lúb ma, vravíš
ale,
podčiarkni predmet v holej vete.

Krásne ma ľúb
ale,
vdýchni život mŕtvej vode.

Hej ľúb
ale,
zastav slnko na oblohe.

Lúbim ťa, vravím
ale,
nestvorím predmet v holej vete.

Krásne ťa ľúbim
ale,
neviem dať život mŕtvej vode.

Hej, ľúbim
ale,
nestopnem slnko na oblohe.

Môžeme sa ľúbiť
ale,
vyhnime sa nepohode.

Milan Marko, 71 rokov, Prievidza

SENIORI

NAD 60 ROKOV

PRÓZA

ÚPRIMNÁ VIERA

Moja stará mama sa určite v hrobe obracia. Každé ráno a každý večer bola na svätej omši, denne odkrútila niekoľko ružencov, a jej vnuk (oblúbený) teraz toto. Nemyslím to zle, ale naozaj si neviem pomôcť. Tu mi je dobre, preto sem chodím. Tu som našiel zmysel života. Medzi ÍLIOFILMI. Mám rád prostredie, v ktorom vykonávajú svoje obrady, páčia sa mi obrady samotné. Dávajú mi pocit slobody, spokojnosti a šťastia. Ako každé úprimne praktizované náboženstvo svojim príslušníkom. Preto som aj dnes smeroval na pláž za záhradami na severnej strane za našou dedinou. Na ploty záhrad tu nadväzuje pás borovicového lesa a za ním už je iba piesok a more. Optimálne prostredie, teda z môjho pohľadu. Náš Ílioofilizmus nepotrebuje chrámy, a ani žiadne nemá. Sme doma na pláži. Poznáme sa navzájom podľa opálenej pokožky. Nie farebne upravenej samoopaľovacími krémami, či olejmi, ani soláriom. Pekne postupne pomaly zhnednuté telá od každodenného pobytu na slnkom zaliatej pláži. S oblečením si, rovnako ako so svätosťankami, tiež nerobíme starosti. Platí tu jediné pravidlo, že sme oblečení čo najmenej, pokiaľ to spoločenské konvencie dovoľujú. Naturizmus je tak trochu „menšinové mimo“, ale je tiež v poriadku pre tých, ktorým vyhovuje. Jedno, čo máme spoločné, sú tmavé slnečné okuliare. Tie nás spájajú. Niekedy môžu vyvolať dojem, že u nás môže byť odhalené všetko, okrem očí. O iné nám však ide.

Podstatou nášho náboženstva je oslava slnka. Definujeme to ako oslavu zázraku každodenného zrodenia svetla a radosti z každého dňa, ktorý nám osud štedro ponúka na prežitie. A oslavujeme ho na plážach s loptou, ako symbolom slnka. Kedysi bývala lopta zásadne biela, dnes je pestrofarebná. Je to veselejšie. Podávame si ju v kruhu odporúčaným spôsobom, snažíme sa ju odrážať mäkkou prstami, čo najpresnejšie k partnerovi. Sú to veselé obrady, svojim charakterom podporujú rozvoj pohybových zručností, upevňujú zdravie, napomáhajú lepšej komunikácii a spolupráci. Prostredie pláže je pre ne ideálnou platformou. Ale aj zelená lúka, či vydláždené ihriská sú úplne v poriadku. Dokonca sa odporúča v naozaj zlom počasí si požičať od športovcov ich športovú halu a obrady prevádzať tam.

Kto je v obradoch podávania slnka dostatočne zručný, môže sa aktívne zúčastňovať seansí. Okrem štyroch kňazov/kňažiek, jedného veľkňaza a lopty, nie je potrebných veľa ďalších rekvizít. Sú tam ešte dve žrde v určitej

vzdialenosti od seba, medzi nimi je napnutá sieť a z každej strany siete je v piesku páskou vyznačený priestor pre kňazov.

Dnes som na jednu seansu smeroval. Priestor pre obrady bol z dvoch dlhších strán obostavaný tribúnami, aby sa seanse mohlo zúčastniť čo najviac veriacich. A bolo plno. Zhodou okolností účinkovali štyri mimoriadne pôvabné kňazky. Všetci v obecenstve sme na nich doslova viseli očami. Na pozorovanie pláže, či ostatných zasvätených, nezostal tentoraz žiadny priestor. Pri pohľade na kňazky pripravujúce sa na obrad mi myšlienky uleteli ku konštatovaniu, že akú by mi to spôsobilo radosť, keby ľubovoľnej z nich skrsla v hlave myšlienka spustiť sa so mnou, hoci aj tu za plážou, v tieni vysokých borovíc. Podobné myšlienky mali aj iní ľudia zo sekty, teda aspoň tí, s ktorými som sa pri pive a zvukoch reggae zblížil natoľko, že sme medzi sebou zdieľali dojmy a zážitky s obradov. Došli sme k tomu, že či už svet stvoril Boh, Prometheus, obor Pchan Ku, či niekto iný, alebo či vznikol evolučným procesom, treba povedať jedno. Evidentne sa nie všetko vydarilo, niektoré veci by nemuseli byť. Ale čo je nastavené perfektne, je spôsob rozmnožovania cicavcov. Klobúk dolu.

Vrátim sa od filozofie k seanse. Kňazky vytvorili dvojice, stojace oproti sebe, každá na jednej strane siete. Slnko sa na pokyn veľkňaza podávalo naučeným obradom zasvätených ponad sieť opozitujúcemu páru kňaziek. Veľkňaz sedel na vyvýšenom bidle na jednom zo stĺpov. Prenikavým písaním na píšťalke a gestikuláciou rukami riadil obrad. Feministky nemusia pri mojich slovách vraštiť nosíky. Že dnes bol v úlohe veľkňaza muž, je iba náhoda. Inokedy je bežné, že úlohu veľkňaza vykonáva žena. Štatistické rozdelenie početnosti obsadenia úlohy veľkňaza ženami či mužmi odo mňa nechcíte, je naozaj mnoho vecí, ktoré moju pozornosť pri seanse odkláňajú iným smerom a nikdy som sa k tomu nedostal, aby som to začal rátať.

Skrátka, po podaní prevzal opozitujúci pár pôvabnými gestami slnko. Kňazky si ho medzi sebou podávali, podľa pravidiel seansy najviac trikrát, a šup s ním na druhú stranu. Kňazky z druhej strany, tie čo priniesli slnko na svet (podávajúce kňazky), sa snažili zabrániť slnku v návrate. Keď sa to podarilo, kňazky so slnkom sa ho snažili vrátiť znova. Kým na niektorej strane nespadlo slnko do piesku. V tom prípade zase opačná strana prinášala slnko na svet – podávala ho cez sieť. Snaha kňaziek viedla k tomu, aby čo najviac krát priniesli slnko na svet, hoci aj na úkor opozitujúceho páru kňaziek.

V podrobnostiach je to pravda o niečo zložitejšie, ale pre nezasväteného je to pre základnú orientáciu v našich seansách postačujúci popis.

V priebehu seanse mi myšlienky niekoľkokrát zaleteli k téme, ktorá mi napadla pred jej začiatkom. Hlavne keď sa v dôsledku intenzívneho pohybu na horúcom plážovom piesku začali kňazkám od potu lesknúť telá. Mmmmm...

Nech bolo, ako bolo, všetkých veriacich, čo sme boli v hľadisku, nás koniec seansy, ktorý ohlásil veľkňaz z bidla píšťalkou, tak trochu zaskočil.

Boli by sme seansu s nadšením sledovali ešte dlho. Lenže všetko raz skončí, a ako po každej seanse, prišlo na rad reggae, chladené pivečko, osviežujúca voda a naše obľúbené slnečné obrady v kruhu. Je to skvelá atmosféra mám ju rád rovnako, ako seansy samotné, a tak chodím na pláž čo najčastejšie, radostne vykonávam naše obrady a moja viera je stále pevnejšia. Verím, že zanedlho budem natoľko zručný, že tiež budem patriť medzi zasvätených a stanem sa aktívnym účastníkom seansí. A potom, potom snáď môžem dúfať, že sa mi dostane priazne niektorej z pôvabných kňaziek našej skvelej sekty.

Jozef Schmiedl, 64 rokov, Medzev

PRÍBEH MENOM JANA.

Jana sedela na pohovke bez pohnutia. Bola zamyslená a pohrúžená do svojho vnútra. Pôsobila ako socha vytesaná do skaly. Studená, kamenná, bez citu. Prá zdná nádoba z ktorej vyprchali všetky emócie. Unavená životom, tak si pripadala.

Prebrala sa až na buchot. Buchot na dvere. Ťažko si povzdychla. Po chvíli chytila ovládač od televízora a stíšila zvuk. Chvíľu sedela ďalej bez pohnutia. Potom sa postavila.

„Panebože už to začína.“, povedala potichu.

Mohla aj nahlas, aj tak by ju nikto nepočul. Dieťa, ktoré jej robilo spoločnosť, spalo v kúte miestnosti pokojným spánkom. Spánkom ročného dieťaťa. Znovu sa ozval buchot na dvere, tentokrát intenzívnejšie. Stále nemala dosť síl, aby sa pobrala k dverám. Nakoniec položila ovládač od televízie na stolík.

„Aký stolík!“ trpko sa zasmiala, keď pohľadom zavadila o stolík.

Bola to stará stolička z ktorej odstránili operadlo a používali ako stolík. Stolička, ktorú našli pri kontajneri. Tak hlboko klesla. Ignorovala búchanie, ktoré naberalo na intenzite a poobzerala sa okolo seba.

„Tak toto je moje rodinné hniezdo.“ ironicky v duchu povedala sama sebe.

„Veru tak, sama si je na vine, že takto žije!“ priliala si olej na svoje rozpálené vnútro.

Miestnosť, ktorú nazývala svojim domovom, vyzerala ako sklad odpadu. Na zaplakanie.

Pohľadom prechádzala z jedného kúta miestnosti do druhého kúta a jej srdce sa stále viac napínalo beznádejou. Bola nešťastná.

Avšak jej najväčšie nešťastie života stálo pri vchodových dverách garsónky a vytrvalo búchalo ďalej na dvere.

„Prestaň sa ľutovať, lebo toto neskončí dobre.“ povedala nahlas. Zbytočne, veď v miestnosti bola sama.

„Musím mu otvoriť, kým nezačne ziapať.“ pohundrala si a pobrala sa k dverám.

V hneve prudko otvorila dvere. Muž za dverami to nečakal. Musel sa

opierať o ne, ak chcel udržať rovnováhu, a aký bol dlhý, taký sa zviesol Jane k nohám. Jana sa dívala na neho, no neponáhľala sa mu pomôcť.

„Načo.“

Bol zasa taký opitý, že nevládal stáť na svojich nohách.

„Nech si pomôže sám!“, keď nevie kedy prekročí svoju mieru.

Dívala sa stále na neho a čakala, kedy sa začne dvíhať. Po chvíli sa o to pokúsil, ale márne. Príťažlivosť zemska ho nepustila. Bola posilnená alkoholom. Odrazu začal niečo nezrozumiteľne bľabotať. Nerozumela mu.

„Tak nech si tu bľaboce, čo chce, keď nemá rozum.“

Po chvíli jemne nohou strčila do neho a povedala:

„Vstaň!“

Zbytočne sa namáhala. Nedokázal to. A ona nemala ani najmenšej chuti sa s ním naťahovať.

V duchu zúrila. Keby bol len opitý, ale keď pozrela na jeho spodnú časť tela, zistila, že nestihol dobehnúť na záchod.

„Ako také prasa“ pohrdavo zamrmľala a snažila sa ho nohou potlačiť. Nešlo to. Bol ako vreca cementu. Ťažký.

Jana si znovu povzdychla. Dívala sa na neho, ako bezmocne leží. Z úst mu vychádzali nezrozumiteľné zvuky. Z kútikov otvorených úst mu vytekali sliny a zanechávali mokré škvrny na podlahe. Odvrátila pohľad od ležiaceho manžela. Keby to neurobila, povracala by sa.

Hlasno pár krát vydýchla a donútila sa opäť pozrieť dolu na ležiace telo.

Toto je jej manžel. Toto tu, toto ležiace ..... Ani v duchu nedokázala vysloviť slovo, ktorým by pomenovala svojho manžela. Nezníži sa k tomu, aby aj ona klesla na jeho úroveň. Aj keď ju v tomto stave nevnímala.

Myšlienky, ktoré jej začali víriť v hlave, spôsobili, že sa začala cítiť akoby nastúpila na kolotoč.

Točili sa v jej hlave, točili a ona sa točila s nimi. Cítila sa, akoby nepatrila do tohto sveta, akoby sa nachádzala v zlom sne a čakala, kedy sa prebudí. Nevedela koľko času strávila v tom víre, no keď sa vrátila do skutočnosti, uvedomila si kde je. Opäť sa jej začala zmocňovať beznádej. Vie, že po chvíľu vyústi do zúfalstva. Pohľad znova uprela na zem.

„Môj milovaný manžel!“ vyslovila ironicky.

Je jej, ale len na papieri, ktorý kedysi dávno zaslepená láskou podpísala.

Teraz je jeho manželkou alkohol. Nedokáže bez neho existovať. Janu ani svojho syna si nevšima. Je ako vyšinutý, keď jeho telo nedostane svoju dávku. Prácu dávno zanechal. Možno ho z nej vyhodili. Nevie. Nikdy sa nepriznal a keď Jana začne rozhovor na túto tému, odpoveďou je bitka. Tak radšej je ticho. Ale už nevládze. Nemá silu a ani prostriedky, aby udržala rodinu pokope.

„Toto je rodina?“

„Tento na mol opitý muž?“

Neudržala emócie a rozplakala sa. Vie, že plač jej veľmi nepomôže. Nikto ju tu nevidí. Nikto jej nepríde na pomoc. Susedov si už dávno pohnevali. Tí sa tvária akoby boli vzduch. Chcú s nimi mať pokoj. Veď kto by

sa aj zaoberal alkoholikom? Zo začiatku sa snažili, pomáhali hlavne Jane. Jana sa hanbila, ale inú možnosť nemala. Musela prijať ich pomoc, ak chcela, aby prežili.

Všetko však pokazil tento tu ležiaci manžel. Za ich pomoc namiesto poďakovania, v opitosti vykrikoval veci, ktoré by normálneho človeka nenapadli. Tak sa susedia od nich odvrátili.

Takýto život si nepredstavovala. Pokývala hlavou, akoby tým pohybom dávala sebe za pravdu. Utrápená myseľ sa vrátila sa do čias jej mladosti.

Bola taká zaľúbená do neho ako nikdy predtým. Michal bol jej prvá láska. Pravá láska. Tie predtým, boli len také poblúznenie. Rýchlo sa z nich prebrala.

„Ale Michal?“, veľakrát si položila túto otázku v poslednom čase.

„Čo vlastne na ňom videla?“

Ani nevie, no predstavoval jej v tom čase celý život. Jej oči boli slepé, hľadeli do výšin. Tie výšiny jej dávali neviditeľné krídla a ona lietala po ceste lásky.

Neuvedomovala si aká je slepá a hluchá. Nepočúvala rodičov. Nepočúvala kamarátov. Taká silná bola jej láska.

„Všetci mi závidíte.“ hovorila kamarátom.

„Nedopraješ mi šťastie, nerozumieš mi, ani ty ani otec.“ bola jej odpoveď rodičom.

Zakrývala si oči pred všetkými a všetkom, ba aj sama pred sebou. Tak aj dopadla. Krídla, ktoré vtedy nabrala, stratili silu ju ďalej vznášať.

„Keby som mohla aspoň plakať“,

Plačom by tlak na srdci uvoľnila. Ale už neplakala. Nedokázala to. Už nemala žiadne slzy. Tie vyplakala v prvých mesiacoch ich spoločného života. Teraz mala pre manžela len opovrhnutie, ktoré sa pomaly ale isto blíži k nenávisti.

„Prečo som ešte stále s ním?“ kládla si otázku.

„Neviem“ hneď si aj odpovedala. „Neviem dokedy to vydržím“.

Čakať každý deň, kedy príde domov a to ešte v takom stave, že nedokáže stáť na vlastných nohách.

„Ach mama, splnili sa tvoje slová“.

„Do bodky“.

Tak ako si mi neraz hovorila. Je to lajdák, alkoholik, despota.

Nemá zmysel, aby sa teraz zaoberala myšlienkami na minulosť. Čo bolo, bolo, odišlo. Nič z toho sa nedá zmeniť. Teraz musí znášať a trpieť za chyby svojej mladosti.

Jana znova nohou, teraz už trochu silnejšie, kopla do neho. Ale zbytočne. Spal.

„Vstávaj!“ skríkla tak silno, že zvuk jej hlasu sa odrážal po prázdnej chodbe. Ozvena je hlasu sa plnou silou sa vrátila ozvena k nej a ona si v tom momente uvedomila, aký bezútešný život žije.

Zúrivosť, ktorá sa jej v tomto momente zmocnila, jej dodala silu. Chytila

ho za ruky a potiahla smerom dovnútra. Nešlo to naraz, ale po krátkom úsilí sa jej ho podarilo vtiahnuť dnu.

Zavrela dvere, prekročila spacieho manžela a sadla si na pohovku. O neho sa neobzrela. Nech si leží, ako je. Keď je hlúpy, nedá si povedať, nech trpí. Nech si poleží na tvrdej dlážke. Ráno vstane polámaný, no ona s tým nič neurobí.

Ešte raz uprela pohľad na manžela a potom sa otočila k televízii. Zvýšila zvuk. Ten naraz vyplnil ticho v miestnosti tak, že Jana sa strhla. Rýchlo pozrela smerom k dieťaťu. Upokojila sa. Dieťa spalo, nezobudilo sa. Už si zvyklo na ten rámus.

Jana zostala sedieť. Nevidomými očami pozerala pred seb. Nič nevidela. Ani program v televízii.

Odrazu sa jej tvár zvrátila, ako keby zahryzla do citrónu. A ona sa aj tak cítila, ako citrón. Žltá, kyslá, bez života.

Myšlienky jej znova zabehli do minulosti. Jej minulosť.

„Už mi dajte pokoj, nechajte ma.“ hovorila, ale zbytočne sa namáhala.

Myseľ jej znova vrátila spomienky. Ukázala jej aká bola taká slepá. Nechcela vidieť tie zlé stránky, ktoré sa v plnej miere teraz prejavili u jej manžela a prehliadala. Aj alkohol, aj cigarety, aj iné. Dokonca sama pred sebou dokázala ospravedlniť aj tie jeho facky. Prvé ju prekvapili, urazili. Rozišla sa s ním.

Doteraz nezabudne na tú chvíľu, keď prišiel za ňou s kyticou nádherných ruží. Kľáčil pred ňou, v očiach sa mu zračila vina. Nezabudne ani na tie zradné slová:

„Prepáč, som hlúpy, polepším sa uvidíš. Nemôžem bez teba byť. Milujem ťa. Bez teba nemá môj život cenu,“

Mama ju prehovárala, plakala. Darmo. Jej srdce si kvíliło svoju pieseň lásky a znova ju vrhli do jeho zničujúceho náručia. A ona hlupaňa si zvykla aj na facky, aj na bitky, aj na jeho alkoholické rošády. Tie bitky boli postupne častejšie a bolestivejšie.

„Ach mama, mala som ťa poslúchnuť.“ „Mala som rozmýšľať nad slovami, čo si mi hovorila.“

„Ale nemohla som.“

Láska si ma držala, zaciľňala oči, maľovala krásnu budúcnosť. A ja som verila jemu a teba som vtedy nenávidela. Nenávidela za to, že si mi chcela len dobre. Pochopila som to príliš neskoro.

Jana sa usmiala krivým úsmevom a pohľadom skontrolovala spiace dieťa. Je to jej jediná radosť z toho spoločného života s týmto ležiacim tvorom. Voľakedy vychýrený frajer, najkrajší medzi jej nápadníkmi. To bolo hlavné, preto si ho vybrala. Mala osemnásť rokov, hlavu v oblakoch.

„A teraz?“

Z toho vychýreného mládenca z toho naj, je úbohá troska, ležiaca bezvládne na zemi. No keď sa preberie, bude zo všetkého obviňovať ju. Ako

vždy. Pomocnú ruku neprijal. Liečenie odmietal. Darmo sa snažila. Keď otehotnela, chcela ísť na potrat.

„Brť“, striaslo ju.

Zabila by tento malý uzlíček, ktorý jej jediný v týchto časoch dáva silu žiť.

Mama ju vtedy podržala. Teraz si uvedomila koľko síl musela vynaložiť na sebaovládanie, aby nerobila scény. Výčitky preglgla. Slzy tiež.

Jana brala otehotnenie ako dôkaz ich spoločnej lásky. Myslela si, že je medzi kamarátkami hviezdou. Vtedy vychádzajúcou, dnes padajúcou. Bola presvedčená, že jej kamarátky závidia. Mala také zastreté oči, že svojou hlúposťou stratila najlepšiu kamarátku. Kamarátku, ktorá jej jediná povedala pravdu do očí. Chýba je doteraz. Nemá odvahu sa ňou stretnúť, aj keď býva na opačnom konci. Musela by sa jej ospravedlniť a priznať svoje zlyhanie. No hanbi sa, nemá odvahu.

Nedokázala sa jej pozrieť do očí ani na pohrebe svojej matky, keď jej kondolovala. Kristína jej dlho držala ruku, ale ona ani nezdvihla k nej svoj zrak. Kristína pochopila a odišla bez slov. Už je to pár mesiacov, čo mama navždy odišla a jej sa stále vracia táto chvíľa. Striaslo ju.

Jana znova pozrela na ležiaceho muža. Odvrátila pohľad. Už sa rozhodla. Odíde od neho. Nevie ešte kde, ale odíde. Toto nie je život, toto je sebatrýznenie. Ešte aj ten kúsok lásky, čo zostal v jej srdci, jej horlivo prikyvoval.

„Áno, áno, urob to!“

Jana počula slabý zvuk, ktorý prichádzal z kúta miestnosti, kde spal jej synček. Pokojný spánok dieťaťa sa zmenil na hmýrenie. Potom prešiel do jemného, o chvíľu do hlasného plaču. Vstala a podišla k synovi. Vzala ho na ruky. Je hladný, posledné mlieko vypil večer.

Jana vedela, že ráno bude musieť zabehnúť do obchodu po ďalšie. Ak nájde v manželových vreckách nejaké peniaze. Ak nie, nevie.

Pozrela na hodiny. Polnoc bola blízko, ráno ďaleko. Synček plakal stále viac a viac. Jana chcela plakať s ním, avšak vedela, že by to bolo zbytočné. Nepomohla by si. Peniaze nemá, posledné jej ráno z ruky vytrhol manžel z ruky. Na jej otázku za čo kúpi malému mlieko, neodpovedal, len sa zasmial a odišiel.

A ona potrebuje v tejto chvíli pomoc. Pomoc niekoho, kto by ju z tohto kolotoča vymámil.

Zápasila sama so sebou, ale nakoniec zobrala telefón a vytočila číslo. Číslo, ktoré naposledy vytočila veľmi dávno. Ale keď sa v ňom ozval známy hlas, nedokázala vydať zo seba ani slovo.

„Jana, to si ty?“ naliehavosť a strach, ktorý zaznieval z neho, ju donútil odpovedať.

„Áno to som ja,“. Potom sa rozplakala.

„Jana daj mi Tvoju adresu.“ počula povedať Kristínu.

Jana položila telefón a sadla si s dieťaťom na rukách. Keď sa ozvalo zvonenie pri dverách, vstala a otvorila ich. Nedokázala povedať ani slovo, dívala sa na starú priateľku cez slzy. Potom ustúpila nabok, aby Kris-

tína mohla vojsť dovnútra. Tá pohľadom prebehla najprv po ležiacom mužovi, potom po miestnosti, aby sa pohľadom znova vrátila k mužovi. Potom pozrela na Janu. Dlho na ňu hľadela. V jej pohľade bolo veľa otázok, avšak nevyslovila ani jednu. Jana tiež mlčala. Kristína pochopila situáciu. Po malej chvíli natiahla ruku k Jane.

„Daj mi to dieťa a pobal' nevyhnuté veci pre teba a dieťa.“

Jana mlčky prikývla a začala baliť. V hlave jej začalo blikať malé svetielko. Svetielko nádeje.

Vie, že Kristína jej pomôže. Podrží ju. A ona si nájde znova správnu cestu. Možno to bude zariadenie pre týrané ženy, možno niečo iné. Vie to. A že Kristína po celý čas vedela o jej manželstve, to nevedela.

Keď odchádzala, medzi dverami sa otočila a pozrela na ležiaceho manžela. Nič necítila.

Zavrela zvonku dvere a pobrala sa za Kristínou.

Anna Václaviaková-Trgiňová, 71 rokov, Chrenovec-Brusno

TŔNITÁ CESTA ŽIVOTOM VAVRINCA BENEDIKTA Z NEDOŽIER

Mesto Jihlava sa rozprestiera na kopci nad riekou. Z údolia vedie do mesta strmé schodište. Tadiaľ som vystupovala denne ku kostolu Svätého Jakuba. Kostol a prilahlé okolie vyžarujú genius loci. Prisťahovala som sa zo Slovenska, dejiny mesta som nepoznala, a tak som siahla po knihách. Aké bolo moje prekvapenie! Po týchto miestach sa pohyboval rodák Vavrinec Benedikt. Mala som pocit, akoby som tu už nebola sama. Za kostolom sídlila v 16. storočí latinská škola, na ktorej študovali aj slovenskí humanisti Vavrinec Benedikt, Ján Pruno a učil Juraj Tesák Mošovský. Minulosť niekedy otvorí dvere a pusti našu fantáziu do dávno minulej doby, aby sme nezabudli. Pustila aj mňa.

Nedožery a Brezany

Vavrinec sa narodil v roku 1555 v osade Nedožery na Slovensku. Skromné domy sa chúlia okolo rieky Nitry. Dolinu obkolesuje veniec hôr, na severe nad ňou kraľuje vrchol Kľaku a Vyšehradu. Tam Vavro upieral pohľad a premýšľal o svete za obzorom. Otec mu rozprával o blízkom Vyšehrade, kde stávalo drevené hradisko: „Vieš Vavro, náš kraj bol svedkom významných udalostí. Starší rozprávali, že na hradisko prichádzal knieža Pribina, dodnes tu koluje povesť. Stalo sa to v 9. storočí, nitrianske knieža Pribina sa vydal na lov s moravským kniežaťom Mojmirom. Prespali na hradisku a ráno sa v doline zúčastnili lovu divokých zvierat. Keď pri love ohrozil kniežatá mohutný tur, priskočil smelý Blatoň a zviera zabil. Knieža Pribina mu daroval krásny meč. Hovorí sa, že ten meč je niekde ukrytý,“ rozprával otec. „Pôjdeme sa poďávať na hradisko, možno ho nájdeme?“ dožadoval sa chlapec. „Hradisko nenájdeme, bratríci, ktorí sem prišli s Jánom Jiskrom, ho vypálili. Zničili pamiatky na Veľkomoravskú ríšu. Každý vojenský ošiaľ ničí životy ľudí a pamäť národa,“ vysvetľoval otec. „Ako si majú ľudia pamätať minulosť, keď sa všetko zničí?“ pýtal sa Vavro. „Jestvuje možnosť, písomné zápisy, ale to vyžaduje, aby ľudia vedeli čítať a písať, a ty sa to naučíš.“

V minulosti deti pracovali doma aj na poli. Do školy sa chodilo iba

v zime, obyčajne od novembra do apríla. Úradným jazykom v monarchii bola do roku 1784 latinčina a od 15. storočia sa tu udomácnila čeština. Keď v roku 1541 v Prahe vydali český šlabikár Preces, používal sa aj na slovenských školách. Slovenčina bola iba hovorovým jazykom. V elementárnej škole v susedných Brezanoch sa deti naučili čítať, písať a počítať. Vavrinec mal milujúcich rodičov, ale osud mu dlho nedoprial šťastné detstvo, zobral mu matku. Obraz matky a jej teplá náruč sa navždy stratili, zostala bolesť a otázky.

Prievidza

Starobylé mesto Prievidza sa spomína v roku 1113 v listine Zoborského kláštora. V roku 1383 získala mestské práv a stala sa centrom remesla a obchodu. Do Prievidze odchádzal Vavro s otcom na trhy konským povozom. Rínok bzučal ako včelí úl. Paničky a slúžky obchádzali stánky a hľadali čerstvé potraviny. U remeselníkov nakupovali potreby do domácnosti a látky na oblečenie. Trhovníci sa predhánali, chválili svoj tovar a jednali o cenách. Okolo poludnia ruch utíchol. Mešťania sa vrátili domov. Vavro s otcom sa zastavili v kostole Svätého Bartolomeja a poďakovali za úspešný deň. Tie dni sa stávali sviatkom, otec mu cestou rozprával o meste a jej obyvateľoch.

„My máme šťastie, život na bojnickom panstve ochraňujú Turzovci. Odvážny Alex Turzo získal Bojnický hrad po krvavých bojoch proti Turkom. Táto pokroková rodina pochopila význam vzdelávania a ich zásluhou vznikla v Prievidzi vyššia latinská škola už v roku 1550. Keď ukončíš elementárnu školu, prihlásim ťa do tejto školy, spoznáš veľa nových vecí a otvorí sa ti svet,“ sľuboval otec.

Otec sľub dodržal a prihlásil ho do mestskej školy v Prievidzi. Cezpoľní žiaci mohli bývať v priestore školy. Postupne tu pôsobili učitelia Ladislav Lipoviensis, Mikuláš Colacini, Martin Shupka, Albert Husselius a ďalší. Učitelia sa striedali v závislosti od podmienok, ktoré im ponúkali mestá. Rehtor Husselius sa snažil učiť aj slovenčinu a češtinu. Neskôr jeho prácu ocenil Benedikt v predslove diela Dve knihy českej gramatiky. Títo prví priekopníci vzdelania pripravovali chlapcov v duchu humanizmu na kňazské a učiteľské povolanie. Rehtor im vysvetľoval: „Cari amici, ak sa vydáte na cestu kazateľa a učiteľa, dozviete sa veľa nového. Ale váš život bude náročný. Spoznáte nové kraje a ľudí, ale budete závislí na iných. Budeme vás vzdelávať podľa našich najlepších možností a vy sa rozhodnete, či sa vydáte na cestu vzdelávania svojho národa.“

Mestská rada zabezpečila učiteľom skromný plat, ubytovanie a chudobným študentom aj stravovanie. Meštianske rodiny posielali do školy výslužku. Aj Vavro chodil po meste s košíkom ako mendík. „Pán rehtor, necítim sa dobre, keď chodíme ako žobráci s natiahnutou rukou. U nás na dedine sa niečo dopestuje alebo nájde v prírode,“ sťažoval si Vavro. „Milý chlapče, tiež ma to trápi, hlavu máme plnú znalostí, ale v bruchu nám vyhrávajú cvrčky. Je to tak všade aj na univerzitách, majstri vedú osamelý život, sú pod celibátom, pretože by rodinu ani neuživili,“ dozvedal sa Vavro

o pomeroch v školstve. Na hodinách latinčiny sa čítala a rozoberala Biblia, ale aj svetská literatúra a poézia rímskych a gréckych básnikov. Chlapci písali prvé verše, neboli o láske, ako býva prirodzené v tomto veku. Básne boli naplnené obavami a smútkom nad budúcnosťou krajiny. Turci plienili mestá a dediny, vyberali dane a unášali deti. Obyvatelia sa skrývali na hradoch a utekali do hôr. Správy o hrôzach, ktoré za sebou cudzinci zanechávali, sa šírili krajinou. Miestni učitelia vyjadrovali obavy o osud Slovenska aj kresťanstva. Bojnický hrad v roku 1533 odolal obliehaniu, ale Turci vyplienili celé bojnické panstvo, a ďalšie nájazdy sa očakávali.

Vavrinec strávil v Prievidzi štyri roky a zasiahla ho ďalšia rana. Stratil aj dobrého otca a zrútil sa mu celý život. Rodina Benediktov sa pred rokmi rozišla do sveta. Dvaja otcovi bratia sa venovali kupeckému remeslu a to ich zaviedlo ďaleko od Prievidze. Tobiáš sa uchytil v Prešove a Samuel sa usadil na južnej Morave. „U nás je bezpečne, Turci sa zastavili pred Uherským Brodom, Vavro môže pokračovať v štúdiu na latinskej škole v Jihlave,“ navrhol Samuel. Bolo rozhodnuté. Vavrinec so smútkom v srdci opúšťal rodný kraj, na ktorý nikdy nezabudol.

Jihlava

Prvá zmienka o kráľovskom meste Jihlava pochádza z roku 1233. Našli sa tu bohaté zásoby striebra a tie prilákali nemeckých osadníkov. Darilo sa remeslám aj obchodu, oborom európskeho významu sa stalo súkenníctvo. Školské tradície začali v 13. storočí, pôsobili tu české a nemecké elementárne školy. V roku 1561 založili mešťania vyššiu latinskú evanjelickú školu, ktorá poskytovala čiastočne aj univerzitné vzdelanie, preto sa nazývala partikulárna. Mestská rada o tejto škole hovorila ako o najväčšom poklade a klenote v tomto žití. Do tejto školy zapísal Samuel Benedikt synovca. Strýko Samuel býval blízko mesta Dačice, v osade Panenská, na dôležitej obchodnej ceste. Jihlavu dobre poznal, nakupoval tovar u miestnych remeselníkov a kupcov. Cesta konským povozom z Dačíc trvala celý deň. Samuel zaplatil mýtnu a furman zabočil do blízkej ulice. Prechádzali okolo fary, kostola Svätého Jakuba a zastavili pred poschodovou budovou. Škola bola zabudovaná priamo do mestských hradieb. Pod školou, za druhými hradbami, sa strmo zvažoval svah k rieke a poskytoval mestu ochranu. „Sme na mieste, ešte zaplatím školné a prehovorím s rektorom. Pánboh ťa opatruj milý Vavro a pís. Furman zase príde do Jihlavy pre tovar a po ňom posielaj správy. Ja ti pošlem vždy niečo na prílepšenie,“ sľuboval strýko. „Zase musím prežívať odlúčenie a smútok, moji rovesníci žijú na mieste kde sa narodili, majú rodičov a ja? Všetko, čo som mal rád, som stratil. Osud ma kamsi ženie a nepoznám dôvod,“ prebehli hlavou chlapca bolestné otázky.

Študentský život bol pestrý a náročný. Hneď ráno nastupovali žiaci na povinné modlenie a spev. Spevom sa vyučovanie začínalo aj končilo. Hlavnými predmetmi boli latinčina, rétorika, logika, filozofia a čiastočne matematika. Nadaného študenta si všimol rektor Ján Ursini. Magister Ursini bol váženým občanom, zvládal vedenie školy a ovplyvňoval verejný

život mesta. Žiakom odovzdával vedomosti, ktoré nadobudol na univerzite vo Witenbergu, kde pôsobil Martin Luther a Philipe Melanchton, od ktorého prevzali v Jihlave školské osnovy.

„Laurentinus, audivi te scribere carmina, nos legere aliquid operis tui -Vavrinec, počul som, že píšeš básne, prečítaj nám niečo z tvojej tvorby,“ požiadal rektor na hodine latinčiny. „Prečítam, ale je to česká báseň, môžem vám ju preložiť do latinčiny,“ odpovedal Vavro a čítal: *„K nám se teď nepřátelé Turci přiblížili, tvých věřících křesťanův množství mečem zbili. Stůj při nás, bojůj za nás, ó, Kriste, Králi náš! Města, zámky, kostely mnohé vyvrátili, vsi mnohé, turze mnohé ohněm vypálili. Stůj při nás, bojůj za nás, ó, Kriste, Králi náš! Co starých postínali, mladých navázali, k bídě věčné před sebou do svých krajín hnali! Stůj při nás, bojůj za nás, ó, Kriste, Králi náš!“*

Rektor aj študenti stíchli. Toľko smútku a bolesti sa ozývalo vo veršoch! „Odkiaľ si prišiel Vavrinec, veď na Moravu sa Turci neprebili,“ pýtal sa rektor. „Som zo Slovenska, v Hornom Uhorsku, a u nás sa tieto hrôzy dejú už roky,“ vysvetľoval. „Viem o tom, stretával som tvojich krajanov, diskutoval som so študentom medicíny Jánom Jesseniom. Turci vás sužujú už dlho a ohrozujú kresťanstvo, tu si to ľudia neuvedomujú, pretože netrpia. Ale náš Pán pomôže. A ty Vavrinec máš talent, pokračuj a stále píš,“ povzbudzoval ho rektor.

Život školy a žiakov bol úzko spojený s dianím v meste a na fare. V Jihlave sa už oddávna hrávalo divadlo. Žiaci nacvičili divadlo a vystupovali s ním buď v škole, alebo na rínku. Hry písali aj učitelia a nadaní žiaci. Kostýmy si požičiavali od mešťanov a predstavenie trvalo aj celý deň. Divákom sa hry páčili a hojne dávali finančné príspevky. Rodili sa prvé divadelné hry svetského a náboženského charakteru. Okrem týchto predstavení, rozkvital aj spev, ktorému sa venovali žiaci aj mešťania. Vznikla tradícia verejných slávností a pochodov. Niektorí absolventi školy skladali aj hudbu. Vavrinec tiež zhudobnil niektoré svoje žalmy. Hudbe a spevu sa prikladala veľká pozornosť. V triede boli dve tabule, jedna slúžila na písanie textov a druhá na noty. Učebníc bolo málo a boli drahé, preto sa žiakom veľa diktovalo. Aj papier bol drahý, ale Jihlava mala výhodu oproti iným mestám. V roku 1540 mešťania založili továreň na výrobu papiera a tlačiareň, ktorá slúžila priamo potrebám školy.

Vavrinec prežil v Jihlave niekoľko rokov, absolvoval tu všetky štúdiá, ktoré iní spolužiaci získavali na niekoľkých mestských školách. Dni ubiehali, štúdium trvalo dva až šesť rokov, podľa úrovne a schopnosti študentov. V triede sa učili žiaci rôzneho veku a cezpoľní bývali priamo v škole. Mešťania poskytovali škole príspevky, z naturálií sa pre žiakov varilo v mestských rodinách.

Okolie školy v noci nadobúdalo strašidelný vzhľad. Vedľa kostola Svätého Jakuba sa nachádzal cintorín. Aj okná školy z jednej strany smerovali na cintorín. Chlapci chodili povinne spievať mešťanom pri ich

poslednej ceste. Bývalo zvykom, že nevoľníci sa pochovávali do starých hrobov. Miestny lekár burcoval mestskú radu:

„Vážení mešťania, starý cintorín nevyhovuje, otváranie hrobov je nezodpovedné, do vzduchu sa dostáva skazený vzduch a hrozí epidémia.“ Netrvalo dlho a jeho obavy sa naplnili. V meste sa začala šíriť neznáma choroba, ktorá sa prejavovala silnou bolesťou hlavy. Vavrinc ocitol a jeho stav sa zhoršoval. Musel prerušiť štúdium a odviezli ho k strýkovi Samuelovi. Ani pobyt na dedine mu nepomáhal, nehybne ležal a bol pri vedomí. Možno zotrval dokonca v kóme. Iba prítomnosť bratranca Tobiáša ho udržovala v bdelosti. Neskôr, keď sa jeho stav zlepšil, odcestoval do Prešova a zotavoval sa u strýka Jonáša. Vavrinc bol hlboko veriaci a ani v ťažkých chvíľach, ktoré mu osud pripravil, sa od viery neodvracal. V jednom zo svojich žalmov napísal:

„Na východ i v tých pustinách, ve všetkých na západ končinách, buď meno Pána chváleno, buď všetkých ľudí zvukom ctého.“

Nepriaznivý osud postihol aj Jihlavu. V roku Pána 1582 sa začala otriasať zem aj domy, steny praskali, zdobené vývesné štíty padali na chodníky a zvony zvonili. Ľudia vybiehali z príbytkov a zhromažďovali sa pred kostolom Svätého Jakuba, aby hľadali ochranu pred Božím trestom. Keď najväčšia hrôza opadla, miestny pastor využil situáciu vo svoj prospech. S rektorom školy už dlho viedol spory, nepáčil sa mu jeho vplyv v meste. Škola bola síce mestská, ale spadala pod duchovné vedenie miestnej fary. Mestská rada bola so školou spokojná, ale musela upokojiť situáciu a rektora prepustila. Ďalší rok dopadla na mesto ešte horšia rana, vypukla už štvrtá morová epidémia.

Keď sa Vavrinc dozvedel o udalostiach v meste, kládol si otázku: „Ocotím som, aby ma Boh ochránil a odviezol z mesta ešte pred horším osudom?“ Morové epidémie pripravili o život tretinu obyvateľstva a organizmus žiakov, ktorí sa stravovali nedostatočne, mohol ľahko podľahnúť. Vavrincov nepriaznivý zdravotný stav trval niekoľko rokov. Možno zázrak, viera alebo poslanie vrátilo mladého človeka do života. Za tie roky sa v Jihlave a v latinskej škole veľa zmenilo. Rektorom školy sa stal magister Joachim Golcius. Do skúšaného mesta, ktoré si zakladalo na dodržovaní práva a poriadku, sa zase vrátil pokoj.

Po dlhej prestávke Vavrinc opäť vstúpil do školy, písal sa rok 1586. Školník a zvonár ho vítal: „Vitaj Vavro, strýko sa pri cestách do Jihlavy vždy zastavil a prinášal nám správy. Prežil si ťažké obdobie, máš strážneho anjela a ten ňu ochránil.“

Zavediem ňu za chlapcami, budeš s nimi zdieľať príbytok.“ V skromne zariadenej izbe bolo niekoľko postelí, truhlice a veľký stôl, okolo ktorého sedeli žiaci. „Som Ján Campanus z Vodňan,“ predstavil sa vysoký chlapec peknej tváre a poďakoval sa úprimne na Vavrinc. Ani jeden z nich netušil, že sa rodí priateľstvo na celý život. Práve sa stretli dvaja budúci učitelia a pedagó-

govia, ktorí sa stali na dve desaťročia významnými predstaviteľmi Karlovej univerzity, a ovplyvnili ďalší vývoj školstva a vzdelanosti v Čechách.

Rektor Joachim Golcius prišiel z Univerzity vo Frankfurte a vynikal v latinčine a gréčtine. V priestore školy sa rozprávalo latinsky a túto povinnosť pripomínalo heslo - *Lege, scribe et loqui latine*. Lepší žiaci plnili určité funkcie, medzi nimi bol aj corycaeus, ten kontroloval plnenie tohto príkazu aj mimo vyučovanie.

Ján a Vavrinec sa zblížili, obidvaja pochádzali z roľníckych rodín, podnikali výlety do lesa pod hradbami a rozprávali sa česko-slovensky. Vavrinec mal rád latinčinu, ale bol presvedčený, že vzdelaní ľudia by sa mali venovať aj rodnému jazyku. Malý a pohyblivý Vavro živo vysvetľoval mladšiemu Janovi nad čím premýšľa. „Vieš Janko, ja si myslím, že naše jazyky sú kvetnatejšie než latinčina a sú vhodné pre svetské a náboženské texty. Chýba nám gramatika, inak sa obecný ľud nikdy nedostane k vedomostiam,“ vyslovil myšlienky, ktoré ho trápili. „Máš pravdu Vavro, čeština je bohatá, dokazuje to aj nedávny preklad Kralickej biblie,“ súhlasil Ján. „Preto by sme my vzdelanci mali písať básne a eseje aj v rodných jazykoch. Najviac som si to uvedomil, keď som roky nehybne ležal. Môj bratranec Tobiáš mi rozprával rôzne príhody zo života. Tie sa rýchlo vyčerpali, literatúra v češtine nebola a latinsky nevedel. Ja som nemohol ani zdvihnúť hlavu, aby som si niečo sám prečítal. Vtedy som pochopil, že musíme vypracovať gramatiku a písať aj v rodnom jazyku,“ vysvetľoval svoje plány priateľovi.

Praha

Vavrinec sa zdržal v Jihlave už len rok, dokončil predpísané štúdiá a v nasledujúcom roku 1587 nastúpil na Karlovu univerzitu v Prahe. Dokončil univerzitné štúdiá, dosiahol titul bakalára aj magistra. V Prahe prežil s malými prestávkami, kedy pôsobil ako rektor na mestských školách v Uherskom a Nemeckom Brode, Moravských Budejoviciach a Žatci, takmer dve desaťročia.

Krátky čas, ktorý mu určil osud, využil naplno. V roku 1603 vydal dielo *Gramaticae bohemicae libri duo*, prvé systematické spracovanie českej gramatiky. Úspech sa neodpúšťa a Vavrinec si vypočul narážky aj na slovenský pôvod, ale jeho gramatika sa stala jedným z najvýznamnejších diel českého písomníctva a lingvistiky.

Benedikt bol talentovaný básnik a svojím dielom ovplyvnil rovesníkov. Keď vydal v roku 1606 zbierku: *Žalmové někteří v písně české uvedení*, Ján Campanus pridal k tomu *Devět distych Campanových*, kde ho velebí za zásluhu o češtinu takto:

„*Uměním novým, jak českou báseň vhodně lze vésti k rytům, nás učil znát, Benedikt, jen ty.*“

Vavrinec Benedikt a Ján Campanus viedli a reorganizovali spoločne Karlovu univerzitu. Bol to zložitý proces, ale vzájomne sa podporovali a v tom bola ich sila. Výsledkom týchto snáh sa stalo aj Benediktove pedagogické dielo: *Penitioris scholae structura- Dôkladnejšia štruktúra škôl*,

kde sa zdôrazňuje vyučovanie v materinskom jazyku a študijné postupy, z ktorých potom vychádzal Ján Amos Komenský.

Zložitý život, náročné štúdium, sťahovanie a choroby oslabili jeho organizmus. Vavrinca začala sužovať tuberkulóza a na jej následky v roku 1615 zomrel. Odišiel filológ, pedagóg, básnik, reformátor školstva a významná osobnosť obdobia humanizmu. Zomrel pod Vyšehradom v Prahe, ale jeho posledné myšlienky leteli k rieke Nitre, dedine Nedožery a k rodnému Vyšehradu, tam zostalo jeho srdce.

Pramene:

M. Hemelík, Vavrinec Benedikt z Nudožer, Iglavia docta Jihlava, 2011

M. Hemelík, De vita scholastica, VŠPO Jihlava, 2011

F. Marek, Nestačí život jeden, Alcus Jihlava, 2010

Zlatý fond denníka SME, Wikipedia, Stránky obce Nedožery-Brezany

Mária Václavjaková-Pilková, 70 rokov, Jihlava

DOSPELÍ

NAD 18 ROKOV

POÉZIA

PRE JEŽIŠA

Predrahý Ježišu,
Svetlo sveta, prístav pokoja,
Ty zhliadaš na mňa, bezbrannú dievčinu,
život s Tebou je skutočná sloboda.
Nenechám diabla myseľ mi dráždiť,
moje srdce túži len po Tebe,
nezáležiac na tom, čo ma bude trápiť,
radovať sa v Tebe chcem vždy v správnom smere.
Prosím, miluj ostatných tak, ako potrebujú,
keď moje skutky lásky nevládzu konať,
Tvojej vôli naše rozhodnutia nech sa približujú
a túžby duchovné nech predčia telesné, vedia počkať.
Vďaka Ti za všetky chvíle, meno Tvoje vrúcne velebím,
necháš nás súperiť s vodou, nie ale utopiť,
kiežby Ťa celý svet vzýval s úprimným nadšením
a k Tebe Ježišu túžil sa pripojiť.

DRUHÝ NÁDYCH

Málo živých máva šancu ju uzrieť,
paniu vejúcu sa na lúkach pod žiarom hviezd,
srdce jej temnie a zakaždým šíri chlad
a z uchvátených myslí ľudí pestuje si sad.

Z jej drahých očí už dávno uvädla blaženosť
a jej ruky len kvety lámu, nepoznajú cnosť,
s trpkým vzdychom buduje si schody nadol,
strácajúc túžbu žiarieť a nazerať nahor.

No práve v najväčších momentoch žiaľu
začala deva upierať oči na svoju cestu priamu,
kov v jej hrudi roztavil sa láskou,
lež pochopila, že ľudí treba ospevovať krásou.

Ak ste ju ešte neuzreli, netreba sa báť,
táto pani s horami si spieva a z kvetov nosí kabát,
no neskoré noci ticha bude mať vždy najradšej
a teší sa, že s hviezdami môže obdivovať život aj naďalej.

Kristína Ďuricová, 19 rokov, Bojnice

Z DRUHÉHO BREHU

ty vravíš
že vraj je neskoro
z pier uniká ti pohyb
aj keď som chcel byť nežný
už vo mne lásku nežni
niet puta čo nás spojí
som ten čo stojí s tebou za zrkadlom
a stále ho trieštiš
len oko v črepinách na teba zamrkalo
ah
tak preklínaj ma
tak len preklínaj
vraciam sa ti iba v úlomkoch slz
ty strácaš svetlo
môj dych v úlomkoch slz
vraciam sa ti iba v úlomkoch slz
ah
nezbieraj ma
neskladaj ma
nič z kúskov nevieš
som trblietavý a odrážam sa od tvojich očí
veď vieš že sa vrátim len raz z ďalekých trás
snád' snád' snád' ma neodraziš
keď kradnem svetlo z tvojej duše
blikáš srdcom jak smutný maják spásy
napriek tomu zrak rozbíjam o útesy
ah
tam snívam
tak teda sám dávam zbohom
som z druhých strán
tak sa ma stráň
teda sám dávam zbohom

JE NESKORO

okolo spoločného ťažiska v priestore
čase zakrivenia slov
kde vákuum vyplňa vzťahy
vidieť len teba
v závoji z popola múk minulosti
je neskoro
aj keď vytiahnem žalúziu spomienky
usadenú neurčito v mozgu
náhle zjavenie kométy
na klenbe mojej pamäti:
naplnená nábojom charizmy
ktorý si vybíjala na úsmev
na pohľad plný magnetu a
hypnózu slnečných škvŕn
na teplo a na svetlo
na stĺporadie lúčov kde aj v tieni
nebolo cítiť a vnímať chlad
a pustotu a tmu
žijem a predsa ma nevidieť
som bez svetla
a bez spojenia
nepočúvam
nevravím
a ty sa rozplývaš v hmlovine bozkov
som čierna diera
a teraz v tomto spoločnom čase
sa strácaš za clonou môjho egoizmu
som čierna diera
nenásytná diera
hltajúca tvoj pohľad oddanosti
a nikdy ho nevyžarujúci

vyplnený dierami sebeckta
rútím sa do samoty
som čierna diera
a teraz v tomto zvláštnom stave
bez priestoru a času
v svetle nebude vidieť
v tichu nebude počuť
tlkot srdca v mojej duši

ANJEL NEPOKOJA

ty nie si Gabriel ty nie si Padlý
nie nespievaš hosanna
nie si z tých ktorým vrch či dno patrí
len nepokoj ostáva
nevzývajú ťa v kláštoroch pátri
s tebou je len oštara
z pekla ťa sami vykopli diabli:
on sa o hriech nestará
cherubi ťa vyženú spred brány raja:
bez plameňa perute raj neubránia
tak vandruješ teda po zemi

Oto Steinhübl, 47 rokov, Prievidza

TRAJA

Ležíme
a dieťa medzi nami
spája náš život trhlinami
v bytí
    v jedení
            v rozhovore
Spíme a či bdieme?
                    Kto vie?
Ležíme
a nad nami svitá
    rodičovská intimita.

Soňa Tkačíková, 32 rokov, Prešov

DOSPELÍ

NAD 18 ROKOV

PRÓZA

KARMA

Zaznel tlmený výstrel. Krátkovlasá žena si jednou rukou prekvapene zakryla dieru v hrudi a druhou sa podoprela o drevený stôl. Jej bezvládne telo sa pomaly zviezlo na dlážku.

„Kurva!“ uľavil si postarší muž v montérkach. „Ty si ju zastrelil! Si normálny?“

Junior sa rozhorčene ohradil: „Nechápem, čo sa rozčuľujete. Dnes ráno sme predsa dostali príkaz, aby sme túto zbieračku eliminovali.“

„Eliminovať áno, ty somár, ale nie takto!“ na Seniorovom čele navrela výrazná žila a tvár nadobudla červenú farbu. To mi bol čert dlžen vyfasovať tohto psychopata s mliekom na brade, pomyslel si. „Daj mi to!“ načiahol ruku k mladíkovi, ktorý mu neochotne odovzdal čierny revolver. „Nečítal si pracovnú príručku?“

„Ehm... čítal, ale... asi som bol nesústredený,“ previnilo odvetil Junior. Bola to lož jak delo. Chcel to urobiť – použiť malú kovovú vecičku, ktorá dokázala ukončiť život človeka. To bol hlavný dôvod, prečo sa hlásil na toto miesto. Chcel zistiť, aký je rozdiel v zastrení nepriateľa v skutočnom a virtuálnom svete. V počítačových hrách ich zlikvidoval už stovky, ak nie tisícky. Teraz zastrelil prvého skutočného človeka. Necítil nič zvláštne. Žiadny pocit viny, zdesenia či hrôzy... nič. Práve zistil, že rozdiel v streľbe naživo a v hre nie je žiadny.

„Ak si príručku čítal, tak si potom preskočil dosť dôležitý odstavec,“ vyprskol Senior. „Po prvé, do ľudí nestriehame a po druhé, používame toto.“ Postarší muž vybral z predného vrečka montérok malú sklenenú ampulku s tekutinou. „Našou úlohou je naliať obsah ampulky do nápoja alebo jedla. Nič viac a nič menej.“

„No tak som ju zabil iným spôsobom... je tam toho...“ oponoval Junior.

„Je tam toho? Kamoško, ty očividne stále nerozumieš. Prípadná pitva by potvrdila zlyhanie srdca - nečakanú, avšak prirodzenú smrť. Žiadne opletačky. Teraz však máme kopec práce navyše, lebo mŕtvolu s dierou v hrudi tu nemôžeme len tak nechať. Na to si nepomyslel?“ Senior ešte nikdy nemal nič do činenia s mŕtvolou. On zbieračov vlastne nezabíjal. Len im vylieval obsah ampulky do nápoja a ubezpečil sa, že ho vypili. To bolo všetko. On nebol žiadny zabijak. On si iba robil svoju prácu. Dobre platenú prácu, vďaka ktorej onedlho predčasne splatí hypotéku aj lízing

na auto. Seniorovi sa zazdalo, že žena na neho žmurkla. „Zatvor jej oči!“ zvrieskol na mladého.

Mladík neochotne pristúpil k nehybnej postave a s neskrývaným odporom jej zatlačil viečka. Len čo to urobil, rýchlo si utrel ruku do nohavíc.

„Vyrobiť mŕtvolu ti nerobí problém, ale dotknúť sa jej, to je už iné kafe, čo? Tak a teraz nájdí niečo, do čoho ju zabalíš.“ Nemienil mu pomáhať, nemienil sa toho vôbec zúčastňovať. Čo si chalan nadrobil, to nech si aj zje.

Mladík sa nervózne poškrabal po vyholenej hlave. V počítačových hrách nikdy nemusel odpratávať mŕtvolu. Jednoducho zmizli, keď postúpil do vyššieho levelu.

Neprišlo mu na um nič lepšie ako požiadať o pomoc otca. Rýchlou voľbou vytočil jeho číslo.

„Čo robíš?“ Seniorov hlas preskočil do altu.

„Volám otcovi. Je riaditeľom Národnej bezpečnostnej agentúry. Pomôže mi.“ Vždy mi pomôže, pomyslel si Junior a dúfal, že to nebude inak ani teraz.

„Ahoj, to som ja. Som v tej novej práci, vieš, ehm, eliminoval som jednu zbieračku, ale...ehm, nejak sa mi to vymklo z rúk... nechtiac som do nej strelil.... ehm....áno, je mŕtva...bola to nehoda...“

Senior pobúrene nadvihol obočie, ale zdržal sa komentovania.

Junior chvíľu sústredene počúval.

„Ďakujem, oci... Nie, neboj, už sa to nezopakuje, sľubujem...ehm, prepáč, že ti robím starosti...ahoj.“ Junior sa spokojne pozrel na staršieho kolegu, ktorý sa posadil do hlbokého kresla. Junior sa usadil na pohovku oproti a začal na telefóne hrať jednu zo svojich obľúbených hier. Nemal už dôvod na stres. Tatko sa o všetko postará.

O pár minút Juniorovi pípla správa. Vyskočil a bežal otvoriť. Do miestnosti vstúpil svalnatý muž v tričku s logom najväčšej kuriérskej spoločnosti v krajine. Tvár mu zakrývala šiltovka. Pred sebou tlačil rudlu s kartónovou krabicou. Mlčky zabalil nehybné telo do čierneho igelitu, vložil ho do škatule a opustil prízemný domček. S najväčšou opatrnosťou naložil krabicu do kuriérskej dodávky a odfrčal preč. Nik mu nevenoval pozornosť. Človek v uniforme bol neviditeľný. Nešlo o výmysel, ale o rokmi overenú prax.

Začalo sa to úplne nenápadne pár rokov dozadu.

Starší manželský pár ukončil zmluvný vzťah so spoločnosťou Najlepšie energia. Bol to zvláštny počin, lebo Najlepšia energia bola jediným výrobcom a distribútorom elektrickej energie v Slovakistane. Vtedy si však v spoločnosti iba poklepkali prstom po čele – predpokladali, že ide o nejakých bláznov, ktorí sa rozhodli, že budú žiť bez elektriny alebo si ju budú vyrábať bicyklovaním či iným bláznivým spôsobom. Neskôr sa však situácia zmenila. Počet ľudí, ktorí žiadali o ukončenie odberu energie začal rapídne narastať. Prirodzene, vzniklo podozrenie, že niekto vyrába a predáva elektrinu načierno. Vedenie spoločnosti sa rozhodlo zriadiť

vlastný vyšetrovací tím. Bolo to efektívnejšie ako osloviť ťažkopádnu políciu, ktorá by najprv nekonečne dlhý čas otravovala samotnú spoločnosť. Netrvalo dlho a vyšetrovatelia dospeli k prekvapujúcim zisteniam. Niektorí ľudia dokázali uviesť spotrebič do prevádzky pôsobením svojich rúk a myšlienok! Akokoľvek nepochopiteľné a popierajúce všetky zákony fyziky či biológie, bola to pravda. Dokazovali to desiatky hodín videozáznamov týchto jedincov, ktorých v spoločnosti začali neformálne nazývať zberači. Spoločnosť musela prikročiť k vážnemu rozhodnutiu. V záujme zachovania svojej podnikateľskej činnosti bolo potrebné zberačov eliminovať. A tak prišli do firmy prví lovci. Práca lovcov bola jednoduchá – získať dôkazy o zbere energie, odovzdať ich na oddelenie a po schválení vykonať elimináciu zberača. Tá sa vykonávala rýchlym, finančne nenáročným a zároveň vysoko humánnym spôsobom.

Dvaja pracovníci spravidla prišli na miesto určenia, vykonali kontrolu elektrických rozvodov a vyplnili s klientom, ktorý chcel ukončiť zmluvný vzťah alebo výrazne znížil svoju spotrebu, podrobný dotazník. Niektorí klienti sa svojím zberačstvom energie vôbec netajili, čo predstavovalo obrovské riziko pre spoločnosť. Hlavnou úlohou návštevy však bolo zabezpečiť, aby zberač užil obsah ampulky, ktorú jeden z tímu mal so sebou. Niekedy to bolo až neskutočne jednoduché, lebo klient práve popíjal svoj ranný čaj alebo kávu. Vtedy jeden z dvojice odviezol zberačovu pozornosť, a druhý mu tekutinu rýchlo nalial do nápoja.

Junior sústredene hľadel na monitor, zatiaľ čo Senior si zamyslene miešal kávu v snehobielej šálke. Od incidentu so zastrelenou ženou prešlo už zopár dní a Senior márne dúfal, že mladého presunú do iného regiónu, alebo aspoň k inému kolegovi.

Bolo neskoré popoludnie. Sobota. Pravidelný mesačný nadčas. Sedeli už tri hodiny v maličknej dodávke a sledovali mladý párik, ktorý bol podozrivý zo zberu energie. Hoci nezrušili odber elektriny celkom, ich spotreba elektrickej energie rapídne klesla. K sledovaniu muži použili najnovší typ mini drona. K mladému páru práve zavítali hostia. Každý niečo priniesol: ovocie, zeleninu, vajíčka, knihy, oblečenie. Klábosili ostošesť a popritom si vymieňali prinesené veci.

„Asi to budú len takí eko, bio, recyklo týpci,“ prehodil Senior, ktorý mal posedávania v dodávke už plné zuby. „Nečudo, že majú nízku spotrebu, keď nepoužívajú takmer žiadny spotrebič. Jazdia na bicykloch, uprednostňujú surovú stravu, takmer všetko robia manuálne, televízor ani počítač

nevlastnia. Prakticky okrem chladničky s mrazničkou a práčky nepoužívajú žiadny spotrebič.“

„Pch,“ krútil hlavou Junior, „ako môže niekto takto žiť?“

„Myslím, že by sme to mohli nadnes zbaliť,“ navrhol Senior.

„Súhlasím,“ prisvedčil Junior a sklopil monitor.

„Vidíme sa v pondelok v kancelárii,“ prehodil ponad plece Junior a vystúpil z dodávky. Mieril k svojej novej Tesle. Senior sa presunul k volantu a naštartoval. Motor ticho zachrapčal a stíchol. Na prístrojovej doske sa rozsvietila kontrolka, ktorá neveštila nič dobré. Napriek tejto signalizácii sa Senior opäť pokúsil naštartovať, no motor vôbec nenaskočil.

„Kurva!“

Junior si všimol kolegov problém s dodávkou. Veľkodušne sa vrátil a ponúkol Seniorovi odvoz. Starší muž na okamih zaváhal, no napokon ponuku prijal. Junior kolegu vysadil na zadanej adrese a odfrčal preč. Ešte nedorazil ani na koniec ulice, keď si na sedadle spolujazdca všimol koženú peňaženku. Zbytočnú vec, ktorú už takmer nikto nenosil. Každý radšej uprednostnil čip, implantovaný na predlaktí. Čip obsahoval všetky potrebné informácie – občiansky preukaz, zdravotnú poisťku či platobnú kartu. Bolo to pohodlné a bezpečné. Vďaka čipu ste si nič zo spomínaného nikdy nezabudli ani nestratili.

Na chvíľu mal nutkanie hodiť peňaženku do rieky alebo do kanalizácie, potom však Juniora ovládla zvedavosť. O Seniorovi a jeho rodine nič nevedel. S kým býval? Mal ženu? Deti? Psu?

Zazvonil.

Vo dverách sa zjavila, podľa jeho skromného odhadu, minimálne storočná bielovlasá starenka.

„Želáte si, mladý muž?“

„Ja... ja... mohol by som... ehm... hovoriť...“ skôr, než sa stihol vykoktať, spoza starenky sa vynoril Senior.

„Čo sa deje? Junior?“

„Doniesol som Vám peňaženku, ehm, ležala na sedadle... ehm, musela Vám vypadnúť, keď ste vystupovali...“

„Vďaka, Junior.“

„Ste statočný muž,“ nadšene zvolala starenka. „Nechceli by ste sa k nám pridať na večeru? Vyprážala som rezne.“

„Myslím, že Junior sa ponáhľal domov, však?“ zamiešal sa do debaty Senior so zdvihnutým obočím.

Junior sa uškrnul. Kedy sa mu ešte naskytne príležitosť dostať sa Seniorovi do domu_ Túto príležitosť si rozhodne nechcel nechať ujsť.

„Nerád by som Vás obťažoval, madam, ale je pravdou, že milujem vyprážané rezne,“ odvetil vypočítavo.

„Skvelé. Len poďte ďalej, nech sa páči,“ potešila sa starenka a Junior víťazoslávne vstúpil do domu.

Junior si kráľovsky pochutnal. Seniorova matka rozprávala o živote

kedysi a v pozadí hralo starodávne rádio.

„To som rada, že Vám chutí. Dáte si ešte štrúdlu? Len sa nehanbite, napiekla som plný plech,“ núkala starenka Juniora.

„Veľmi rád, je fantastická.“

„Hneď Vám prinesiem...“

„Nechaj tak, mama,“ zastavil ženu Senior. „Len sed', ja nášho hosta obslúžim.“

Junior si to užíval.

Nielenže sa fantasticky najedol, ale jeho pozornému oku neušiel žiaden detail a on už teraz premýšľal, ako zužitkuje novozistené skutočnosti. Neuveriteľné skutočnosti, ktoré len potvrdzovali starú múdrosť, a to, že pod lampou býva najväčšia tma.

Po kolegovom odchode Senior zamieril rovno k rádiu a kábel so zástrčkou, ktorý voľne ležal na policičke, zapojil do zásuvky. Potom pristúpil k rozsvietenej lampe a taktiež ju zapojil do zásuvky.

„Mama, prosím, zapájaj spotrebiče do siete, vravel som ti už miliónkrát, že nie sme na zber odkázaní.“

„Ach, zlatko, viem, že si mi to hovoril, ale príde mi to hlúpe a neekologické, keď dokážem spotrebiče nakopnúť a dobiť sama od seba. Nech si len naša planéta trochu oddýchne, myslím, že si to zaslúži.“

„Áno, máš pravdu,“ hlesol Senior. Nemalo význam dohadovať sa s ňou. Chcela len to najlepšie jemu, druhým, svetu. Nemohla tušiť a ani netušila, že Senior skôr, než si každý večer ľahne do postele, spustí svoj výkonný počítač a sťahuje filmy, ktoré nikdy nebude pozeráť a hry, ktoré si nikdy nezahrá a to všetko iba preto, aby zabezpečil odber elektriny. Tej elektriny, ktorú ona cez deň ušetrí. Nesmie dopustiť, aby sa dostali na zoznam odberateľov s viditeľne zníženou spotrebou. Nesmie dopustiť, aby sa ktokoľvek dozvedel o jeho mame. Úprimne sa tešil, že Juniorovi posledná večera chutila. Vybral vrečko na odpadky a šiel ho vyhodiť do kontajnera. Nemal chuť riskovať, že si mama všimne prázdnu ampulku.

Iveta Žabková, 46 rokov, Bratislava

CUKRÍKOVÁ DOHODA

V detskej izbe sa uhniesdilo ticho osamotených. Cez okno presvitali lúče slnka, tlmené hustými oblakmi. Pochmúrný deň šmátral po svojich obetiach, zatiaľ čo Tonko sústredene zvieral pery.

„Šach,“ vyhlásil. Tvárou mu preletel triumfálny úškrn. Nebolo to dávno, čo ho Kika porazila v každej hre.

„Blé,“ potiahlo štíhle dievča ležiace na koberci kráľom. Schovalo ho do bezpečia za pár pešiakov a znudene sa prevrátilo na chrbát. „Mali by sme ísť radšej von. Zabehať si.“

„Čo ti šibe? Vonku je mrzko,“ striasol sa Tonko pri pohľade z okna. Z ôsmeho poschodia paneláku vyzerali sivé oblaky ako vata nasiaknutá tušom. „Okrem toho, šach,“ potiahol koňom.

„Končím, vyhral si,“ založila si Kika ruky na hrudi.

„Prestaň! Dohraj to ako chlap.“

„Nie som chlap. A je mi zima. Aj tak sa o chvíľu vráti teta, musím umyť riad.“ Dievča sa zodvihlo z dopravného koberca. V izbe jej trónil od mala. Rada brázdila jeho cesty a zažívala dobrodružstvá v meste. Kedysi.

„Bože, správaš sa jak dospelá. Umyť riad, variť, nakupovať zdravo. Stará babka Kristína,“ šmahom ruky Tonko zhrnul hracie figúrky a zaklapol dosku. S hrkotom ich nahádzal do krabičky. Tak málo chýbalo a mohol kráľa vyhodiť naozaj. Nie len tak, akože.

Odložil krabicu do police a šiel za Kikou do kuchyne. V jej byte sa cítil celkom ako doma. Skoro aj bol. Poznali sa od škôlky, bývali na tom istom poschodí a spolu chodili aj do triedy.

„Ukáž,“ zvesil z držiaka na trúbe utierku a zobral Kike mokré tanier.

„Nemusíš mi pomáhať, zvládnem to sama,“ vzala si tanier späť. „Je tu zima, zahrejem sa.“

„Fajn,“ vrátil Tonko kamoške tanier a sadol si k jedálenskému stolu. Na mobile si zapol strieľačku a lovil zombíkov. Podvedome sa načahoval do misky s cukríkmi, pričom ich otváral zubami. Papieriky hádzal ledabolo na stôl.

„Ahoj, Kristína,“ ozvala sa od vchodových dverí teta. Odložila veci a hodnú chvíľu sa prezerala v zrkadle. Hľadela na seba z každej strany a hladila si záhyby odevu. „Spravila si všetko, čo si mala? Za odmenu som

ti niečo priniesla,“ blížila sa do kuchyne. Tonko vedel, že sranda končí. Za chvíľu Kiku zavalí povinnosťami a on bude musieť ísť.

„Ahoj, teta, práve som umývala riad,“ postavila sa Kika do pozoru.

„Výborne, dievčatko, spravíme si večeru a pôjdeme spolu na prechádzku, dobre? Aby si mi celý deň nepresedela zavretá v byte. Ech... Ahoj Tonko. Vôbec som si ňu nevšimla,“ zastala vo dverách.

„Dobrý deň. To je v poriadku,“ usmial sa Tonko. „Aj tak už idem preč. S Kikou sme sa hrali šach.“

„Hrali ste sa šach?“ teta akoby sa plazila miestnosťou a omotala svoje dlhé tenké ruky okolo Kiky. Zozadu ju objala a pritiahla si ju k telu. „Krisťína, bolo by lepšie, keby si sa chodila hrať von. Potrebuješ pohyb.“

„Áno teta, potrebujem. Zajtra určite pôjdeme, dnes je sychravo.“

„Hm, dobre,“ pohladila ju po vlasoch. Niekoľko jej ich pomedzi prsty vypadlo. V pomalom víre klesali ako zlatý dážď. „Priniesla som na večeru cuketu. Upečiem ju a spravíme dresing z gréckeho jogurtu, čo ty na to?“

„To bude super,“ preglgla Kika všimnúť si, ako na nich Tonko pozerá.

„No nič, idem ja,“ schmatol chlapec papieriky z cukríkov, až mu zašušťali v zovretej pästi.

„To si zjedol sám?“ prižmúрила teta oči. Naklonila sa ponad Kiku. „Alebo ti niekto pomohol?“

„Sám.“

„Dobre,“ pohladila teta dievča po tvári. „Chod’ odprevadiť kamaráta, Kika.“

„To ti nedovolí cukríky?“ šepkal Tonko, naťahujúc si na nohy papuče.

Kika pokrčila plecami, akoby o nič nešlo.

„Ale ty ich máš rada, nie? Môžem ti nejaké nosiť, keď chceš. Doma ich máme kopec a babka mi kúpi ďalšie. Stačí povedať,“ uškrnul sa.

„Tak fajn,“ sklopila Kika pohľad.

„Daj na to,“ natiahol k nej Tonko dlaň.

Telesná sa skončila a decká sa z telocvične rozbehli do triedy. Hra dožívala v prekrvených telách žiakov. Z peračníka sa stala lopta a Tonko sa hodil pred lavicu. Improvizovanú bránku zachránil pred priestrelom. Dozor konajúci matikár premýšľal, ako na ďalšej hodine skrotí tlupu malých anarchistov. Nejaká tá rovnica by to mohla zvládnuť.

„Tóno, chytaaaaj!“ volal za odchádzajúcim brankárom spoluhráč.

„Už sa mi nechce,“ odišiel k svojej lavici za protestujúceho pokriku spoluhráčov. Decká sa ďalej naháňali a odpisovali úlohy.

Vytiahol z ruksaku balík cukríkov a namieril si to k zadným laviciam.

Kika sedel sama a pozeral z okna. Pred sebou mala obedár plný tenkých koliesok mrkvy. Pomaly ich prežúvala nevnímajúc svoje okolie.

„Ahoj. Priniesol som ti cukríky.“

„Čau,“ strhla sa Kika. Poobzerala sa okolo seba, akoby sa bála, že ich spolu niekto uvidí. „Ďakujem.“

Tonko čakal s napriahnutou rukou. Kika sklopila zrak, a tak položil balík na lavicu. „Tieto ti nechutia?“

„Chutia.“

„Ak by ti nechutili, prinesiem ti iné.“

„Nie. Sú fakt dobré.“

„Takže si ich zoberieš?“

„Áno.“

„Dúfam, že ti budú chutiť.“

„Budú.“

„Nechcela by si ich viac? Od babky ich mám doma kopec. Môžem ti ich priniesť domov,“ nadvihol Tonko spýtavo obočie.

„Nenosíš mi ich už teraz veľa? Nechcem, aby sa tvoja babka hnevala.“

„Vôbec. Babka by ti ich dala aj sama. Minule som jej hovoril aké chcem. Potom mi ich priniesla ešte viac. Aj čokolády,“ usmial sa Tonko.

„No neviem.“

„Fakt. Pôjdeme spolu domov?“

V školskom rozhlase zahrála pesnička a žiaci v panike dopisovali úlohy. Všetci dobre vedeli, že sa z dozoru blíži matikár. Keď mával dozor, dával ťažké príklady. Niekedy sa deckám zdalo, že to robí naschvál.

„Môžeme,“ zaklapla Kika dózu s mrkvou.

„Počkám ťa vonku, dobre? Teta bude rada, že máme prechádzku.“

Decká sa pousádzali do lavíc. Po niekoľkých démonických rovniciach a ďalších hodinách sa škola skončila. Tonko sa prezul a čakal Kiku pred šatňou. Čakal dosť dlho a kamoši ho volali so sebou. Keď už čakal pridlho, pridala sa k nim. Možno sa len Kika ponáhľala domov. A možno sa nechcela deliť s cukríkmi. Sám to dobre poznal. Hlavne, keď sa mu do rúk dostali čokoládky s marcipánom.

Kurací vývar a vyprážané rezne rozvoniavali po celom byte. Tonko na mobile strieľal zombíkov. Mama s babičkou pripravovali nedeľný obed. Z televízie hlásili páni v oblekoch, že konsolidácia štátnych financií bude mať na spoločnosť dopad v hodnote „koľkokoľvek.“

„Tonkó,“ zakričala mamka z kuchyne.

„Hm?“ nespúšťal chlapec oči z displeja. Keď sa nikto neozval, s povzdy-

chom odhodil mobil. Vstal z gauča a prešuchtal sa za mamou. „Čo je?“ strčil prst do misky s cestom.

„Tonko, nejedz to. Zlepia sa ti črevá,“ krútila babka varechou vo veľkom hrnci.

„Nezlepia,“ konečne bude poriadny vývar, pomyslel si a olízal surové cesto. „Kedy bude bublanina?“ znova zabŕdol do sladkej hmoty.

„Keď donesieš od susedov kypriaci prášok,“ skákala mama od hrnca k hrncu.

„Prací prášok?“ uškrnul sa olizujúc cesto.

„Kypriaci. Bože, čo vás v tej škole učia. Kypriaci prášok. Čo si nepamätáš, keď sme spolu robili bublaninu?“

„Pečenú slaninu?“ zlízal ďalšie sústo. Rýchlo sa otočil, vykryl mamin úder mokrou utierkou a vybehol z kuchyne.

Úsmev ho prešiel na chodbe. Stál pred dverami Kikinho bytu a zhlboka sa nadýchol. Cez víkendy sa už vôbec nestretávali. Jej teta predĺžila svoju návštevu, až sa zdalo, že u Kiky zostala bývať. Navždy. Vôbec ju nepúšťala von. Teda púšťala, ale nie s ním. Už sa stretávali iba v škole.

Tonko Kike stále nosil cukríky. Stál si za svojím slovom ako chlap. Žiaľ, Kika sa s ním bavila len sporadicky. Keď to bolo nevyhnutné. V poslednom čase ho už nečakala ani len cestou do školy. Tonka to trápilo. Myslel si, že jej teta nechce, aby sa s ním Kika stretávala. Horšie by bolo, keby to nechcela ani sama Kika.

Zaklopal na dvere jej bytu. Chvíľu načúval.

„Ahoj,“ ostrážito strčila teta hlavu do úzkej medzery. „Kristína nie je doma.“

„Dobrý deň, teta. Nejdem za Kikou,“ odkašľal si Tonko. „Mama robí koláč. Prosi vás o kypriaci prášok.“

„Kypriaci prášok? Do koláča?“ ohrnula teta pery. Kulinársky zákrok susedou jej očividne nevoňal. „No, pod' dnu, niečo pohľadám.“

Tonko vošiel a ocitli sa v kuchyni. Nenápadne poškuľoval po byte v nádeji, že zbadá Kiku. Teta otvárala a zatvárala skrinky a šuplíky. Až na jednu všetky zívali prázdnotou. Načiahla sa k najvyššej poličke. So zavŕzaním ju otvorila a Tonkovi takmer vypadli oči z jamiek.

Polica odhalila útroby plné cukríkov. Všetky ich spoznával. Dokonca rozoznal aj tie, ktoré dal Kike naposledy. V piatok cez veľkú prestávku.

„Á, tu ho máme,“ načiahla sa teta do poličky. Podala Tonkovi prášok a vyprevádzala ho z bytu.

„Ďakujem, teta. Môžem vám priniesť trochu koláča,“ otočil sa ešte Tonko vo dverách. Stoj čo stoj sa musel stretnúť s Kikou. Cukríková dohoda bola v ohrození.

„Netráp sa,“ uhladila si teta šaty pred zrkadlom v chodbe. „S Kristínou si poradíme. Ahoj,“ zabuchla dvere.

Tonko sa prihrbil, po krku mu prešiel mráz. Kdesi v hrudníku mu zombík vyššieho levelu zvieral pľúcne vaky. Šplhal sa po nich do zovretého hrdla, snažiaceho sa zastaviť jeho postup. Mal chuť začať tete búchať na

dvere a domáhať sa Kiky. Alebo cukríkov. Mali byť jej. Dal jej sľub. Cukríky nemohli zostať zavreté v nejakej skrinke.

Svetlo na schodisku sa rozsvietilo a Tonko začul kroky. Na osmičku po schodoch nikto nechodil. Prešiel k zábradliu a nazrel dole. Spoza rohu sa vynorilo útle dievčatko. Riedke vlasy sa jej lepili na spotenú tvár. Naložený ruksak ju tlačil k schodom. Niesla ho na chrbte podobne, ako tlačil Sifyfos balvan.

„Kika?“ vyšiel jej Tonko v ústrety. Vyzerala, akoby mala horúčku. Mdlý pohľad jej prázdnych očí sa stretol s Tonkovým. Kdesi za zreničkami ktosi volal o pomoc. Akoby bol za nimi zamurovaný človek, na ktorého všetci zabudli.

Na poslednom schode Kika zastala. Oprela sa o stenu a prudko dýchala. Hrudník jej skákal ako na trampolíne. Kým Tonko pochopil, že sa kamoška necíti najlepšie, zviezla sa popri stene k zemi. Prevrátila pri tom zopár črepníkov.

Tonkovi z rúk vypadol kypriaci prášok. Priskočil ku Kike a naklonil sa k jej tvári. „Kika? Kika,“ chytil ju za plecia a jemne ňou zatriasol. Bola ľahučká ako vrecúško kypriaceho prášku. Za dverami Kikinho bytu začul šuchot. Vedel, že sa teta ku Kike dostať nemôže. Nie, dokým jej nevráti všetky cukríky. „Mama! Mama, poď rýchlo sem!“ zakričal do chodby. Triasol sa strachom, no nebál sa zombíka ani tety. Báľ sa o Kiku.

Tonko pozeral do zeme. Kýval nohami a nasával nemocničný vzduch. Okolo sa hýbalo množstvo pacientov, lekárov a chorôb. Lekári si veselo štebotali cestou na obed, sestričky volali mená pacientov. Tí zaujato študovali obrazovky mobilných telefónov alebo lúštili krížovky. Choroby im sedeli na pleciach. Keď zbadali doktorov, skrývali sa pod lavice v čakárňach.

„Pozri, chlapci od vás zo školy vyhrali turnaj,“ ukázala babka obrázok v novinách.

„Uhm,“ Tonko neprítomne pokýval hlavou. Cítil sa ako brankár, ktorý pustil všetky góly. Akoby bol neviditeľný a lopta cez neho prechádzala iba tak. Bez lekárov, sestričiek, mamy a babky bol ako bez tímu. Teraz ostávalo len čakať v bránke. Rad bol na útočníkoch.

„No, veď nebuď taký,“ pohľadila ho babka po tvári. Suchá vráskavá koža sa mu otrela o líce. Cítil sa rovnako bezmocne, ako pri pohľade na cukríky v tetinej polici. A ešte to aj škrabalo.

Bol len chlapec, nedokázal toho veľa spraviť. Ruky mal akoby zaliate v betóne. Nehybnosť prstov sa pretavovala do slučky zvierajúcej hrudník. Monotónne pokyvkával nohami. Čakal.

„Dobrý deň,“ na chodbu s blikajúcim svetlom vyšla sestrička. „Idete ku Kristínke?“

Kým stihol Tonko niečo povedať, chodbou sa priplazila teta. Tvár mala

napätú a kabát v páse pevne stiahnutý. Ovísal na nej ako stará handra trepotajúca sa vo vetre.

„Dobrý deň. Áno, idem za Kristínou,“ prešla okolo Tonka. Chripela, akoby ju už nikto nepotreboval.

„A vy ste?“ zdvihla sestrička obočie.

„Starám sa o Kristínu, som jej teta. Teraz ju opatrujem ja. Bude lepšie, keď ju zoberiem domov,“ tlačila sa okolo sestričky do dverí.

„Myslím, že to nebude možné,“ zastala jej sestra cestu.

„Ja myslím, že áno.“

Tonko sledoval, čo sa bude diať. Pri pohľade na tetu mu zdrevenelo telo. Chcel pohnúť rukami, no nešlo to. Chcel sa postaviť vedľa sestričky a tetu ďalej nepustiť. Nohy mu zastali vo vzduchu a rukami sa krčovito pridržal lavičky. Nemusel tete pozrieť ani do očí a vedel, že sám to nikdy nezvládne.

„Pán doktor? Prišla sem Kristínkina teta. Vraj si ju chce vziať,“ zavolala sestrička ponad plece. Nespúšťala z tety ostrážitý pohľad.

„Á, takže to ste vy. Kristínkina teta,“ vybehol doktor v bielom plášti. „Voláte sa,“ nazrel do papierov a premeral si ponad okuliare tetu. „Mentálna anorexia, všakže?“

„No...“ ustúpila teta o krok dozadu. Choroby v čakárni sa schúlil pod lavicami. Kúty sa im zrazu stali tesnými.

„Je nám to veľmi ľúto, ale vyhrali ste,“ zaklapol doktor spis. „Zatiaľ. Kristínku sa nám podarilo stabilizovať. Žiaľ, vás k nej pustiť nemôžeme. Teraz potrebuje hlavne oddychovať. A hodila by sa aj nejaká podpora. Kika potrebuje niekoho, kto jej ukáže aj svetlé stránky,“ rozhlíadal sa doktor po chodbe. Usmial sa na Tonka a žmurkol.

Sestrička naňho kývla. Nečakajúc na babku obehol tetu aj lekárov. Zadverami našiel Kiku ležiacu vo veľkej bielej posteli. Spod ružového pyžama jej trčali hadičky od infúzií. Kožu na tvári mala napnutú ako plátno. Pri pohľade do jej očí však Tonko uvidel malý plamienok. Blčala ako kráľovná na A1. Zahnaná v kúte, no stále mala možnosti.

„Ahoj,“ zastal kúsok od posteľe.

„Čau,“ zachripela Kika.

„Niečo som ti priniesol,“ vytiahol z vrecka balíček gumených macíkov. Opatrne pristúpil k lôžku. Báľ sa, že ak prudkým pohybom vyvolá čo i len jemný vánok, mohol by jej ublížiť. „Cukríková dohoda, pamätáš?“

Kika prikývla. Lícom sa jej zošmykla slza.

„Budeš ich jesť?“ opýtal sa Tonko s pohľadom upretým na belasé dlaždice. Ruky mal zložené za chrbtom a dúfal, že povie áno. Kika k nemu natiahla dlaň. Nesmelo ju chytil a pozrel jej do očí. V tom okamihu sa rozpadol na tisíc sladkých medvedíkov bojujúcich o jej život.

KEĎ PRÍDE NOVÉ RÁNO

...budím sa vedľa inej ženy.

Otvorím oči a zrak mi padne na ňu – čiernovlásku s kerkou lastovičky na ramene. Usmieva sa. Nejde o štandard. Aj mi zaželá dobré ráno. Už si sadá, naťahuje ruky a ja si vybavujem predošlý večer. Nie, určite nie, ani náhodou.

Pýta sa, či chcem kávu. Prikyvujem a tak ide do kuchyne. Mám šťastie, táto iná žena je príjemná a pozorná. Takých by som potreboval viac.

Z kuchyne sa ozýva kanvica – piští. Nazujem si papuče a idem za ňou. Pomaly. Snažím sa nájsť zmeny. Kým sa došuchcem za inou ženou, už zalieva hrnček vodou a sype doň cukor.

„Nech sa páči.“

Odpijem si a skoro ma šľak trafi. Príliš vyvalím oči. Ustarostene sa pýta, či mi nechutí a čo sa deje. Slaná!

„Ničnič. Len trochu horúca. Dobrá je.“ Zdvihnem palec. Nebola doma, omyl bol ešte akceptovateľný.

„Idem sa obliecť,“ povie a odíde s pesničkou.

Kávu vylejem opatrne do drezu. Chvíľu stojím na mieste, občas utrúsím, že fakt dobrá káva. Necítim sa previniť. Potom sa vrátim do spálne. Iná žena si zapína blúzku.

Opriem sa o zárubňu. Bola príliš milá, aby vo veci nebol háčik. Faux pas s kávou sa nepočíta. Oblečie si kabátik. Povie, že už uteká do práce, že sa jej to veľmi páčilo.

„Vymaľovala som ti obývačku.“

Opäť nahodím údiv. Povedal by som aj ďakujem, len som v šoku. Tejto by som dal deväť z desiatich. Škoda tej kávy. Stále nadpriemer.

Vyprevadím ju z bytu a idem nazrieť do obývačky. Neónovo ružová. Skóre upravujem na sedem bodov. Až keď to predýcham.

Vychádzam von, že sa prejdem. Na chodbe stojí Eugen. Alebo Šmírák Evži, ako ho častujú mamičky z bytovky. Neoprávnene. Raz upozornil jednu z nich, že sa jej vyhrnuli letné šaty a bolo jej vidno zadok. Odvtedy sa to s ním ťahá.

Eugen sa opiera o zábradlie a prikyvuje. „Tá bola tvoja? Tá čiernovlasá.“

Nepopieram. Nepotvrdujem. Vie, ako sa veci majú.

„Ty si šťastný bastard,“ Eugen sa jeduje. „Aj ja chcem.“

„Iná žena,“ konštatujem.

„Mne by stačila aj iná. Vieš, čo by som s ňou robil?“

Nezaujíma ma to. Eugen už popúšťa fantáziu. „Vlastne ani ja.“

Predstavivosť nikdy nemal ktovieakú.

„Ale táto?“ Cmukne. „Minimálne devina.“

„Vyfarbila mi obývačku na ružovo.“

„Detaily!“

Schádzam po schodoch k bráne. Ešte na mňa zakričí: „A boli už aj horšie.“

Deň ubieha normálne. Dávam si pozor na každý detail. Snažím sa zapamätať si tváre žien. Zapisujem si každú činnosť. Ako včera, predvčerom, pred predvčerom, ani tento deň nie je výnimočný. Neoznámim sa s nikým.

Ráno sa budím – vedľa mňa iná žena. Blondínka s krátkym strihom. Nepredstieram prekvapenie. Ona mlčí.

„Dobré ráno,“ začnem.

Chytí sa za čelo. „Dobré.“

„Stalo sa niečo?“

„Som rozbitá. To nič, to prejde. Musí.“ Obráti sa ku mne. „Neurobíš mi kávu?“

Povzdychnem si. Nezačína sa to dobre, ale bolo už aj horšie. Jedna iná žena mi skoro oči vyškriabala. Aspoň mi vyžehlila košeľe, nohavice a vlastne úplne všetko. Ponožky a záclony. Toto je nič.

Varím kávu. Som mierne nervózny. Nejakto to uhrám. Aspoň si nepamýlim cukor so soľou. Beriem hrnček. Iná žena je už v teplákovej súprave a obúva si tenisky.

„Vlastne som si spomenula, že mám niečo dôležité. Fakt musím, sory.“

Prikyvujem. Odpijem si z kávy.

Iná žena si otvára dvere. Pohyby ma strnulé.

„A nepovieš mi aspoň...“ Zabuchne, a tak doložím pro forma: „Čo si mi tu zmenila? nechala?“

Kávu vylejem. Bude z toho tradícia. Teraz hľadať zmenu, nech ohodnotím služby.

Dôkladne si prezerám byt. Z obývačky sa rozľahne detský krik. Vbehnem do izby a v nej prenosné vajíčko s ani nie ročným deckom. Nula bodov, panikárím. Zakopnem o fľaše a mliečnu výživu. Ak si myslela, že za toto jej zvýšim skóre...

Beriem vajce a utekám za inou ženou.

Na chodbe sa zrazím s Eugenom. Povie, že človeče, takú inú ženu by veľmi rád. Ďalej nič, obaja sme na zemi.

„Nezavadzaj,“ oborím sa.

Pred bytovkou sa rozhliadam. Toto by bolo tipovanie. Vrátim sa

a snažím sa utíšiť decko.

Eugen sa pozerá so súcitom. „Mám sa pýtať?“

„Už sa.“

Pustím Eugena k sebe. Potrebujem oporu a hlavne druhú hlavu. Veď o tomto trť viem.

„A ja nie?“

„Si aspoň strýko. Muselo sa na teba niečo nalepiť.“

„Jasné. Viem takto prdieť.“ Eugen si priloží dľaň na oko, pritlačí a vydá nechutný zvuk. „A iné somariny od synovcov. Tie asi tiež nehelfnú.“

Aspoňže sa Eugen nezdupkal. Snažil sa pomôcť. Zatiaľ čo som robil grimasy, on pripravil mlieko. Tváril, že to vydumal len za pomoci intelektu. Nakoniec sa priznal, že volal švagrinej.

„Nebolo jej to čudné?“

„Tak, áno. Ale čo som jej mal povedať?“

„Pravda,“ poviem skleslo. „Prečo to vôbec nepije?“

Eugen mykne plecami. „Zavolám ešte Ivete?“

„Tak toto vôbec nebude divné.“

„Neboj. Tvárim sa, že píšem knihu a robím si rešerš. Chytré, čo?“

Musel som uznať, že nemá nasraté v hlave. Čoskoro máme inštrukciu: buď nemilosrdný. Vraz mu ten dudel.

„Ale to je nehumánne,“ protestuje. „Určite nás, teda, neposiela sa za to do Haagu? Aha? Jasné. Tak sa maj, Ivet.“

Zloží a vyzerá zmätene.

„Čo ti povedala?“ pýtam sa a postupujem podľa pokynov.

„Že nemám spochybňovať skúsenosti trojnásobnej matky zocelenej detskými sračkami. Myslím, že sa máme na čo tešiť.“

„Nemusiš tu byť, ak nechceš.“

Eugen ma potľapká. „Vytvoríme mu krásne rodinné zázemie,“ povie dojata. A potom, že to je už akceptované. Rozmýšľam, v akej spoločnosti žije.

Nejako sa mi podarí nakrmiť malé stvorenie. Beriem ho na ruky, ale stále sa mrví. Eugen poznamená, že by som ho mal nechať odgrgnuť. Dobre, viem, ako by to malo vyzeráť. Asi z filmov. Opriem si škvŕňa o plece a tľapkám ho.

„Vidíš? Ide nám to! Budú z nás skvelí oteckovia.“

„Buď ticho, Evži. Nepotrebujem, aby nás vyhnali.“ Drobček si odgrgne. Zacítim vlhko. „Ide mi to až do ponožiek, však?“

„Ber to pozitívne: aspoň sa poučíme do budúcnosti.“

Mne je to síce trť platné. Ešte chodím s drobcom, nech sa odbaví. Šepkám: „Je mi jasné, že čakáš, kedy sa prezlečiem, aby si to zopakoval, hajzlík malý. Takže ma nedostaneš.“

„Je to vôbec chlapec?“

„A čo ja viem? Všetky deti vyzerajú rovnako.“

„Nie je to stereotyp?“

„Naivný Evži. Príroda vie, že toto je dokonalý model, pri ktorom sa

každej žene spustí materské mlieko. A príroda je sviňa. Toto môže byť rovnako chlapec ako aj dievča.“

Vtedy si odgrgne druhýkrát.

„Ja som to vedel!“

Položím malé na posteľ v spálni. Eugen za mnou skáče. „Ako to zistíme?“

Ukážem na plienku. „Môžeš sa pozrieť.“

„Čo? Fuj! Čo ak je to dievčatko? Nie som úchyl.“

„Výborne, lebo je to dievčatko.“

„Ako to môžeš vedieť?“

„Má náušničky.“

Eugen hovorí, že dobrý postreh. Utrie si čelo. Báľ sa, že ho budem nútiť pozrieť sa. On na také veci nie je stavaný. Milión kecov. Aj keď muselo byť jasné, že malú budeme musieť prebaľiť.

„Nezmysel,“ protestuje. „Dievčatá predsa neakajú a necikajú. Iba sa tak tvária. Preto chodia na toalety vo dvojici. Nudili by sa.“

Fakt, v akom svete ten človek žije? Napadne mi iné.

„Ako ju budeme volať?“

„Pravda. Toľko krásnych mien máme. Ťažký výber.“

„Niečo výstižné.“

„Dcéra inej ženy,“ vybafne.

„Vedel som, že ty vyberieš najkrajšie hneď z fleku.“

„Tak sory.“

„Bude to skrátka Inéz.“

„Prečo práve Inéz?“

„Zamysli sa, ak to nebude bolieť.“

Asi ho to aj bolelo. Aspoň viem, že sa snaží. Eugen mi pomáha všade, kde môže. A s pomocou Božou, ale najmä Ivetinou, ktorá musí byť zmätená z telefonátov každých desať minút, sme nejako dobačovali. Bez ujmy, so všetkými prstami a takmer aj vlasmi. Najmä: so živou Inéz.

Večer idem spať vo viere, že malá nebude vrešťať asi tak sedemdesiat percent noci. Eugena som vyhnal, že to zvládnem, nie som neandertálec. Protestoval, že on chce byť tiež s Inéz. A zatreskol som mu dvere pred nosom. O pár minút mi píše: *Už to nebolí. Dosť chytré meno. Pridá srdiečko. A na fejsbúku zmení status z nezadaný na je to komplikované.*

Mýlil som sa. Inéz buntoší asi osemdesiat percent noci. Spím ešte menej. Okolo polnoci si ju beriem do postele.

Zabzučí budík. Je mi jasné, že viac spať ani nebudem. Otváram oči. Necítim sa odpočinuto. Skôr akoby ma vytrhli zo žalúdka leva a poslepiacky poskladali lepiacou páskou. Na psychike mi nepridáva, že vedľa mňa je iná žena. Opotrebovaná štyridsiatnička. Tvári sa mrzuto.

Hneď výčitka: „Myslela som, že toto obdobie mám už za sebou.“

„Ja som ťa nevolal,“ odsekнем.

A ona? Zmohla sa na vzlyky, že ani kávou ju neponúknem a kvôli mne

nespala celú noc, som nevďačný sviniar a iné. Snažil som sa ju stopnúť. Iná žena utiekla, ani sa neobťažovala za sebou zatvoriť.

„Kiežby sa aspoň toto skončilo,“ šomrem a kontrolujem Inéz. Zjavne spí dobre. Teším sa. Ale aj jedujem, že akurát teraz.

Idem radšej zatvoriť byt. Z chodby počujem vzlyky a v predsieni nájdem hŕbu kníh a časopisov.

„Mohla si doniesť radšej plienky!“

„Hovädo sprosté!“ skríkne iná žena z chodby.

Do bytu mi napochoduje Eugen. „Helou. Tá bola opotrebovaná. Taká dvojka.“

Hrabem sa v knihách. Veľa klasiky a filozofie. „Skôr jednotka – nenechala tu jediné leporelo.“

„Meníš sa, človeče. Objavuješ cit a ľudskosť.“ Eugen ma obíde. „Inézka je v poriadku? Ináč, v noci ma čosi napadlo, ale už som to aj zavrhol. Takže vlastne nič.“

„To fakt pomohlo.“

„Nie, ja len, že prečo nejdeš na políciu? Alebo k inej kompetentnej toto, inštitúcii? Inézka nie je tvoja starosť. Blbosť, však? Ja som vedel, prečo to zavrhujem.“

Polícia ma má v zuboch. Zo začiatku som k nim chodil každý deň sťažovať sa. Každé ráno mám v posteli inú ženu, ktorá mi v byte niečo opraví, vynoví, alebo nechá niečo. Kukali, že čo vymýšľam. Aj keď chceli zväziť, že to tak je – prečo sa sťažujem? To je ako keby som chcel niekoho udať za okradnutie, keď mi pod hrozbou nožom vopchal do rúk milión eur. A čo by oni dali za pravidelný sex.

Ani mi nedali možnosť vysvetliť, že ja sa len vedľa nich zobudím. Keby sa k nám teraz dobýjal masový vrah, tak mi už neuveria. Až príliš som kričal: „Idú vlky!“

Eugen nič z tohto nevie.

„Orečo je to podľa teba nezmysel?“

„Počkaťpočkať! Nemôžeme sa zbaviť Inézky. To by som nerozhodil.“

„Kľud.“

Kebyže idem na políciu, šupnú ma do lochu s tým, že som Inéz uniesol a prerátal sa, keď som zistil, aká náročná je starostlivosť. Tak si to predstavujem.

Eugen sa trochu upokojil. Žiaden hysák a hádzanie sa o zem s vreskotom. Mimoriadne zrelé správanie. Začne švitoriť, že je pripravený usadiť sa a také hlúposti. Nechám ho. Možno ma skolí vlastnou nudnosťou. Veď mne ani netreba veľa – oči sa mi dnes zatvárajú. A krpatá si spokojne spí, odfukuje. Netuším, čo robiť. Lahnúť si, alebo sa na to vysrať?

Dilemu roztne Eugen. „Tá by len spala a spala. Chudiatko.“

Rád by som mu uvalil. A on, že čo blbnem. Tak hovorím, že len tak, preventívne.

V zúfalstve si idem spraviť raňajky. Veci mi padajú z rúk. Ani najväčší rachot panvice nezobudí malú. Tak si robím, čo chcem. Hrkocem, trepocem,

buchocem, škripem. Eugen sa mi snaží asistovať, ale ako poznamenal už dávnejšie, on nanajvýš tak špagety s kečupom. A potom aj tak vyzerá. Aj s jeho akože batikovanými tričkami.

„Ale to je fakt originál batika.“

„Tá vyzerá inak. Nie ako desaťročný podbradník.“

Eugen ma sleduje a učí sa. A zalizujem sa. Aj keď mi niečo prihorí. To je výsledok konzervovej kultúry. Dobré, že iná žena nechala Inéz. Neprežila by dlho.

Naraňajkujem sa. Eugen na mňa hádže oči, že by aj vyhladovaný pes závidel také umenie. Obmäkčil aj mňa – hodil som mu trochu chleba s vajcom. Šiel sa utĺcť.

„Idem sa natiahnuť. Na chvíľku.“

Dopotkynam sa do izby. Opatrne sa uložím. Napravím si vankúš. Trochu sa prikryjem. A mám všetko za sebou. Zatvorím oči. A Inéz sa rozvreští.

„Porazí ma!“ Inéz to tak rozhodí, že na tri sekundy zmlkne, a vzápätí sa rozplače ešte viac.

„Si spokojný?“ Eugen berie malú na ruky a čičíka ju. „Tíško. Tíišsko. Čo myslíš, že potrebuje?“

„Je to decko, Evži. Buď je hladná, alebo potrebuje novú plienku.“

V tom momente mi ju odovzdá. Akoby som bol práve ja najväčší odborník. Zisťujem, čo je vo veci. A skôr, než sa spamätám, som mokrý, smradľavý a zababraný od toho mizerného mlieka. Teda: hladná aj špinavá. Aké prekvapenie! Eugena som poslal kúpiť plienky. Chcel byť užitočný, nech sa činí. Sám prskám a kľajem v byte.

„Toto ja nepotrebujem. Nie som starý mládenec, aby som sa staral o cudzie dieťa. Kiežby som mal aspoň schopnejšieho parťáka.“ Začnem imitovať Eugena: „*Toto som ja, Eugen. Nevieť nič, a v hlave mám presne to isté.*“

Inéz sa upokojí a sleduje ma.

„Takže tebe sa páči moja verzia Evžiho?“ Smejem sa spolu s ňou. „Tak pokračujem... *Pozrite, v živote som nemal, ženu, ale tvárim sa, že každý deň nejakú klátim...* Nehovor mu, že takto pred tebou rozprávam, dobre? Asi by to neprežil... *Klátim nanajvýš tak svoj...*“

Keď sa po hodine vráti Eugen, nájde nás pri hre na ťapušky... Teda, všetko som odmakal ja, ale jej sa to ohromne rátalo.

„Neruším?“ Eugen je takmer urazený.

Štuchne do malej a pripomeniem: „Nič mu nehovor.“

„Čože?“

„Nič. Čo si doniesol, ukáž.“

„Jasné. Ani by si neveril, aké sú to muky. Toľko druhov. A predavačky sa ma pýtali, ako stará je Inéz, napríklad. A ja len, že netuším, že ja som len strýko, že ma vyslali rodičia, lebo musia byť pri malej obaja. A ony,

že títo moderní rodičia. Tak som im vysvetlil, že toto je iné, komplikované. A ony, že...”

„Boha, ukáž, čo si kúpil.“

„Jaj. Jasné, nakoniec sme na to prišli. Snáď.“ Eugen mi podá tašku s nákupom. „Aby som dokončil, tak predavačky, že...”

Musel som si vypočuť prepis ich rozhovoru. Lebo to bolo dôležitejšie, než osraté plienky a prázdne bruško. Veď dobre, rozprával mi počas mojich rodičovských povinností. Počúval som asi tak, že občas som zo seba dostal *aha, jasné, rozumiem*.

Dýchame si dňom, snažíme sa žiť poctivo a najlepšie, ako len vieme – ja a Inéz. Aj Eugen sa snaží, ale preňho je to primárny spôsob života, takže sa mu ľahko kecá. Ale čo ja? Čo Inéz? Nie sme zvyknutí. Tak kto je tu potom skutočný hrdina a martýr? My, vyvrheli spoločnosti. Opustené dieťa a osamelý muž, za ktorým chodia po nociach ženy. Musíme preto držať spolu. Som stále pri nej. Ideme sa napapať? Potrebujeme vymeniť plienku? Udreli sme sa?

Inéz kýchne. Vyberám vreckovku, že joj, veď my máme soplík.

A Eugen sa na mňa pozrie ako na rozprávajúci traktor. „Čo si to akurát povedal?”

„Nič. Malá má sople.“ Až jachtám.

„Lebo sa mi zazdalo...”

Zdrapím ho za golier. „Len sa ti zdalo.”

„Dobre, veď okej. Netreba sa hneď urážať. Nič som nepočul.“ Eugen si pustí televízor a brble: „A to ešte včera hovoril o Inézke, že vždy chcel mať ťažítka.”

Zahorím červeňou. Tak som to povedal. Decko sa moc nehýbe. Kam som ho dal, tam ostalo. Tak som si zažartoval. No to je toho.

Sledujem televízor. Napadne mi, že toto nie je najlepšia zábava pre malú.

„Ideme radšej von.”

Eugen odhodí ovládač. „Konečne dobrý nápad. Idem s vami.”

Oblečíme sa, berieme vajíčko s Inéz a vyjdeme pred bytovku. Hneď pod nosom máme ihrisko, čo je super. Super ale už nie je, že sú tu aj iní rodičia a ich deti. Keď si to uvedomím, vyskočí mi guča do hrdla. Eugen drží vajce. Chce byť užitočný. Trochu zaostávam. Tvárim sa, že nepatrím k Eugenovi.

Eugen položí vajce a rozhliada sa.

Potom prichádza problém. Taký mocný a hrubokrký. „Čo tu hľadáš, Šmírak-Evži? Prišiel si slintať nad krpatými?”

„Zdravím, sused,” povie Eugen optimisticky. „Len sme na vychádzke tuto s malou.”

„Ja odpadnem. Tebe niekto zveril decko? To musela byť naozaj chorá mater.”

„Ale, no, veď netreba byť hneď protivný.”

„Čo si to povedal? Zopakuj to, debilko.”

Myslím, že až vtedy si Eugen uvedomil, že hrubokrký sused naozaj

neprišiel na kus priateľskej reči.

„Nienie. To vyznelo hlúpo. Len... Ja len, že... Viete... Predsudky a...“ Eugen sa obzerá za mnou.

„Jaké predsudky? Že máš úchylné sklony, vieme už dávno. Ale že si aj homoš, to je pre mňa novinka. Neprekvapuje ma, u teba nie.“

„Ale veď o tom...“

Hrubokrký schmatne Eugena za zápästie a vykrúti mu ho. „Buzny tu nemajú čo robiť.“

Sledujem všetko. Každé slovo sa mi zaráža do srdca ako kôl. Nohy sa mi trasú. Neviem sa hýbať. Chcem utiecť.

„Tak si berte so sebou aj túto malú obludu.“ Kopne do vajíčka, ktoré sa prekotí a Inéz sa rozplače.

Inéz plače. Inokedy by sa mi jej rev zarezával do uší. Ale teraz ho nevnímam. Nohy sa mi pohli. Konečne. Akurát opačným smerom. Prikráčam som k susedovi a vrazím mu. Chytí sa za nos, z ktorého mu ide krv.

„Si mŕtvy!“ zahuláka.

Vyberám z vrecka kaser a riadne mu poprášim ksicht. Kopnem do gulí.

„V poriadku, Eugen?“ pýtam sa kamaráta za kvílenia hrubokrkého. Na rukách mám Inéz.

„Ale áno.“ Zdvíha sa zo zeme. „Ale, páni, nikdy by som nepovedal, že toľko otcovstva sa v tebe nájde.“

Chce ma objať.

„Malo by sme asi ísť,“ navrhnem. Už volajú políciu.

Vysekali smesaz toho. Našli sa dobrí ľudia, ktorí dosvedčili, že hrubokrký všetko začal a my sme sa len bránili. Teda: aspoň niečo pozitívne.

Horšie bolo, že mi zobrali Inéz. Teda, nie hneď. Po dlhom výsluchu a pátraní som vysvetlil polícii, ako to bolo. A oni mi navela uverili. Pýtal som sa, či nájdu jej mamu. Vraj to nebude problém. Ale aj tak jej Inéz zoberú, lebo... Nuž, lebo. Ale dali mi ešte čas, starať sa o ňu kým si ju nevezmú zo sociálky. Myslím, že sa im nechcelo vymieňať obsraté plienky.

A tak sedíme na policajnej stanici. V rukách držím Inéz. A vysvetľujem jej situáciu. „No, a teraz prídu také dobré panie zo sociálky, aby prevzali štafetu a postarali sa o teba. No neboj sa, určite budeš v dobrých rukách. Myslím, že aj v kompetentnejších. To je také ťažké slovo. Teraz ti ho nevysvetlím, ale určite jedného dňa pochopíš, čo znamená. Veď je to fuk. Chcel som... Budeš mi chýbať. Veľmi. Ty si na mňa asi nespomenieš. V tomto veku vytesnávaš z hlavy všetko zlé. Takže asi aj mňa. Ale, vieš... Ja na teba nezabudnem.“

Poriadne ju objímam. A nechcem pustiť, ani keby čo bolo.

Ešte jej vymením plienky, nakrímim, a všetko, ale už po tom nič viac, lebo sa zjaví taká matróna, že malú budem musieť odovzdať. Keď jej predávam Inéz, tak sa ma drží do poslednej chvíle. Ručičkou mi zvierá prst. Ale povolí. A zrazu jej niet.

Niet jej nikde. Nemám jej fotky. Nemám video. Nemám nič, len

rozhádzaný byt po všetkej tej panike. Mizne jej vôňa. Mizne jej plač.
Všetko sa stráca.

Keď príde nové ráno, v srdci mám drobný hrejivý pocit.

Martin Mišún, 35, Šenkvice

ŠTUDENTI

DO 18 ROKOV

POÉZIA

BEZFAREBNÝ POHĽAD DO ZRKADLA

Keby sa ľudia viac usmievali cez dni plné mračien,
z okna kývali neznámym na ulici,
v zrkadle pozorovali svoj obraz,
a malým kútikom úst by sa mohli na seba aspoň pousmiať.
Život má ľahkosť.
Očarí ma nová hymna alebo ministerkin obraz na hrade?
Monet sa musí obracať v hrobe.
Za výstavu si pýtajú peniaze,
ale ľudia v štáte sú chudobní ako kostolné myši v samotnom kostole.
Asi budem len dúfať, že na náhrobok mi zostane nejaké to euro.
Aj keď umrieť sa nechystám,
vidím to bezfarebne.
Naša krajina, alebo podľa nového, ich krajina,
bez ľudí,
a hymna, ktorá nie je pre ľudí.
Vládnuca moc len rozkazuje a zaväzuje sa na úplatky.
V kreslách samí vagabundi,
prezlečení v drahých oblekoch a v novom šate,
a tak ako to chodí v tomto štáte,
každý chodí od dverí k dverám,
opiera sa o zárubňu
a zrazu vpadne s mocou v rukách dnu do bytu,
kde môže zabiť ženu s pravdou v jej ústach.
Krvou pošpinený človek zostal,
ale hlavná vec, že ganstri sú vonku z basy!
Tak im zakývajte z okna ráno, keď pôjdu po ulici.
Zakrývam si oči dlaňou,
nemôžem sa na to všetko pozerieť,
ako človek s vôľou,
veď predsa na to máš!
Tak choď,
čiň sa!
Nech si ťa všetci zapamätajú!

Ty pozrieš sa späť a uvidíš tam seba stáť.
Samého seba uprostred neba.
A budeš rozmýšľať, čo to bol za život,
keď si sa nebál vkročiť pred seba a rovno aj do samého seba.
Bral si nohy na ramená, keď bolo najhoršie.
Zatváral si oči pred pohľadom v zrkadle.
Videl si sa inak,
tak mŕtvo,
tak nevinne.

SAMA V SEBE

Vytiahla som poznámkový blok,
zo starého šuflíka,
z toho istého ako zastarané cédečko Mira Žbirku.
Sfúknem prachové častice,
otvorím ho na prvej strane a začnem pomaly ťahať perom po zažltnutom papieri,
„Svet už nie je tak bezpečným miestom pre život.“
Bodka.
Jednoduchá a výstižná bodka za všetkým.
Veta, ktorá vystihuje pointu, odôvodnenie, rozsiahlosť, ľahkosť, či ťažkosť.
Už len 22 dní, prosím nezabudni, čas sa kráti...
kráti sa ten čas, kráti.
Pomaly, ale isto,
kedy naplním si svoje sny,
kedy pocítim svoju maličkosť v tomto bdelom svete?
Možno raz, tam za rohom, kde kvitnú kvety vo váze.
Za tým istým rohom, čo zle nám káže.
Plynie ako voda.
Čas, čas to vzácne čo človek si cení.
Inšpiratívnou kultúrou pramení,
Neviem, kto mi dodá odvalu.
Postaviť sa tam na pódium,
rozprávať, čo len si zachcem.

Byť stredobodom pozornosti,
s lícami červenými od zlosti
z nepatrnej vymoženosti a úvahy nad samým sebou.
Bezmocná stojím pred domom,
v treskúcej zime slov,
na prahu bránky
a pomaly otvárajúcej sa sánky.
V rytme piesne pre duchov a ľudí, čo zostali napoly s ňou.
S ňou, tou bezcitnou láskou.
Ukrytou v hĺbinách tajomstiev.
Vyrazím na cestu asi do Krušných hôr,
kde uvidím ten potok malý.
Steblá trávy budú mnou prechádzať cez úbočia žiary.
Cez Jordán, ponad hory a biele skaly,
vykročím pravou nohou vpred bez pozretia sa späť.

ZA HRANICAMI TICHÁ

Píšem, no neviem čo.
Už dlho ma nič nenapadá,
neprichádza žiadna metafráza.
Ani žiadna okúzľujúca múza, čo ma len v hlave skúša.
Asi keď sa z toho nevypíšem, tak celá vybuchnem.
Už neviem, čo mám robiť.
Som v takom strese, že len pobehujem po byte hore a dole.
Dole a hore a naspäť hore a dole.
Stále overthinkujem, či zle alebo dobre bude.
Ja neviem.
A neviem ani to, čo bude do rána a či v noci nezazvoní telefón, že príbehu života je koniec.
Čo budem len robiť.
Kradnúť ľuďom sny po nociach?
Alebo písať si tie svoje za stolom kasína?
Asi si kúpim malý dom s veľkými oknami niekde na vidieku,
kde v diaľke budem mať oceán a sem tam nejakú tú čajku.
Kladiem si otázku, či ešte stále verím na lásku?

Ja neviem.
 A taktiež neviem, či urobím dobre.
 Viete, vybrať si dobrú vysokú školu je ako dobre skočiť s padákom.
 Nikdy nevieš, kde skončíš.
 A tak aj ja.
 Skúšam všetko čo sa dá,
 sem a tam.
 Posielam svoje rýmy do súťaží krásy, kde nechcú ma,
 a nechcú ani mňa.
 Moje vnútro, moje myslenie, celé ma to frustruje.
 Ja neviem.
 Opakujem, že neviem, čo mám robiť!
 Ako žiť?
 Ako fungovať na tomto svete?
 Čo si vybrať?
 Čo je správne a čo zase nie?
 Ja nevieeeeem!
 Tak pochopte to už, mne sa nechce donekonečna učiť to isté,
 sedieť na jednom mieste a skladať verše.
 Chcem objavovať, lietať, vidieť to, čo je za múrmi skryté.
 Ach, keď si len pomyslím, že mňa ťažia len ľahké bolesti.
 Utešujem sa, že bude lepšie, alebo ešte horšie?
 Keď ja neviem, či to tak má všetko byť.
 Či šťastný koniec to môže priniesť,
 alebo opäť budem stáť tam, kde pred tromi rokmi, pri tom istom hrobe?
 Ja nechcem!
 Pustiť ma z domu nechceš.
 Ale keď vyletím, že vrátim sa späť aj vtedy, keď nechcem,
 že budete mi chýbať deň čo deň,
 keď viem, že moja rodná zem je niekde tam v dialke,
 no zároveň tu pod nohami.
 Aj pod tými vašimi.
 Tak pusť ma mami.
 Chcem lietať a zažiť to, čo ty pred rokmi.
 Keď ma tancovať učila teta Nela,
 hore v tanečnej sále na poschodí divadla.
 Svet sa krútil ľahko a hravo,
 tak detsky, bez jedinej slzy.
 No teraz som už dospelá, aspoň na papieri.
 A túžim sa búriť,
 keď za oknami vojna zúri,
 nevediac, čo nastane za celý deň.
 Ja neviem.
 A neviem ani to, ako to vypočítať,
 aby všetko bolo správne podľa vzorca.

Lenže taký vzorec neexistuje.
Existujeme vôbec my?
Žijeme v tejto realite alebo sme len farebné hologramy?
Skrytí za svojimi snami,
tiene pod nohami, čo nás nevedia dolapiť.
Vnemy, to sú tie príbehy bytia.
Otvoriť oči a načúvať tlkot srdca.
A keď sa raz za vami vráti moja duša,
čistobiela.
Bude žiariť vo dne v noci,
s láskou prekvitať medzi stromami.
Nelúčim sa ešte s vami,
pretože ja, ľúbim ťa mami.

Natália Hudáková, 18 rokov, Prešov

ONE SIDED LOVE

Vidíš ju tam stáť.
Pýtaš sa dookola.
Už po toľký krát.
Či tam nejaká láska bola.

Nič nebolí viac.
Nič sa tomu nevyrovná.
Bola jedna z tisíca.
Ty len ďalší z milióna.

Tak premýšľaš čo ďalej.
Tvoje srdce ticho praská.
Keď z jej strany to bola fraška
a z tvojej to bola láska.

BEZ NÁZVU

Už viem, čo to znamená –
Zničený na milión častí.
To, čo niesol som na ramenách,
nebolo bez starostí.

Keď pozriem sa späť,
niečo hasne.

Cez všetky časy
bolo to krásne.
Boli sme my
a svet vlastný,
ľudia pozerali,
však boli sme šťastní.

Nechcem o to prísť,
všetko preletelo,
a z tých pár dní
ostalo meno
na mojom srdci.
Keď stál som v daždi,
moje meno pri ňom
a vedľa neho „navždy“.

OČI.

Pozrel som sa na ňu s láskou,
v očiach plameň pevne horel.
Ak ja som zviera, nech je mojou kráskou,
každá rana a každý boj prebolel.

Cítil som, čo nikdy predtým,
cítil som sa ako kráľ.
Nie som dobrý ani svätý,
no ona je môj vzácny dar.

Raz sa uvidíme poslednýkrát,
keď s hnevom do dverí vkročíš.
Nech sa zlo nedostane medzi nás.
Nechcem smutný zavrieť oči.

Tomáš Tínes, 14 rokov, Prievidza

LETNÝ VEČER

Žeravé slnko usína
Hlavu skláňa v nekonečne
Mol i dur sa mení na ticho
Balzam na dušu
Na zem padá jeden list za druhým
Nečítam - listové tajomstvo
Jemný vánok ich kdesi odnáša v diaľ
Adresát neznámy
Myšlienky zatiahli brzdu
Niet sa kam ponáhľať
Nebo posiali hviezdy
V srdciach sa rozhostil pokoj
Na viečka sadá sen

MAMIČKA, ODPUSŤ

Koľkokrát som ťa nahnevala
a nepekne na teba nadávala...
Koľkokrát som sa ti smiala
a bez príčiny ťa okrikovala...
Tvojim radám som veľkú váhu nedávala,
tvoje zákazy som nechápala.
Mamička moja, odpusť mi,
mamka moja, vráť sa mi!
Prečo si mi tak náhle odišla?
Prečo si sa ani rozlúčiť nestihla?
Odpusť mi, prosím, tvoj potok sĺz,
ktoré ma teraz bodajú skrz naskrz.
Chcem ťa vidieť ešte raz,
potrebujem počuť tvoj hlas.
Až teraz mnohé chápem, mnohé viem...
Povedz mi niečo, nikomu to nepoviem.
Prosím, prosím... vráť sa...
Aspoň na maličkú chvíľočku zjav sa.
Viem, že moje slzy sú ako kedysi tvoje - márne.
Odpusť mi, to je pre mňa teraz hlavné.
Vieš, ako mi tu veľmi, veľmi chýbaš?!
No aj tak si v nebi svoj večný sen snívaš?!
Myslím na teba stále,
tvoj hlas je neustále v mojej hlave.
Až keď som ťa stratila,
až vtedy som si uvedomila,
ako som si nič necenila,
hlúposťami ťa často ranila,
lásku láskou nesplatila,
zato ťažké bremä naložila.
Už je koniec.
Nikdy viac!
Odpusť, mamka, ak sa dá.
Viem už, žiť sa aj inak dá.

MATEMATIKA

Dusno.
Priam nemerateľná teplota.
Krv v žilách vrie.
Dušu zaľahla ťažoba.
Túžim nebyť.
V hlave nič, prázdnota.
Mozgové závitky sa zasekli.
Možno by ich stačilo premazať, ale...
Srdce bije opreteký.
Lapám po dychu.
Už nevládzem.
Čas ubieha kozmickou rýchlosťou.
V hlave mi ešte stále nesvitlo.
Prázdny papier...
Ničovateľ nič!
Oči dychtivo preliezajú k spolužiakovi.
Žiadna výhra!
Škerí sa na mňa nevinná beloba.
Dočerta, mobil!
Ťukám... snáď priateľ na telefóne...
Zbohom, moja slušná výchova!
Generál sa blíži...
Srdce mi prestalo biť.
Umieram...
„Dnes to bude za päť,“ počujem.
Zvoní...
Otváram oči...
Písomka sa nekoná.
Ležím totiž v posteli.

Sofia Ivanová, 15 rokov, Michalovce

ŠTUDENTI

DO 18 ROKOV

PRÓZA

DÝCHAJ!

Všetci sme tu zavretí ako v hrdzavej kletke. Počkať, nie. Opravím sa. Všetci sme tu zavretí v kliebkach. V tejto prekliatej ZOO. Ja možno trochu inak ako ostatní.

Greg, vedec a doktor, ktorý sa má starať o zdravie zvierat v ZOO, sa rozhodol že zachráni a vylepší vymierajúce druhy zvierat. Ako to viem? Sčasti preto, že práve na mne testuje svoj výskum a sčasti preto, že vďaka jeho pokusom som začal rozumieť ľudskej reči. Nanešťastie ju neviem používať.

Ak by som mohol, povedal by som Gregovi, že to čo robí je úplná hlúposť, a že každé zviera je iné, takže testy na myšiach ako som ja mu nepomôžu. Moji spoločníci to vedeli. Teda... aspoň si to myslím...možno iba zošaleli, lebo ušli. Dvojka a Štvorka mi naozaj chýbajú. Ostal som tu len ja – Jednotka – Trojka a Päťka.

Ako vám už asi došlo, Greg má myši fakt málo. Je to preto lebo tento výskum nemá povolený. Všetkých nás kúpil z vlastných peňazí spolu s kliebkou a nejakým jedlom. Vodu nám dáva z umývadla, ktoré je s nami v sklade ZOO. Najskôr sme bývali u Grega doma. No raz odišiel do ZOO, kde trávi väčšinu času, a keď sa vrátil Dvojka a Štvorka boli preč. Tak nás radšej preniesol sem. Ako keby mu to nejako pomohlo. Akurát tak riskuje odhalenie svojho projektu. Jediné čo robí pre to aby nás schoval je, že sme v krabici zakrytí plachtou a každý večer nás skontroluje, nakrmí a doleje nám vodu. Počas dňa nám občas pichne nejakú tú injekciu, ale inak ho nevidím. Teda okrem víkendov. Greg má kľúče od ZOO, takže aj keď by tu nemal byť, robí na nás pokusy, čiže je tu stále. Často premýšľam, či ten chlapík vôbec spí. Neviem, ale prospelo by mu to.

Vlastne neviem ani to, aká je jeho skutočná náplň práce, ale jeho šéf musí byť hlúpy keď si nič nevšimol. Rovnako ako upratovačky, lebo Päťka niekedy robí taký rachot, že jediné vysvetlenie prečo ešte neodokryli plachtu na krabici je to, že sa boja.

Povedal by som aj to, že aj Greg je hlúpy, ale keďže zatiaľ žiadna z jeho myši nezomrela, iba zošaleli, tak sa to o ňom úplne nedá povedať. Alebo dá? Neviem. V IQ ľudí sa nevyznám. Rozumiem zato EQ. Viem, že Gregovi sa hnusím. Vždy sa na mňa pozrie ako na niečo odporné, ako na niečo, čo by malo každú chvíľu vybuchnúť, ako na niečo, čo mu pripomína, že jeho projekt nie je dokonalý, ako na nejakú príšeru. Ale to ON je tá príšera. To ON spravil zo mňa toto. A teraz mám byť odporný?! Ak nerátame vnútro, ktoré

mám vďaka nemu plné chemikálií, čo asi je trochu odporné, som celkom milý tvor. Zato on má svoje vnútro plné hnusných myšlienok a prefikovaných nápadov. Tak kto z nás je v horšej situácii?

Asi predsa len ja. Lebo ja na to môžem reálne zomrieť a Greg nie. Teda... ak nie je veriaci. To zomrie duševne, ale tá moja situácia je predsa len horšia. Niekedy premýšľam, či najskôr zošaliem aj ja, alebo len rovno zomriem. A čo ak zošalie on? Čo ak už JE šialený? Ale to by mal riešiť psychiater a nie ja. Hlúpy, škaredý myšiak z labáku.

A možno nie som až taký hlúpy. Viem čo Greg robí, viem prečo to robí a dokonca rozumiem aj jeho reči, akurát ho nechápem. Predsa len som stále iba laboratórna myš.

Plesk!

Zrazu sa rozleteli dvere a do skladu vošiel nahnevaný Greg. Vlastne nie nahnevaný, ale doslova rozzúrený.

„Tak ja že neviem čo je pre toho geparda dobré?! Že som iba mladý hlúpy doktor, ktorý by sa nemal starať do tak dôležitých vecí?! Ako si to ten starý dedo môže dovoliť! Môj nápad bol desaťkrát lepší ako ten jeho!“

Greg sa zastavil. Odkryl klietku, aby nás mohol vidieť.

„Ako sa asi bude tváriť keď sa môj pokus podarí,“ povedal šeptom. Chvíľu na nás hľadel a potom sa postavil. „Síce neviem či to bude fungovať, ale...risk je zisk.“ Hovoril si sám pre seba. Potom som už iba videl ako mieša nejaké chemikálie. A vtedy sa to stalo. To bol ten moment. Chemikálií som mal už v tele veľa. Ak do mňa dá ešte nejaké – zabijem ho. A bude mi jedno aké chemikálie bude mať potom v tele on. Bude mi jedno ako veľmi mu ublížim. Bude mi to všetko jedno. Všetko.

Keď si Greg znova čupol k nám, chvíľu sa akoby rozhodoval. Zrazu ma schmatol s takou silou, akú som od neho ešte nepocítil. Môj hnev sa zmenil na strach. Na obrovský strach. Taký veľký, že som na chvíľu stuhol. Položil ma na stôl. Vedľa mňa bola injekcia plná nejakej tyrkysovej krikľavej a nebezpečne pulzujúcej tekutiny. Bola väčšia než ja. V tomto momente by som Grega nedokázal napadnúť. Príliš som sa bál, ale musel som niečo urobiť.

A tak som ušiel.

Utekal som tak rýchlo ako mi len sily stačili. Keď som zašiel za roh videl som ako za mnou beží Greg s injekciou v ruke. Utekal som, a utekal, a utekal. Netuším ako je možné, že som bol taký rýchly. Liezol som popod ploty a cez diery, skákal po múrikoch, až som sa dostal na kopec nad ZOO.

V diaľke som videl Grega. Videl som stromy a dýchal som čerstvý vzduch. Ja som ušiel. JA SOM UŠIEL! Dokázal som to! Mal som chuť skákať od radosti. Videl som, že Greg je na tom opačne a to vo mne vyvolalo ešte väčší pocit šťastia. Už viem ako sa cítili Dvojka a Štvorka. Možno ich nájdem. Možno niekto dokáže opraviť toto moje pokazené, hnusné telo plne chemikálií. Možno budem konečne normálny.

Mal som chuť utekať ďalej. Vtom som začul ako Greg z plných pľúc zakričal a keď som sa obzrel, videl som ako z celej sily hodil injekciu na zem. BUM! Odhodilo ma dozadu. Počul som krik a plač ľudí aj zvierat, no nedo-

kázal som sa pohnúť. Všetko ma bolelo. Keď som otvoril oči. Vo vzduchu som videl tyrkysové zrnká prachu. Nad ZOO sa ťahal do výšky tyrkysový dym a celá horela zvláštnymi tyrkysovými plameňmi. Malé plamienky som videl aj vedľa seba. A to som bol od nej dosť ďaleko. Videl som zvieratá. Také, aké som v živote ani nevidel iba o nich počul. Teraz ležali mŕtve na zemi, mali spálenú pokožku, a boli celé zafarbené na tyrkysovo. Skoro sa až strácali v plameňoch a dyme. Všetko bolo tyrkysové. Všetko. Aj ja. Musel som utiecť. Žeby som bol jediný čo prežil?

V živote som nevidel žirafu, geparda či tigra. Prišlo mi to veľmi ľúto, ale aspoň už nikdy v živote neuvidím Grega. Mal som veľmi zmiešané pocity, ale utekal som a utekal. Vedľa ZOO sa stromy zhusťovali. Bola tam značka, ktorá hovorila, že je to les. Ani les som v živote nevidel. Ale nebál som sa. Utekal som ďalej popri vysokých stromoch. Vo vzduchu stále lietali drobné tyrkysové zrníčka. V šere lesa svietili ako miniatúrne lampášiky. Vedel som, že ich vdychujem, ale dúfal som, že mi neublížia. Zrazu som začal slabnúť. Musel som zastaviť. Začal som panikáriť a radšej som si ľahol. Nádych, výdych. Nádych, výdych. Nádych. No tak, telo, dýchaj! Nemôžem teraz zomrieť. NEMÔŽEM! Po tom, čo som ušiel, zbavil som sa Grega a mohol som byť šťastný. Mohol som mať rodinu. Normálny domov. Mohol som byť slobodný... Nádych, výdych, nádych...

Tamara Gardianová, 13 rokov, Považská Bystrica

OBYČAJNÉ RÁNO

„Jedno cappuccino a dve šišky, prosím.“ Povedal zamračenej predavačke pri bare.

„Ako vždy.“ Odvetila nezaújato a otočila sa venujúc sa príprave kávy. Upokojujúco, priam vábivo voňajúcej kávy.

Bol nočný živočích, žiadne ranné vtáča. Ak sa s ním chcel niekto rozprávať v ranných hodinách, musel mu najskôr kúpiť kávu. A dať mu priestor, aby si ju v pokoji vypil. Bez toho bol nevrlý a ospalý. A ak to náhodou niekto nepostrehol, nemal problém mu to oznámiť.

Ironicky sa usmial na chrbát čašníčky pokrytý dredmi dlhými až pod zadok a pobral sa k svojmu obľúbenému miestu. Stôl bol malý s jednou stoličkou, na ktorej sa ani z ďaleka nesedelo tak pohodlne ako vo veľkých zamatových kreslách, no jemu to vyhovovalo. Aspoň nemusel robiť na každé ráno rezerváciu stola. Mal dojem, že tento zvykne využívať iba on.

A áno, hoci to niektorí považujú za divné, iní za nezdravé a tí zvyšní za nepekne sebecké a nezmyselné míňanie peňazí, kávu nikdy nepil doma. Zdalo sa mu to barbarské. Keby aj investoval nemalé peniaze do kávovaru, ktorý by uspokojil jeho potreby, nemohol piť kávu len tak. S nerozlepenými očami, v pyžame a za pochodu. Jeho duša kávičkara mu to nedovoľovala.

Presunul rastlinu s veľkými listami, ktorá už dávno prerástla svoj kvetináč, aby sa dostal k svojmu miestu. Mal dojem, že ju tá čašníčka zámerne posúva tak, aby nikomu nenapadlo sa tam usadiť. Dôvod, prečo trpel isté straty na pohodlí bol, že bol odtiaľto dokonalý výhľad na námestie, vstup do kostola a rušnú ulicu vedúcu naprieč centrom mesta. Zatiaľ vnemy z nej prichádzali akoby cez hmlu. Potreboval tú kávu.

O malý moment sa pred ním zjavila a ovanula ho māmivá vôňa. Spolu s ňou mu priniesli dve malé nadýchané šišky, ktoré až zlato servírovali na tanier omnoho väčší ako bolo potrebné.

Tento výhľad, nadýchané šišky a zrejme aj to, že kaviareň bola na ceste do práce zaručilo, že posledné dva roky v nej bol každodenným zákazníkom.

Odpil si z kávy, ktorá ho príjemne zohriala zvnútra a nedokázal potlačiť tichý povzdych spokojnosti. Mohol započat' jeho obľúbenú činnosť.

Pozorovanie.

Vonku bolo rušno napriek oblohe, ktorá sa snažila všetkými možnými silami vyjadriť, že je koniec októbra. Pokrytá súvislou vrstvou oblakov, ktoré sa vyhrážali dažďom, sfarbovala celý svet do odtieňov šedej. Väčšina

stromov už dávno zhodila listy, len na niektorých sa ich ešte zopár udržalo. Zvyšné preháňal vietor hore dole po ulici.

Ľudí bolo vidieť nemálo. Takmer všetci sa ponáhľali. Kráčali rýchlo, s hlavou sklopenou k zemi, čo mohol spôsobiť aj studený vietor, no zo skúsenosti vedel, že tak chodia aj v slnečný deň. Akoby každý jeden mal jasný cieľ, kam kráčajú. Bolo to pochopiteľné, zrejme idú do práce, z práce, do obchodu alebo vystáť rad na pošte. Nedalo sa im to zazlievať.

No jeho pohľad púťali tí, čo vyčnievali z davu. Napríklad postarší manželský pár. Boli jediní, kto sa v danom momente nenáhlil. Kráčali, držiac sa pod pazuchu, akoby jeden druhého potrebovali ako oporu v chôdzi. Zladenosť ich krokov nasvedčovala, že takáto prechádzka je bežnou súčasťou ich dňa. Odrazu pán zastal a ukázal na výklad najbližšieho obchodu. Niečo povedal svojej manželke a tá sa úprimne zasmiala. To vzájomné porozumenie a láskavosť bolo až dojmavé.

Keďže blokovali chodník, chlapec na bicykli, o dve čísla väčšom než by potreboval, sa prerútil v tesnej blízkosti okolo nich. Možno ten bicykel podedil po staršom bratovi, najmä keď zastal o pár desiatok metrov ďalej, oprel ho o lampu a bez zamknutia ho tam nechal.

Nemohol si pomôcť, keď sa mu sladká chuť šišiek rozplynula na jazyku, jemne sa usmial popod fúz. Pohľadom zablúdil späť k nestráženému bicyklu. Už vidí ako bude polícia hlásiť, že mu bol odcudzený majetok. Veď si o to koleduje!

Odrazu sa na námestie vyrútila väčšia skupina ľudí. Skončila sa totižto ranná svätá omša. Väčšina z nich sa okamžite vydala na neďalekú autobusovú zastávku, hoci si bol istý, že organista ešte neskončil poslednú pieseň. Zvyšní ľudia sa zhrčili v hlúčku pred veľkou kostolnou bránou. Pridala sa k nim pani, ktorá ešte pred chvíľou vyberala tie najkrajšie jablká z výkladu zelovocu oproti.

Spoločne tam stáli, rozoberali, čo je nové v meste, čo sa stalo od včerajšieho rána. Viacerí pozorne skúmali nástenku s farskými oznamami, akoby sa tam mali dočítať niečo nové. Odrazu jeho pohľad upútal pohyb na opačnom konci námestia. Kútikom oka zachytil, ako sa neznámy muž potkol a začal padať k zemi. Keď sa lepšie prizrel, videl, že sa mu len nezauzlili nohy, ale ťažko sa drží za srdce, chytá lavičky a potom padá na zem. Tam ostal nehybne ležať. Inštinkt, alebo možno len zdravý rozum a svedomie, mu kázalo vstať zo stoličky a opustiť pohodlie pozície pozorovateľa v bezpečnej vzdialenosti. Už, už si bral kabát a dvíhal sa na urýchlený odchod, keď...

Niečo mu udrelo do očí, tak si späť sadol a oprel sa. Čakal, čo sa bude diať.

Prižmúril oči, aby lepšie videl. Muž, ktorý spadol – a ešte stále sa nepohol mal na sebe nadmerne veľkú sivozelenú bundu. Tvár mu pokrývala hustá brada a vlasy mal takmer po plece. Je dosť možné, že ho nejeden človek považoval za bezdomovca či alkoholika, no i tak bolo až zarážajúce, že nik neprišiel na pomoc bezvládne ležiacemu človeku.

Chodci, cyklisti, kolobežkári. Mladí, starší, deti. Muži, ženy. Bohatí, chudobní. Proste ľudia. Kráčali po chodníku pár metrov od tohto muža.

Kráčali a nezastali, kráčali a ani trochu ich netrápil človek bezvládne ležiaci na zemi. Pozerali pred seba, do zeme, či do telefónu, no o toho muža ani okom nezavadili. Cez križovatku prechádzalo jedno auto za druhým, no ani títo vodiči nejavili akýkoľvek záujem.

Trvalo to možno len minútu, dve, kým niekto zastavil, no jemu to prišlo ako večnosť. Bola to tá žena, ktorá sa pridala do skupiny vychádzajúcej z kostola. Podišla k mužovi, prihovorila sa mu a keď reagoval, pomohla mu sa posadiť a oprieť o lavičku, pri ktorej sa zviezol na zem. Keď si bola istá, že je pri vedomí, nechala ho tam sedieť na zemi a ponáhľala sa na autobus. Len tak tak ho stihla. Nevedel odtrhnúť pohľad od tejto scény. Muž ďalej sedel na zemi, pohľad mal neprítomný, hlavu mierne padnutú do jednej strany.

Trvalo niekoľko ďalších minút, kým si to niekto všimol. Podišli k nemu dvaja muži, zrejme študenti, a začali sa mu prihovárať. Jeden sa zatiaľ obzrel okolo a priniesol mu tašku, ktorú stratil pri páde na zem. Predtým ležala pri opačnom konci lavičky. Pomohli mu posadiť sa hore, aby nesedel na chladnej zemi a zároveň s ním neustále komunikovali.

Na chvíľu od nich odtrhol pohľad, aby si prezrel zvyšok jeho zorného poľa. Hoci ho to už neprekvapilo, stále bol udivený tým, že sa nič nezmenilo. Nikto nezavolał záchranku. Nikto neodstavil auto, aby sa prišiel pozrieť čo sa deje. Dokonca ešte stále neodišli všetci ľudia po svätej omši. Nezamknutý bicykel ostal tam, kde ho chlapec nechal. Partia robotníkov, stála na rohu a fajčila cigarety.

Keď sa pohľadom vrátil späť, bol prekvapený, čo vidí. Celé predstavenie sa skončilo tak nečakane ako sa začalo. Muž už stál na vlastných nohách a spokojne sa rozprával s tými dvomi mladými mužmi. Dokonca ich potľapkal po pleci a spoločne sa na niečom zasmiali. Vyzeral byť živý a zdravý. O to viac ho prekvapilo, keď spomedzi radu stromov oproti nim, priamo spod okna kaviarne, vyšiel muž s nenápadnou kamerou v ruke a podišiel k nim. Podal si ruku s mladými mužmi a pustil sa s nimi do reči.

Po chvíli si už bol úplne istý, že to čo práve videl bolo len zinscenované divadlo. Možno nejaký experiment, či skúška. Málokto z ľudí na námestí si to všimol. Možno jeden alebo dvaja otočili hlavu k štyrom mužom stojacim okolo lavičky. Celé to prebehlo bez väčšieho povšimnutia, čo len potvrdilo výsledok tohto pokusu.

Akí len slepí boli všetci.

Uľavilo sa mu ale, že nikto sa nezranil, ani nedošlo k vážnejšej ujme. Zrejme to potvrdzovalo jeho status podivína, ale tento zážitok ho naplnil novou energiou do dňa a dodalo mu motiváciu robiť veci po svojom. Uvedomil si, že celé toto dianie ho tak veľmi zaujalo, že mu vychladol zvyšok kávy. Dopil posledné dva glgy, vzal si kabát a pobral sa na odchod.

Takže toto predsa len nebolo také úplne obyčajné ráno. Alebo...

GRANÁTOvé jablko

Vstúpil som do obchodu. Nenávidel som miesta plné ľudí - koncerty, festivaly, rodičovské združenia a zľavy v supermarketoch. Predierať sa pomedzi milón hláv a tiel. Už pri tej myšlienke ma zamrazilo. Vzal som si veľký nákupný košík aj keď som šiel len na malý nákup. Kúpil som kyticu ruží mojej imaginárnej priateľke. Reálny vzťah som nikdy nemal, no rád som kupoval veci pre radosť. Do košíka som vhodil aj balíček cigariet, hoci fajčím len príležitostne. Nefajčím len vtedy keď sa ráno zobudím šťastný.

Šťastný som bol naposledy na moje piate narodeniny.

„Pozri, čo pre teba máme! No tak, otvor tú veľkú krabicu!“

„Mami, je to ten vláčik čo som chcel?“

„Áno. Vláčik na baterky.“ Za celý svoj mizerný život som už lepší darček nedostal.

Prezeral som si regál s ovocím. Keď v tom som ho zbadal.,, A mám ňa.“ chytil som do rúk červené granátové jablko. Chvíľu som si ho prezral. Bolo dokonale dozreté. Uchopiteľné v jednej ruke a voňalo sladko. Opatrne som ho vložil do košíka.

„Ten chlieb som videla prvá...“

„Ale ja ho mám v ruke!“

Prekrikovali sa dve ženy a ťažovali sa o obyčajný chlieb v sáčku.

„Ja mám doma malého synčeka.“

„A môj manžel chce na obed guláš s chlebom. Musím ho kúpiť!“

Ich hlasy sa prerývali až sa zliali do jedného veľkého kriku. Zvonilo mi z toho v hlave. Inštinktívne som natiahol ruku do košíka. Stále tam bolo. Bez rozmyslu som ho vzal a prihodil jednej pani k nákupu. Stál som celkom ďaleko a nie som nijaký atlét, ale dohodil som.

Ticho.

Ženy zmĺkli. Podvedome som si oprášil dane. V kľude som mohol nakupovať ďalej. Miesto činu som obišiel veľkým oblúkom. Nechcel som sa pozeráť do ich sebeckých očí. Vzal som dva balíky kyselých žízaliiek a prešiel k pokladni.

„Dobrý,“ pozdravil som predavačku a popritom som vykladal nákup. Asi nepočula môj pozdrav alebo sa ho rozhodla ignorovať. Neodzdrala. Opatrne blokovala nákup a dívala sa na mňa vyčítavým pohľadom.

Nechápal som to. Nakladal som nákup do tašky, ruky sa mi mierne triasli. Možno z jej pohľadu, možno z vlastnej neistoty. Zaplatil som. V hotovosti.

„Dovidenia!“

Neodzdavila. Zvláštne.

V noci som nemohol spať. Stále som na to myslel. Na účinnosť granátového jablka. Bolo by treba naň spraviť reklamu: *„Introverti, viac sa nemusíte báť! Naháňajú vám hlučné miesta strach? Vyčarí vám úsmev na perách. Mám pre vás dobré správy. Granátové jablko všetko napraviť!“*

Slogan by to bol dobrý, hoci som ho vymýšľal dobrých tridsať minút. Aspoň som zabil čas. Pol druhej ráno. Chcelo by to niečo viac...

Potrebujem si kúpiť granátové jablko. Potrebujem si kúpiť granátové jablko. POTREBUJEM si kúpiť granátové jablko! Totálne posadnutý touto myšlienkou som zaspal.

„Crrrrrrrr!“ Ozval sa zrazu bytom ostrý zvuk starého budíka. Ráno. Zaviazal som si šnúrký na teniskách a vybral som sa behať, no už po piatich minútach som to oľutoval. Moja kondička by sa dala prirovnať ku kondičke osemdesiatročného človeka, a ešte aj ten by ma dnes pravdepodobne predbehol.

Nenávidel som prehry a práve preto som vedel, že s behaním nemôžem len tak po prvom pokuse skončiť. Môj cieľ bol zabehnúť až po supermarket. Presne štyri kilometre. Len hlupák predsa klame samého seba a nedodržia svoje vlastné predsavzatia. Nádych-výdych, nádych-výdych... Snažil som sa upokojiť moje rozbúšené srdce. Možno si myslíte, že bilo z nezvyčajnej fyzickej záťaže, no ja som vedel, že bije predovšetkým od vzrušenia.

Mať tak teraz granátové jablko! Myšlienka naň dobiedzala a nútila ma pokračovať, a zrýchľovať, zrýchľovať, zrýchľovať...!

„Au!“ narazil som do dverí supermarketu. Bolo to zvláštne. To, čo ma poháňalo, ma nútilo bežať napriek mojím limitom, ignorovať autá i ľudí, a napokon skončiť tu. Moja nebohá mama by povedala: „To bol osud!“ Ale ja na také hlúposti neverím. Astrológia, znamenia zatmenia mesiaca, sila kryštálov a cirkvi...vlastne...upresním to. V Boha som veril vždy. Akurát tí ľudia mi nevyhovovali. Nikto mi nevyhovoval.

Vzal som si malý košík aj keď som šiel na veľký nákup. Nemyslím objemom, ale psychickou hodnotou. Predieral som sa k uličke s ovocím. Skoro som prevrátil detský kočík mladej mamičky. Potrela na mňa s akousi hrôzou, no mlčala. Asi som páchol od cigariet alebo čo. Mamičky vždy odsudzujú fajčiarov.

Stále tam bolo. Akoby čakalo len na mňa. Vzal som ho do ruky. Privoňal som si. Červená vôňa najväčšieho úspechu. Bral som do ruky ďalšie a ďalšie, až som mal plný košík ovocia. Cestou k pokladni som rozmýšľal koľko mi asi táto zásoba vydrží. Mesiace? Týždne? Dni? Hodiny?

Jablká som naložil do veľkej plastovej tašky, hoci plast vraj zabíja planétu. Spôsobuje globálne otepľovanie či čo. V tejto problematike som

sa nevyznanl. A popravde... bolo mi to ukradnuté. Nech tento problém riešia budúce generácie.

Vonku pršalo a nejedna mamička si povedala, že je tým pádom najvhodnejší čas kočikovať svoje malé dieťa. Vraj najlepšie spia v daždi. Možno majú dážď radi lebo konečne neplačú samé...

Deti sú strašná otrava. Keby som niekoho nenávidel, doprial by som mu jednu takú malú potvoru. Vyškolila by ho pokore. Ja som dostatočne pokorný človek. Netreba mi veľa. Len moje granátové jablká.

„Dávajte pozor,“ povedala mamička s kočíkom i keď to nebola moja chyba, že do mňa narazila. Stlačil som granátové jablko v taške tak silno, že jeho šťava vystrekla a urobila obrovský červený fľak na jej kabáte. Zhíkla prekvapením a oči jej schladli, ale nepovedala nič.

Ponáhľal som sa domov. Vstúpil som do bytu a začal som starostlivo ukladať granátové jablká do banánovej krabice. Pozrel som sa von z okna a znova do krabice. Celý svet stojí proti mne deň čo deň a pritom nikomu nič nerobím. Ja predsa len kupujem granátové jablká. Aj keby som mal kamión nestačilo by to. Chcelo by to však niečo rafinovanejšie. Niečo s väčším dosahom, čo by ma zachránilo od zbytočnej námahy...

Výživa mojich mozgových buniek bola nenávisť. Nenávisť k ľuďom. Granátové jablko dokáže vyriešiť malé problémy, ale je čas na niečo väčšie. Obrovské.

Pokojne by som mohol byť záhradník i keď v piatej triede mi uvädol kaktus. Odvtedy som sa poučil z vlastných chýb. Keď máte motív, tak aj vražda sa zdá byť jednoduchá. To hovorieval môj dedko. Pestoval som melóny. Vraj je to jednoduchšie než pestovať tekvice a navyše – tekvice by nefungovali. Nie sú predsa ovocím. Staráť sa o rastlinu každý deň je práca pre psychopata. Neustále myslieť len na ňu. Robiť jej spoločnosť aby rástla do krásy.

Nie som Malý princ. Nemám toľko trpezlivosti. Keď som videl prvé lístky a dva rastúce plody, bol som druhýkrát v živote na chvíľu skutočne šťastný. Darí sa to. Rysuje sa to. Dal som do toho už toľko úsilia!

Nemôžem zlyhať.

Nemôžem prehrať.

Chcem sa im pomstiť.

Dávnym priateľom...

Na večeru si rád robím instantnú polievku. Má výbornú slanú chuť a pripomína mi dovolenku pri mori. Učíť som to. Melóny boli zrelé... Je to presne ten inštinkt, ktorý vám povie, že sa niečo deje. Že niekto zomrel alebo že vaša žena rodí.

Nemýlil som sa. Bolo pre mňa neprirodzené myliť sa, som predsa nadpriemerne inteligentný.

Pomsta bude sladká a teraz už len čakať. Niekedy vám zhnité ovocie prinesie viac úžitku než dozreté. Keby som bol básnik písal by som Krvavé sonety ako Hviezdoslav. Písal by som z nenávisti a hľadal lásku. Moje deti by

jedli na večeru len krupicovú kašu a spieval by som im uspávanky. Deti však neznášam a rýmovať neviem takže takúto kariéru mať rozhodne nebudem.

V mojom byte to smrdelo. Smrad znamenal utrpenie, no stálo to za to. Je jedno ako dosiahneš cieľ, koľko prekážok prekonáš, jediné na čom záleží je výhra. Už je to zhnité. Melóny zhnedli. Tešil som sa ako malé dieťa. Dokonca som tleskal. Zabalil som ich do veľkých kartónových škatúl a kráčal som na poštu. Ľudia po mne zazerali akoby vedeli čo nesiem. Nedíval som sa im do očí. Nedokázal som to.

„Kam to bude?“ spýtala sa ma milá blondína pri okienku. Dokázal som to. Vážne som tu a idem to spraviť.

„Haló, pane, kam to bude?“

„Mojím priateľom. Hiroshime a Nagasaki“

Tereza Gardianová, 16 rokov, Považská Bystrica

ŽIACI

DO 12 ROKOV

POÉZIA

HUSLISTKA

Odmalička v mojej hlave hudba znie,
no u nás doma to celkom vriem.
Mama by chcela, aby som bola klaviristka,
že klavír z hudobných nástrojov najmenej píska.

No mňa však iná cesta láka,
ťahanie husľového sláka.
A k tomu štyri struny,
staré ako vikingské runy.

Začiatky vám poviem boli veru ťažké,
noty som sem tam zabúdala v taške.
Nebolo ich ľahké čítať,
a tón na strunách chytať.

Správny rytmus mať, je niekedy veľká drina.
Občas na hodine s učiteľom veľká psina.
Ale, keď zahrám pieseň od známeho pánta,
nejednému poslucháčovi páadne i sánka.

Po súťažiach chodím denne,
sebavedomie nadobúdam pevné.
Raz chcem byť ako Vanessa May,
príklad si beriem iba z nej.

NEROZLUČNÁ DVOJKA

Už štyri roky jedného kamaráta mám,
A ani neuvažujem, že sa ho niekedy vzdám.
Každý deň sa len s ním hrám,
Toto poviem iba vám.

V triede sme nerozlučná dvojka,
Skoro ako medzi agentmi prísne tajná spojka.
Naše tajné mená sú A a M,
oslovujeme sa tak každý deň.

Máme stále niečo na práci,
či sa nám to páči, alebo nepáči.
Kladieme si ťažké otázky,
a pritom nám vôbec nepribúdajú vrásky.

Sedí nám to aj v športe,
tréner nám často kričí: „hru tvorte!“
Basketbal, futbal, hádzanú,
najradšej však hráme prehadzovanú.

Loptové športy sú naše,
Niekedy však beháme okolo horúcej kaše.
Keď jeden druhého máme,
nikdy sa dobrovoľne nevzdáme.

Verím v naše priateľstvo
„v dobrom, aj zlom!“
Dúfam, že to tak cíti aj on.

MÔJ BRAT

Mám jedného brata,
tvrdohlavého ako lopata.
Celý deň mi robí zle,
a ja mu hovorím NIE.

O chvíľu je ku mne milý,
my už sme sa udobrili.
Bláznime sa spolu denne,
našu lásku si držíme pevne.

Bavíme sa denne spolu,
zajdeme aj na kofolu.
Po kofolke na ihrisko,
často je tam divné psisko.

Pred tým psom my utekáme,
zábavu pri tom vždy máme.
A keď mu rýchlo utečíme,
doma sa ihneď prezlečíme.

Alica Bartoš, 9 rokov, Prievidza

SPLNIL SOM SI SEN

Od mala bol mojím vzorom Messi,
no môj sen sa rozplynul kdesi.
Mama ma prihlásila radšej na balet,
tam chcela rozvinúť môj talent.
Nemal som také šťastie ako brat
ten môže ďalej futbal hrať!

Namiesto kopačiek si balím cvičky,
aby som na tréningu mal dopnuté špičky.
Zdvihnutá brada, ruky v pozícii stále,
pri tyči premýšľam ako končí môj gól v bráne.

Pasé, plie, releve...
takto zo mňa nebude Pelé.
Otočka, šené a zas pasé,
úplne ma prehlo v páse!

Myslel som, že bije moja posledná hodina
...z tréningu prešla len štvrtá hodina.
Namiesto behania po tráve,
držím prsty zovreté v divnom tvare.

Musíš byť ako labuť, skákať ako laň!
Potí sa mi celá dlaň.

Skúšali sme šnúry a bočný prevaľ,
niečo mi v nohe puklo a viac som nedal.
Padebure mi robí problémy a tiež poskoky.
A v tom som zbadal baletné trikoty!
Tak toto nie, kričí moja chlapecká duša
už mi ho aj niekto skúša!

Pomóóóc, obtiahnuté legíny!
Nerozoznajú ma viac od baleríny.
Asamble, atytúda, póza paté
všetko sa mi zdá rovnaké.

Točím pozície ako si pamätám
mami, som tu naposledy to ti prisahám!
Balet robím už štvrtý rok
už viem točiť pasé aj bočný skok.

Je to ťažšie ako futbal a som rád,
že som to vtedy nevzdal!
Zistil som, že babám sa páčia viac tanečné pózy
ako futbalové dresy,
takže sorry Messi ☺.

ČESKO-SLOVENSKÝ SLOVNÍK

Mám uja z Čiech a z Moravy
je ťažké rozumieť mu, čo vraví.
Myslel som, že problémy v reči nebudú
mali sme predsa spoločnú československú hrudu!

No čím viac sme skúšali nadviazať kontakt,
každý z nás pochopil vždy príbeh inak.
Chceli sme ísť von a on, že tamtudy
nepochopil som prečo tudy alebo tam
šiel som tadiaľ a radšej sám.

Keď sa rozprávame o mesiacoch, už som to vzdal
bavíme sa len v číslach, aby omyl nenastal.
Január je leden, potom ide únor
naučiť sa to je úmor.

Sú jediný štát z celej Európy
čo to má v kalendári inak ako my.
„Pozri, na ten pařez, sedí tam čáp.“
Neviem čo videl, snažil som sa odpovedať ako chlap.
Vidím len bociana, ktorý sedí na pni
fuuú, tak toto budú dlhé dni.

Konverzáciu sa snažil udržiavať hodinu zhruba
keď ohlásil, že na obed bude kedlubna.
Nemal som ani poňatia, čo bude chystať
bál som sa už aj opýtať.

Květák má byť v nedeľu
nebudem jesť kvetinu k obedu!
Už som nevládal prekladať,
keď si začal biele ponožky obúvať.
Spokojne dal veci do tesco igelitky,
takto je vraj nachystaný na všetky turistiky.

Takto poznáš uja z Moravy,
presne podľa tejto turistickej výbavy!

SLOVENČINA NAŠA RODNÁ

Slovenčina má samé úskalía a výnimky,
ktoré sa nám snažia roky vysvetliť pani učiteľky.
Trápil som sa a chcel ich pochopiť,
za správny koniec ich uchopiť!

Potím sa na každej hodine,
čo budeme preberať zas na slovine.
Ledva som prešiel vybrané slová
s určovaním pádov sa lopotím znova.

Komu čo dám a koho čo vidím?
Žiadny národ nám toto nezávidí!
Angličtina má jeden tvar na všetky pády
takto by som chcel, aby sa dohodli za štúrovskej vlády!

Ujo Štúr bol v tomto kráľ
ako krásne sa s gramatikou vyhral ☺!
Šesť pádov, v každom iná koncovka,
to je naša slovenská chuťovka.

Bernolák bol v tomto väčší kamoš,
ten to ako povedal, tak aj napísal.
Problém nastal až vtedy
keď „i“ zmenilo význam vety.

Môže byť ! A tak bil...
lebo význam zle pochopil.
Namiesto toho, aby len bol...
jeden druhého napadol!

Vtedy som pochopil pravidlá, ktoré pán Štúr dal
že to s nimi vôbec neprehnal.
Je dôležité vedieť základy
aby si niekedy nedostal aj ty!

Mateo Ďurina, 10 rokov, Prievidza

SKÚSME ŽIŤ BEZODPADOVO

„Odpad- to je hrôza sveta,“
povedala moja teta.
Či má pravdu? Samozrejme!
Odpad v každom kúte drieme.
Rokmi ho len pribúda,
trpí naša príroda.
Viem to aj ja nejako zmeniť?
Jasné! Keď naučím sa správne odpad triediť,
recyklovať a menej ho tvoriť.
Ako na to?
Jednoducho!
Čerstvé bylinky si natrhám na lúke,
nebudem kupovať drahé čaje v krabičke.
Pokazenú vec zanesiem ockovi,
on ju rýchlo opraví.
Šikovné rúčky mamičky a babičky
ušijú platené taštičky.
Jedlom nikdy neplytvať,
radšej si na tanier menej budem pýtať.
Vodu nenakúpim v obchode,
smäď uhasím v pohode
pohárom čistej vody.
Rožtek na desiatu sa mi hodí,
k tomu mandarínku malú
a desiatu mám bezobalovú.
Malými krôčikmi vpred
môžeme zmeniť náš svet.
Tak skús sa ku mne pridať,
dobrý nápad uvítam rád,
nebudem v tom sám, ale ty a ja,
zajtra možno budeme už traja.
Ak každý deň urobíme niečo dobré,
potom aj nebo bude navždy modré
a náš život zdravý, svieži, veselý.
V kútoch už nebudú driemať len plastové obaly.

Karolína Krivdová, 8 rokov, Námestovo

ŽIACI

DO 12 ROKOV

PRÓZA

SILVARENTIL -

PUTOVANIE ZA PRIATEĽOM

V Dorvule bolo ako vždy. Dymovo sivá obloha sľubovala ďalšiu snehovú víchricu a neprekročiteľné záveje mali stále hĺbku tri metre. Ponurá a zlovestná nálada neustupovala a všade páchla prítomnosť temna. A predsa sa niečo zmenilo. Vo vzduchu bolo cítiť napätie. Napätie z nového objektu, ktorý sa celkom nečakane objavil pred Mrazivou pevnosťou. A práve kvôli nemu prerušili Darmavardi svoje každodenné povinnosti.

„Tak dobre, pane, vraveli sste, že je tu istá vec, na ktorú by ssme ssa mali pozrieť. Aká?“ spýtal sa jeden z nich. „Keby ssi bol trpezlivý, dozvedel by ssi ssa. Pozri,“ odpovedal druhý ich zvyčajným škriekavým hlasom a zastal pred niečím, čo by sme aj my ťažko identifikovali. Bolo to niečo podobné akémusi stroju, no jeho druh sa nedal zaradiť. Darmavardi však o tom, ako by sa mal použiť nemali ani potuchy.

„Hmm... Na čo to assi je?“ zamyslene sykol prvý. „Mysslíš, že ssom ssi nad tým nelámam hlavu pol dňa?!“ nahnevane mu odsekol druhý. Všetci piati zadumane stáli pred strojom ale ani jeden nevedel, čo robiť.

„Počkajte,“ škrekol zrazu doteraz nepovšimnutý Darmavard a pretlačil sa rovno pred stroj. „Čo to sstváraš?!“ okríkol ho šéf až sa všetci otočili smerom k nim. „Prepáčte mi, pane, ale myslím, že ssom na niečo prišiel,“ ospravedlnil sa mu pokojným hlasom Darmavard a dotkol sa blikajúcej obrazovky, ktorú si doposiaľ nikdo nevšímal. Tá sa okamžite rozžiarila a objavil sa na nej pokyn: AKTIVOVAT=TLAČIDLO C8. Všetci uznalivo pokývali hlavami až na šéfa, ktorý len zlostne odfrkol a odvrátil hlavu. Hneď sa však prebrali a jeden z nich Darmavarda netrpezlivo popohnal: „Tak na čo čakáš? Aktivuj to!“

Ostatní ho tiež začali povzbudzovať, ale šéf im do toho skočil. „Počkať, počkať! Uvedomujete ssi, čo robíte?! Z ničoho nič ssa tu objaví cudzia vec, o ktorej vôbec nič nevieme a vy ssi ju chcete vesselu zapnúť, pričom ani netušíme, aké to môže mať následky? Veď ssa už, pre Dorvul, sspamätajte!“ okríkol ich.

Každý Darmavard zahanbene sklopil oči a previnilo prikývol. Teda, skoro každý. Darmavard, ktorý zapol tabuľku stál nepohnuto a upieral na šéfa svoje pokojné, no hrozivé oči. Ten mu opätoval svoj mrazivý pohľad, ale čoskoro ho odvrátil. „Pane,“ začal Darmavard, „chápem, že teraz sste

možno trochu neisť, ale priznajte ssi, že na to nie je dôvod. Takáto príhoda ssa nám nesstane každý deň, takže by ssme to, mysslím, mohli rissknúť. Ved' nemáme čo ssstratiť.

Damavardov ssa tak ľahko nepodariť zastrašiť, vššak?“ Ostatní Darmavardi súhlasne zavrčali. „Takže, pane,“ pokračoval Darmavard, „ssmieme to vyssskúšať?“ Šéf si ich chvíľu premeriaval svojimi zlovestnými očami, až nakoniec prikývol. „Ako myssslíte,“ pokrčil plecami. „Je to vaša voľba.“

Darmavard sa zaškeril a načiahol sa svojou pazúrnatou rukou za tlačidlom C8. Bolo vidno, že je hlavné; nachádzalo sa presne v strede a upozorňovalo na seba jasnou, kriľavo červenou farbou. Každý Darmavard sa nadýchol a pripravil. Ozvalo sa kliknutie. Zo stroja razom vyšľahol prúd oslepujúceho fialkastého svetla a Darmavardi odskočili bokom a zakryli si oči. Šéf sa uškrnul a posmešne sa opýtal: „Čo nám tu priateľ pred chvíľou povedal o vysstrašení Darmavardov?“

Všetci Darmavardi hneď vyskočili na nohy a hrdo sa vzpriamili. V mihu sekundy však obrátili svoju pozornosť k svetlu, ktoré sa medzitým vyformovalo do tvaru oválu a trochu sa ponášalo na okno.

S výkrikom ale zistili, že to naozaj okno je, alebo aspoň niečo, čo sa oknu dosť podobá, pretože cez to bolo vidno; nie však na druhú stranu. To, čo sa tam ukázalo, Darmavardi ešte nikdy nevideli. Bol to akýsi priestor, pravdepodobne vnútri nejakej budovy, ktorá bola ale pre nich cudzia. V tej budove bolo vystavených veľa podivných vecí. A prechádzali sa tam deti. Tri deti. Darmavardi s pohľadom upretým na ne urobili to, čo nespravili už dlhé roky. Usmiali sa. Ten úsmev bol niečo viac, než len ich tradičný úšľabok. Znamenal predtuchu dlho očakávaného víťazstva. Všetci vedeli, na čo ostatní myslia. „Priateľu,“ oslovil šéf Darmavarda, „odpusť, že ssom ti neveril. Ako ossspravedlnenie za moje váhanie choď ako prvý usskutočniť to, na čo ssme toľko rokov čakali. Zober toho ssvetlovlassého.“

Darmavard prikývol a skočil do svetla. Hneď na to sa šéf obrátil k ostatným: „Už len dva messiace...“

Na inom mieste, v inom čase...

Pokojná noc plná hviezd sa pomaly končila. Černota sa z oblohy postupne vytrácala a nebo sa plnilo letmou sivou žiarou. Ďaleko na východe spoza horizontu vykúkal zlatý disk slnka a sfarboval oblaky okolo seba doružova. Jeho svetlo dopadalo rovno na bočnú stenu domu Gatialovcov. Nastala sobota ráno. Vtom v jednej z izieb zazvonil budík; ohlasoval siedmu hodinu. Jedenásťročný Daniel Gatial prebudený zo sladkého spánku sa po ňom namrzene zahnal, no namiesto toho trafil lampu, ktorá sa zrútila z nočného stolíku stiahnuc so sebou hromadu kníh. Rachot, ktorý narobili zobudil vo vedľajšej posteli spiaceho Danielovho mladšieho brata Mateja. Ten sa ponatľahoval, zazíval, až to muselo byť počuť ku susedom a posadil sa.

„Čo sa robí?“ spýtal sa ešte polospiac. „Prepáč, zabudol som vypnúť budík,“ ospravedlnil sa rovnako ospalo Daniel. Matej len prevrátil očami a vstal. Daniel nasledoval jeho príklad, ale na rozdiel od neho si aj upratal

periny. Potom podišiel k dverám a nakukol do vedľajšej izby jeho ďalších dvoch mladších bratov: Janka a Jurka. Ešte stále odľukovali. Zavrel dvere a sadol si na svoju stoličku. Z kopy spadnutých kníh si jednu zobral, zvyšok zarovnal a položil na stôl. Knihu, ktorú držal v ruke otvoril a začal si ju čítať.

Bola jedna hodina popoludní. Daniel si už dávno dočítal. Pred chvíľou aj so svojimi bratmi doobedoval a teraz sa chystal na výlet.

„Čoskoro odchádzate, tak si švihnite!“ zakričala na nich mamina z prízemia.

Dom Tužinských bol veľký a rozľahlý. Skladal sa z troch podlaží: prízemia (tvorila ho vstupná hala a pár miestností, ktoré sa však veľmi nevyužívali), prvého poschodia (centrum diania a aj samotného domu) a druhé poschodie (najviac zanedbané, teda až na rodičovskú spálňu, tá prekypovala pohodlím).

„Dobre, mami!“ odpovedal Daniel. „Tak, Matej, ako si na tom?“ otočil sa na brata. „Ešte počkaj, už som skoro hotový,“ odvetil mu unáhlane a ďalej pokračoval v balení. Na výlet išli len oni dvaja s ich tatinom; Janko a Jurko zostanú doma s maminou.

„Ideme!“ zavolal starších chlapcou tatino. „Jaj!!!“ vykrikol Matej a hodil si do ruksaku posledných pár vecí. Vyšvihol si ho na chrbát a spolu s Danielom zbehol po schodoch dolu. Nazuli si topánky, navliekli kabát a postavili sa pri dvere. „Áááhóóójtééé!“ zvolali jednohlasne. „Ahojte,“ odzdravila ich rovnako mamina, „dávajte si na seba pozor, ale hlavne si to užite! Keď sa vrátite, porozprávate mi, aké to tam bolo. Majte sa dobre!“

„Jasné!“ odvetili chlapci, potom ešte naposledy zamávali a vošli do auta.

Cestovali asi hodinu. Cieľ ich cesty, Múzeum starobylých strojov, sa nachádzal v malebnom mestečku Senník pri Lume, ktoré bolo preslávené svojimi kvalitnými službami ako aj históriou. Rozprestieralo sa v Hlodovskej kotline a zo všetkých strán ho obklopovala pravá, nepoškodená príroda. Obtekala ho široká, číročistá, no lenivá rieka Luma, cez ktorú bolo vystavaných veľa slávnych (a samozrejme historických) mostov. Po jej bokoch rástlo v hojnom počte rákosie. Bola bohatá na chutné ryby, vďaka čomu bol Senník pri Lume významným centrom rybolovu. Štedrosť turistických atrakcií dopĺňali aj prekrásne Hlodovské hory, no ľudia sem išli zväčša práve kvôli Múzeu starobylých strojov. Niet divu. A dvaja chlapci Tužinskí s ich tatinom sa to chystali onedlho zistiť.

Zrovna prechádzali okolo značky SENNÍK PRI LUME, keď sa Matej znenazdajky spýtal: „A čo vlastne bude v tom múzeu?“

Daniel si plesol po čele. „No predsa starobylé stroje, nie? Čo si čakal?“ odpovedal mu pohrdavo. „Veď ja viem, lenže aké? Akého typu?“

„Čo je to za otázku?! Veď je to hádam...“

„Už ticho! Dano, odpovedaj mu normálne.“ zahriakol ich tatino a po krátkej odmlke pokračoval: Stroje, ktoré tam nájdeš, budú určite veľmi

zaujímavé. Väčšina z nich budú, samozrejme, starobylé, ale nie všetky. Poľahky by si tam našiel aj nejaké zázraky z dnešnej doby. Teraz by sa nám mohli zdať ako samozrejmosť, ale kedysi spôsobili revolúciu. A budú dosť veľké. Prečo sa pýtaš?“

„Len mi to tak napadlo,“ pokrčil ramenami Matej. „Jeden môj spolužiak tvrdohlavo trval na tom, že tam bude aj počítač, preto som sa chcel opýtať.“

Tatino sa zasmial. „Podľa toho, aký počítač má na mysli. Keď myslel jeden z prvých, napríklad ENIAC, ten tam nájdeš určite.“

Matej prikývol a znovu vyzvedal: „A aké ďalšie stroje tam ešte budú?“

Tatino otvoril ústa, aby mu odpovedal, ale Daniel ho prerušil: „Tak sa mi zdá, že sa to už čoskoro dozvieš. Práve sme dorazili, až si si nevšimol.“

Matej sa strhol. Tak sa zahĺbil do rozhovoru, že si ani nevšimol, ako prišli. Tatino zrovna zaparkoval ich bielu dáciu a vypol motor. „Vystupovať!“ zavelil veselo a dvaja chlapci sa za ním bezváhania nedočkavo rozbehli.

Ochvíľu zastali pred bránou do múzea. Bola z dubového dreva a jej priemer bol asi 2 krát 2 metre. Hneď nad ňou visel veľký purpurový vývesný štít, na ktorom stálo úhladným písmom Múzeum starobylých strojov, napísané farbou, ktorá kedysi musela byť žltá, ale časom sa ošúchala a teraz sa dala prečítať len ťažko; múzeum pôsobilo vďaka tomu ešte starobylejšie. Jeho oranžové steny so štítom príjemne ladili. Po celom obvode budovy sa nachádzali drevené okná v tvare štvorca so sklom takým priehľadným, až sa zdalo, že tam nič nie je. Múzeum malo síce iba jedno podlažie (prízemie), no ľahko si to vynahradilo jeho obrovskou rozlohou: zaberalo zhruba šestinu mestečka.

Takýto kolos Daniela a Mateja načisto ohúril. Chvíľu pred ním len tak stáli a vyvažovali naň oči, až potom vstúpili.

Ocitli sa vo veľkej predsieni, kde boli na ľavej aj pravej stene vešiaky, na ktoré si ľudia vešali oblečenie. Tak isto urobil aj tatino následne podľa jeho vzoru chlapci. Potom vošli do ďalšej miestnosti, kde bola naľavo aj napravo recepcia. Za pravým stolom čakal dlhokánsky rad ľudí a recepciou tam bola stará pani s vlasmi stiahnutými do dokonalého uzla a okuliarmi, ktoré len zvýrazňovali prísne črty jej tváre, zatiaľ čo za ľavým stolom nestál skoro nikto a na mieste recepcného sedel mladý plešatý pán s milou, ale smutnou tvárou. Presný opak recepcnej.

„Tati, prečo idú takmer všetci radšej za tou nepríjemne vyzerajúcou strigou ako za tým pánom?“ odvážil sa opýtať Matej.

Tatino namiesto odpovede ukázal prstom na nápis pri pravom stole: Špeciálna zľava len dnes! Až 50%!!!

Matej prikývol a vzdychol. Daniel pochopil jeho nevyslovenú prosbu a sám ju povedal: „Mohli by sme ísť za tým pánom? Je mi ho ľúto.“

Tatino sa usmial. „No samozrejme! Veď komu by sa už chcelo čakať vtakom rade?“ odvetil.

Hneď na to sa postavil pri pravý stôl a chlapci ho nasledovali. „Dobrý deň!“ pozdravil sa tatino.

„Ďakujem, ale dnes to dobrý deň zrovna nie je. Skoro každý zákazník

ide tam,“ kývol hlavou smerom k pravému stolu „a ja zostávam nepovšimnutý,“ posťažoval si recepcný.

„To nevadí, aspoň sme tu my. Jeden dospelý a dva detské, poprosím vás.

Recepcnému sa pery roztiahli do širokého úsmevu. „S radosťou,“ prikývol a s novým zápalom začal ťukať do počítača.

„A deti, tento výlet vám určite zmení život,“ dodal takmer nečujne, sprisahanecky na nich žmurkol a podal im lístky.

Tatino zaplatil, všetci sa recepcnému poďakovali a vybrali sa naproti novým zážitkom. Zjednali si aj sprievodcu napriek tomu, že bolo jasné, že chlapci ho nebudú počúvať.

Zakrátko sa pripojili k skupinke turistov, ktorí už netrpezlivo čakali na prehliadku. Prišli medzi prvými.

„Super!“ potešil sa Daniel. „Ja som vedel, že sa ten krátky rad vyplatí!“

Na Matejov spýtavý pohľad vytiahol z vrecka niekoľko krát zložený papier popísaný svojím unáhleným, no čitateľným písmom. Potom z druhého vrecka vybral ceruzku, po nej malú knížku, ktorú použil ako podložku a začal na papier písať.

Matej Danielovi tajne pozrel ponad plece, aby videl, čo to píše. Ten si ho všimol, ale ochotne mu to ukázal. Bola to báseň. Matej si ju nestihol prečítať, pretože zrazu utíšil hlasnú vravu ľudí hlasný spievadcov hlas.

„Dámi a páni, prosím venujte mi nachvíľu pozornosť! Naša prehliadka sa začína, takže ma počas prejavu nevyrušujte, neskáčte mi do reči, neoddeľujte sa od skupiny,...“

Sprievodca ešte dlhú chvíľu vykladal všetky možné aj nemožné pravidlá (z ktorých každé sa začínalo na ne-), až nakoniec konečne oznámil vytúžené: „Tak dobre. Môžeme začať!“

Všetci ľudia si jednohlasne vydýchli a potom iba vyseli ako zhypnotizovaní na každom jeho slove, čo dovtedy nerobil skoro nikdo.

Jedine dvaja chlapci spomedzi celej skupiny ho nepočúvali.

Sprievodca sa medzitým dosť rozhovoril. Bol vo svojom živle. Ako v tranze opisoval dejiny každého stroja, ktorý skupine ukázal, vysvetľoval, aký bol jeho účel, ktorý významný človek ho vynašiel a ešte veľa ďalšieho.

Daniel a Matej si ho síce nevšímali, ale aj im sa prehliadka páčila. Presne ako ich tatino predpokladal, zaujali ich stroje. Každý bol iný, a keďže chlapcov neuveriteľne bavilo objavovať, tešili sa, keď sprievodca prešiel na ďalší.

Zrazu ich však ohúril nový. Stroj, na ktorý sa im teraz naskytol pohľad, sa nepodobal na žiadny, ktorý doteraz videli, hoci aj vo svojich predstavách. Bol omnoho farebnejší, prepracovanejší a... modernejší. Zdalo sa, akoby ani nebol skutočný, len ho vystrihli z akéhosi sci-fi filmu. Stroj budú-

nosti. Po prvý raz v živote dychtili po sprievodcových slovách. Mysleli si, že o tomto stroji bude rozprávať ako o zázraku, s ešte väčším nadšením. O to viac ich prekvapili jeho skutočné slová:

„Tento tu je len stará rachotina, čistý nepodarok. Nikdo nepozná jeho minulosť, ani ako vznikol a prečo. Nikdy sa dokonca nezistilo, na čo slúži, niektorí si myslia, že zhmotňuje veci na papieri, ale to je úplná blbosť. Je tu vystavený len preto, lebo ho vyrobil istý dôležitý človek, no jeho meno vám, žiaľ, nesmiem prezradiť.“ Zopár turistov nesúhlasne pokrútilo hlavami, ale sprievodca si to nevšimol, namiesto toho dodal: „Tu si dáme prestávku. Prehliadka ešte potrvá a vy ste už určite vysilení. Poďte do vedľajšej miestnosti, tá je na to určená.“

Toto rozhodnutie prijali všetci s vďakou. Akurát Daniel a Matej by ešte radi skúmali stroj, ale aj napriek tomu neochotne odišli s ostatnými. Dúfali, že sa sem počas prestávky budú môcť vrátiť.

Vošli do miestnosti, ktorá nebola o moc väčšia ako predchádzajúca, no bola takmer celá naprataná stôlmi a lavicami. Jediným voľným miestom tam boli kúty.

S tatinom sa posadili a vybalili si desiatu. Počas jedenia premýšľali o prvej časti prehliadky.

„Takže, ako sa vám to páčilo?“ vyzvedal tatino. „Bolo to úžasné, ale myslím, že to, čo tvrdil sprievodca o tom poslednom stroji nebola pravda,“ odvetil Daniel. „Súhlasím,“ pritakal Matej. Chvíľu mlčky sedeli, no ich ticho nijako neprispelo k atmosfére v miestnosti. Stále tam vládol hluk z prerývajúcich sa rozhovorov. Po nejakom čase to už nevydržali a Daniel sa postavil.

„Z toho humbuku ma bolí hlava. Idem na chvíľku tam, do kúta,“ vyhlásil. „Ja tiež, ak môžem,“ nasledoval jeho príklad Matej a aj on vstal. „Kľudne choďte, úplne vám rozumiem. Budem tu, keby ste ma hľadali,“ prikývol tatino. „Ďakujeme,“ poďakovali sa chlapci a už ich nebolo.

„Tak sa mi zdá, že sa ti páčia moje nápady, keď ich tak často kopíruješ,“ podozrieval Mateja Daniel cestou do kúta a spomenul si pritom na svoj názor na prehliadku a na hluk v miestnosti. „Nekopírujem,“ bránil sa Matej. „Lenže ty vždy povieš to, čo chcem povedať ja ako prvý. Nevieť, ako to, že to zakaždým vieš. Prečo sa pýtaš?“

„Len tak,“ pokrčil ramenami Daniel.

Hneď, ako dorozprával vošli do kúta. Utiahli sa do jeho najtmavšej časti a vydýchli si, že hluk, ktorý ich doteraz obklopoval, konečne aspoň ako-tak ustal.

No zrazu vypleštili oči, pretože uvideli známu, ale nečakanú osobu, ktorá tu asi tiež prišla hľadať útočisko.

„Jakub?! Čo ty tu robíš?“ zhúkol Daniel.

„Psst, tichšie. Nemusí nás počuť celá skupina, aj keď sa to už pravdepodobne stalo,“ upokojoval ho Jakub.

„Dobre, ale človeka prekvapí, keď mu povieš, že zrovna dnes a presne

o tejto hodine ideš na výlet úplne opačným smerom ako je Senník pri Lume, mimochodom, ten názov znie trochu komicky,“ vysvetľoval Daniel.

„Tak to musí byť akási číra *náhoda*, lebo ja by som *nikdy* tajne nenačúval, keď sa bavíš s Matejom o víkende, a potom by som *nezavrhol* všetky doterajšie plány a použil ten váš. To by bolo nanajvýš zákerné, to by som ti predsa *v žiadnom prípade* neurobil,“ bránil sa Jakub s predstieranou úprimnosťou a začudovaním.

Jakub mal postavu zhruba rovnako vysokú ako Daniel, aj keď ten bol od neho o pár dní starší, a tak isto štíhlu. Oči mal modré ako Matej, a vlasy husté a blondávé s dlhou ofinou, ktorá mu padala do očí; tým sa od dvoch bratov líšil.

Daniel sa uškrnul. „Mal som to čakať, veď to by si nebol ty,“ smial sa.

Nakoniec sa chechtali všetci traja, až kým sa navzájom neutišili, lebo na nich začali najbližšie sediaci ľudia zazerať. „Inak,“ ozval sa Matej keď už konečne stíchli, „čo si ty myslíš o tom poslednom stroji?“

Jakub sa zarazil a zamyslel sa. „Noo...“, rozmýšľal, „myslím...myslím, že ten stroj nebol taký úbohý, ako sa sprievodca domnieval. Vyzeral tak... dômyselne. Akokeby tam mala každá súčiastka svoje pevne určené miesto a bola nevíhnutná, nenahraditeľná.“

„Že?“ súhlasil Daniel. „Podľa mňa skúšali ten stroj použiť na všetky možné účely okrem toho, na ktorý bol údajne určený len preto, lebo znel nemožne, a potom vyhlásili, že nefunguje...“

„....A práve preto by sme to mali byť my, kto overí sprievodcove rečičky. Juchú!“ doplnil Daniela Matej s očividným nadšením. Jeho brat sa naňho pozrel pohľadom, ktorý vravel: *Tak práve toto som zrovna nemal na mysli...*, ale zdalo sa, že si to nevšimol.

Daniel Gatial, 12 rokov, Ráztočno

DEDKO

Plésk!

„Aaaa!“ skríkol môj brat. Šplechla mi voda do oka a snažím sa zahliadnuť brata. Sedí v potoku a reve s prilbou na hlave. Nechám ho tam a očami hľadám dedka. Dedko je rybár – nahnal nás do potoka, aby sme mu pomohli chytať ryby.

Moja sestra Charlotte, ktorú všetci voláme Lola, kráča hore prúdom po ľavej strane potoka, ja kráčam po pravej a dedko sa v strede snaží chytiť ryby do podberáka. Podberák je sieť s rúčkou. Zatiaľ nič nechytí a bol sklamaný. Pred pol rokom do toho istého potoka sám napustil stovky malých pstruhov. Kde sú?

Môj brat Benjamin má štyri roky a zvyšuje hlasitosť. Dedko si ho konečne všimol, odhodil podberák a pomáha mu dostať sa na breh.

„Dedko, a prečo musím mať tú prilbu na hlave?“ pýta sa Benjamin.

„Práve pre takúto situáciu, keď spadneš do vody a pošmykneš sa na mokrých kameňoch, aby si si nerozbil hlavu.“

Môj brat padá aj na rovných povrchoch. Ale prečo ja musím mať v lete na sebe gumené čižmy, ktoré začínajú na prstoch a končia tesne pod zadkom? Nie je to najnovší módný hit a vôbec sa mi nepáčia.

Sestra zaostřila zrak na niečo biele a ligotavé. Plávalo to na hladine a pomaly sa to približovalo. Všetci sme sledovali a čakali, kým to nepríde bližšie. Charlotte začala vrieskať. Nevedela som prečo, ale cítila som jej strach, a tak som jej pomáhala kričať. Boli to mŕtve ryby.

Snažím sa dostať z vody, ryby sa dotýkajú mojich čižiem a ja som vďačná za ich veľkosť. Čo keby som z nich dostala vyrážky? Je to nechutné, tie mŕtve ryby ma sledujú. Vrieskam a špliecham vodu všade naokolo, až sa napokon dostanem na breh. Sadám si vedľa sestry na kameň. Pozerám na dedka a on hľadá do diaľky – smutne a prázdne.

Kráčame všetci traja domov, z Benjamína stále kvapká voda a my sa dedka pýtame, čo sa stalo tým rybám. Hovorí, že nevie, ale ja viem, že prinajmenšom niečo tuší.

Babka nás čakala so zemiakovými plackami a kyslým mliekom. Dedkovi zvoní telefón, ale nie je nablízku, aby ho zdvihol.

„Zarka, zdvihni to!“ kričí.

Stláčam gombík na telefóne. „Prosím, Zarka pri telefóne.“

Na druhej strane niekto zhlboka dýcha. „Máte mŕtve ryby v potoku,“

povie a položí. Bola som vyplašená a dedko to videl na mojej tvári. Podala som mu odkaz od neznámeho. Dedko sa zamyslel.

„Už je neskoro, Zarka, zajtra to vyriešime. Chodte už všetci spať.“

V posteli s Lolou vymýšľame rôzne scenáre, čo sa tým rybám mohlo stať a kto mohol dedkovi telefonovať. Zrazu niekto strašidelne skríkne:

„Jáááááááááá!!!!“

„Wáááááááááááá!!!!“ pridáme sa a jačíme na plné hrdlo tiež.

Babka vtrhne do izby, vystrašene prechádza pohľadom po miestnosti a zisťuje, čo sa deje. Lola jej vysvetľuje: „Babka, niekto tu kričí.“

„To nič, to len ja pozerám v telke krimi,“ vysvetľuje dedko. Musel stíšiť telku – lenže dedko slabo počuje, tak ju radšej vypol a išiel spať. Babka mu dohovára, že má pozeráť telku, len keď nemá doma vnúčatá. Dedko má osem malých vnúcat a všetci najradšej chodia na prázdniny k nemu.

Ráno kráčame so sestrou a bratom do Jednoty po mlieko, rožky a nanuky. Musíme ísť pešo. Dedko nás ešte nedávno vozil na motorke. Jazdil síce pomaly, ale aj tak raz stratil po ceste svoju prilbu – letela za nami a musela som mu kričať, aby si to všimol.

Nedávno mal vážnu nehodu – zrazilo ho auto a bol dlho v nemocnici. Odvtedy chodíme všade pešo.

V obchode pozeráme ľuďom do košíkov a sledujeme, či nekupujú niečo podozrivé – napríklad na otrávenie rýb. V takej Jednote na dedine však takéto veci nemajú. Dokonca ani otravu na mravce. Aj keď babka ich vie zlikvidovať sódou bikarbónou.

Doma sme dedka neprestali bombardovať otázkami.

„Dedko, dajú sa ryby zabiť sódou bikarbónou?“

„Ako mohli zabiť toľko rýb naraz?“

Dedko vysvetľuje: „V okolí sa totiž rozmohli pytliači. Ryby zabíjajú elektrinou, ktorú do vody dostanú agregátom napájaným z autobaterie. Potom ich ľahko pozbierajú podberákom. Musia však mať na rukách gumené rukavice, aby ich nezasiahol elektrický prúd.“

„Dedko, a čo s tým budeme robiť?“

„Musíme ich predsa chytiť! Ide sa stanovať.“

„Dedko, my nemôžeme ísť stanovať. My sa bojíme hmyzu,“ uisťujeme ho, že si je vedomý našich strachov.

„Musíte to prekonať, tu ide o všetko – ide o ryby!“ prehovára nás.

A tak šliapeme popri potoku hore prúdom. Dedko nesie stan na chrbte, my spacáky, jedlo a vodu. Sestra zbalila sprej na kliešte a ostatný ohavný hmyz. Kráčame hodinu a Benjamin sa už začína pýtať:

„A kedy tam už budeme?“

Dedko rozmýšľa – sám nevie, kedy tam vlastne budeme, lebo ani nevieme, čo hľadáme. Začalo sa stmievať a boli sme hladní.

„Ešte kúsok!“

„A koľko je to taký kúsok?“ pýta sa Benjamin.

Dedko neodpovedá a hľadá na niečo červené a zároveň blyštiace sa v zapadajúcom slnku. Podišli sme bližšie. Zízali na nás vypleštené oči rýb

– na hlavách bez tiel. Bolo to nechutné, smrdelo to a naplo ma na vracanie. Musela som odísť ďalej.

„Tu si rozložíme stan!“ vyhlásil dedko.

Sestra sa rozplakala. Chcela ísť spať s babkou a nie s mŕtvymi rybami. Dedko ju upokojil a postavili sme stan neďaleko na krásnej lúke. Vyprášil ho a sľúbil, že tam žiadny hmyz nie je. Ja som sa uistila tiež – celý stan som nasprejovala zvnútra aj zvonku sprejom proti hmyzu.

„Ja v tomto smrade spať nebudem,“ hundre dedko.

„Ale veď to má krásnu vanilkovú vôňu!“ presviedčam ho – nechcem spať sama.

„Ja sa spolu s tým hmyzom otráviť nenechám. Spím vonku.“

Dedko nám každému podal džemovú šišku od babky a pohár mlieka.

„Dedko, a ako si umyjeme zuby?“ rozmýšľam nahlas.

Dedko mi podáva žuvačku:

„Na stanovačke sa zuby neumývajú.“

A tak sme všetci žuvali a mliaskali.

V noci sa prebudím – po nohe mi niečo lezie. Zasvietim baterkou a vidím kúsok džemu zo šišky... a milión mravcov. Začnem vrieskať, súrodenci sa pridávajú a už druhú noc za sebou všetci zasa vreštíme.

Dedka to vonku preberie, zahladí sa do tmy a všimne si nejaké utekajúce postavy. Nechá nás vrieskať a bojovať s vlastnými strachmi. Berie baterku a beží za nimi. Zrazu počuje štartovanie auta. Dobehe len tak-tak, aby si stihol prečítať ŠPZ:

„PD898ZY, PD898ZY, PD898ZY...“ opakuje si dedko prichádzajúc ku stanu.

Všetci stojíme pred stanom odutí.

„Sľúbil si, že nás ochrániš pred hmyzom!“ vyčíta mu Benjamin.

„Áno, prepácte mi to, ale išlo predsa o ryby.“

Dedko vytiahne tlačítkový telefón a volá políciu. Netrvá dlho a prídu dve policajné autá. Všetko sme im vysvetlili. Mali veľa otázok – ešte viac než Benjamin.

Ponúkli sa šiškami. Mysme ich už jest' nemohli – boli predsa plné mravcov. Odviezli nás domov k babke.

Na druhý deň dedko pozerá správy a usmieva sa. Je šťastný – zachránil svoje ryby. Silno nás aj s babkou ešte pred cestou domov stisli a nám sa vôbec nechce sadnúť do auta a odísť. Síce ešte dlho nebudeme jest' šišky, no už teraz sa nevieme dočkať ďalších dní u dedka a babky.

VRAŽDA NA INTERNÁTNEJ ŠKOLE

Ako každé utorkové ráno som vstala a sadla som si na bielu mäkkú perinu. Obzrela som sa po izbe a moje oči sa pristavili na nástenných čiernych hodi-nách. Je pol siedmej a vyučovanie začínalo až o ôsmej. “Aspoň mám čas zmyť si vlasy.” povedala som si sama pre seba. Potichučky som sa vybrala do kúpeľne a pustila som si vodu.

Medzi tým sa zobudili ostatné spolubývajúce Riana, Christinne a Lesia. Vyšla som z kúpeľne s napol suchými napol mokrými vlasmi. Pozdravila som sa so spolubývajúcimi, obliekla si purpurovo-čiernu rovno-šatu, učesala si po pás dlhé ryšavé vlasy, zbalila som si tašku, sadla som si do kresla a znova som pohľadom premeriavala hodiny s bielymi ručičkami na kávovo-bielej stene.

Päť minút pred zvoneníím sme dobehli pred učebňu výtvarnej výchovy. Presne na zvonenie profesorka Bristnová vykukla z triedy a vpustila nás do nej. Začali sme kresliť na zadanie „PRÍRODA“. Každému sa na papieri vynímali listy v rôznych odtieňoch zelenej farby a kvety červenej, ružovej a žltej ale milovníci farieb tam zakomponovali aj modrú, fialovú, oranžovú a ľaliovo-bielu. Na konci hodiny sme práce odovzdali a takmer všetci sme dostali jednotky. Ale iba takmer. Videla som tam tri na trojku odfláknuté práce. Kompletne ma to zdeptalo a tak som na zvonenie čo najrýchlejšie opustila triedu. Zamierila som k bielo-čiernym skrinkám, vytiahla som čierny ruksak a odtiaľ smerovala rovno do dievčenských šatní. Do obrov-skej telocvične sme všetky prišli v čiernom úbore. Ako obyčajne sme hrali hádzanú, ktorú ako jediná milujem. “Time out!” vykrikla učiteľka “bežte sa napiť, o minútu začíname a loptu má Klárin tím.” Zagánila som na učiteľku, lebo ako mala vo zvyku, nadržovala tímu v ktorom bola Klára. Ako inak Klárin tím vyhral 5:2 ale nič nebolo stratené. V tíme sme mali Rianu, ktorá dávala také silné hody, až bola radosť sa na to pozerať. “Do toho, do toho, do toho!” skandovali necvičiaci, keď sme mali loptu v rukách. Napokon to skončilo remízou 7:7 a učiteľka ma zastavila, keď som vychá-dzala z telocvične. “Vasillisa, prosím ťa, odtiahni bránky do rohu miest-nosti, uprac loptu a skontroluj poriadok pri lavičkách.” na to vypocho-do-vala z telocvične a ja som tam zostala sama.

Po chvíli som sa unavila, vykašlala som sa na to a odišla do šatne. Na lavičke som našla čiernu čelenku. “Asi si ju tu niekto zabudol.” pozna-menala som si sama pre seba. Prezliekla som sa, zložila som si veci, dala ich do tašky a už som bola na pol ceste ku dverám. Lenže zrazu som zbadala

niekoho ruku s revolverom v pootvorených dverách. “Ruky hore nad hlavu!” vykrikol neznámy mužský hlas. Urobila som tri kroky vzad, oprela som sa o stenu a pomaly som sa kĺzala nadol až som sedela. “Tvoj čas sa kráti slečna!” vravel to dovtedy, pokiaľ sa neozval výstrel a na hlavu mi začali padať kusy kachličiek. “Zrejme sa netrafil.” povedala som si. Už už chcel znovu vystreliť, keď v tom sa na chodbe ozvali rýchle kroky. Ruka zmizla z pred mojich očí a neznámy utiekol na vedľajšiu chodbu. Zrazu sa vo dverách zjavila Lesia s úsmevom na tvári, ktorý však rýchlo pohasol. Pribehla ku mne a prvé čo povedala bolo: “Žiješ alebo si duch?”... “Bu!” znela moja odpoveď a obe sme sa s rehotom postavili. Trvalo hodnú chvíľu kým sme sa prestali smiať. “Čo tu robíš?” spýtala som sa jej. “Hľadala som členku.” ukázala prstom na čierny oblúčik. Uchmatla členku, schmatla ma za ruku a už mala ruku na kľučke, keď vtom som skríkla: “Nie!”

“Prečo?” spýtala sa nechápavo. “Na chodbe môže byť vrah, poďme cez dieru!” Pochybovačne sa na mňa pozrela, ale napokon prisvedčila. “Počkať, počkať, ty si povedala vrah?” znela jej otázka, keď sme prešli cez dieru v stene. “Áno, vrah! Prečo inak by tam boli rozbité obkladačky? Minul ma len o 5 centimetrov keď vystrelil! Nepočula si nič???” ...“Preskočilo ti? Tie kachličky som videla, ale vrah? Nepreháňaj!” iba som si povzdychla a zmĺkla som, lebo hádať sa s ňou je strata času. “Je mi tak trochu zima.” poznamenala Lesia. Obzrela som sa a prvé čo sa mi vydralo z úst bolo “Sme za bránami školy...”

Zmätkovala a kričala na mňa: “Ako môžeme byť mimo areálu školy? Kam si nás to dostala? Veď nás kvôli tebe vyhodia zo školy! Ja ťa uškrtím! Ako sa dostaneme späť dnu?” Chvíľu bolo ticho a potom som vyriekla: “Asi ťa nepoteším, ale budeme musieť preliezť bránu.” Podľa jej výrazu som usúdila, že z toho nie je veľmi nadšená. Už skoro vybuchla, ale ovládla sa a s miernym hnevom v hlase odpovedala: “Počúvaj, keď si taká múdra, prelez si to sama a otvor mi bránu z vnútra! Tá rovnošata stála mojich rodičov pomaly celú ich mesačnú výplatu.” Vzdychna som si a vybrala som sa splniť pokyn. O pol hodinu sme úspešne stáli v areály školy. Vošli sme do budovy so zámerom ísť rovno k riaditeľovi a naša cesta viedla okolo šatní. Tam sme počuli rozhorčeného školníka hundrať: “Ja som to riaditeľovi hovoril! Tie kachličky z Číny nič nevydržia! Mali sme radšej kúpiť tie české!” Rozosmiali sme sa a zrýchlili sme krok na koniec chodby. V tom zo šatní opäť odznelo: “Do frasa, toto bola jediná stena, ktorú som obložil poriadne!” “Poďme už!” povedala som a s ešte väčším rehotom sme sa blížili k správnej chodbe.

Keď sme dorazili za roh, začuli sme výkrik. “Pod!” povedala Lesia so strachom v hlase a stiahla ma späť. Z riaditeľne vybehol muž, ktorého som dnes už stretla. Áno, ten so zbraňou. Teda myslím si, že to bol on. Vošiel na vedľajšiu chodbu a my sme sa potichu vkradli do riaditeľne. Našli sme nehybné telo. “Asi nemal také šťastie ako ja.” povedala som vecným tónom, aby som mierne uľadnula napätú situáciu. Lesia sa na mňa pozrela s afektom v očiach. “Preskočilo ti? Náš riaditeľ je mŕtvy! Ako môžeš byť

taká kľudná? Musíme zavolať 112, vyšetrovací tím alebo kriminalistov, alebo neviem koho!”...

“Nie!” vyštekla som. Vybehli sme na chodbu, ale zabudli sme na vraha, ktorý tam číhal. “Stojte!” ozval sa. Zastali sme, otočili sa a ...spoznala som Charlesa. Z chodby po jeho pravici sa ako náhodou, ako dar z neba zjavila Christinne. “Pod’ ku mne alebo odídu dve nevinné devy do onoho sveta.” prekvapilo ju to, no poslúchla. V tom ju chytil za plece a zbraňou jej mieril na krk. “Teraz je pre Vás mlčanie zlato. Budete mlčať a nič sa Vám nestane” odložil revolver na skrinku pri stene so slovom “prejdite!”. Nenápadne sme sa vybrali okolo skrinky smerom k zbrani a čo najrýchlejšie sme ju uchmatli. S revolverom v ruke sme ako uragán leteli do našej izby. Avšak niečo ma udrelo do hlavy. Posledné čo si pamätám je, že so slovami: “Nechcem umrieť” mi z ruky niekto zbraň vytrhol. Ocitla som sa v posteli ale prostredie okolo mňa sa začalo rozplývať a pomaly som zaspávala. “Bež!” počula som stále dookola ale mohla som iba bežať, viac som nevládala ale v päťach mi bol Charles. Začal ma dobiehať a bol stále rýchlejší. Ako to, veď spím, či bdiem? Už to mohlo skončiť. Pobrala som zvyšné sily a bežala ďalej, ďalej, ďalej... Ale jeho spolupáchateľka ma zdrapila za ruku a odstrčila ma na zem. Spolupáchateľka?...

Vtom som sa zobudila, zasvietila lampičku na bielom nočnom stolíku a pozrela sa na čierne digitálne hodiny vedľa. Bolo pol druhej aj sedem minút v noci, hlboká noc.

Na chodbe sa rozsvietilo svetlo. Nechcene som otvorila ešte raz oči a nestihla sa ani obuť do papúč a už ma Riana ťahala za ruku von. “Počkaj” povedala som “dám si aspoň župan.” Keď sme vyšli na chodbu, všetci boli zhromaždení okolo nástenky. Predrali sme sa najbližšie ako to bolo možné a začali sme čítať.

Charles

Dňa 14.10.1985 nás opustil náš žiak 3.A Charles Mills.

Pre našu školu je to obrovská strata, nikdy na neho nezabudneme.

Emma Oboňová a Lea Rybárová, 11 rokov, Nitrianske Pravno

Copyright © Kolektív autorov
Vydala Hornonitrianska knižnica v Prievidzi

2025